

แนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในพื้นที่อำเภอतालसुम
จังหวัดอุบลราชธานี

นางสาวสุดารัตน์ กัดกัน

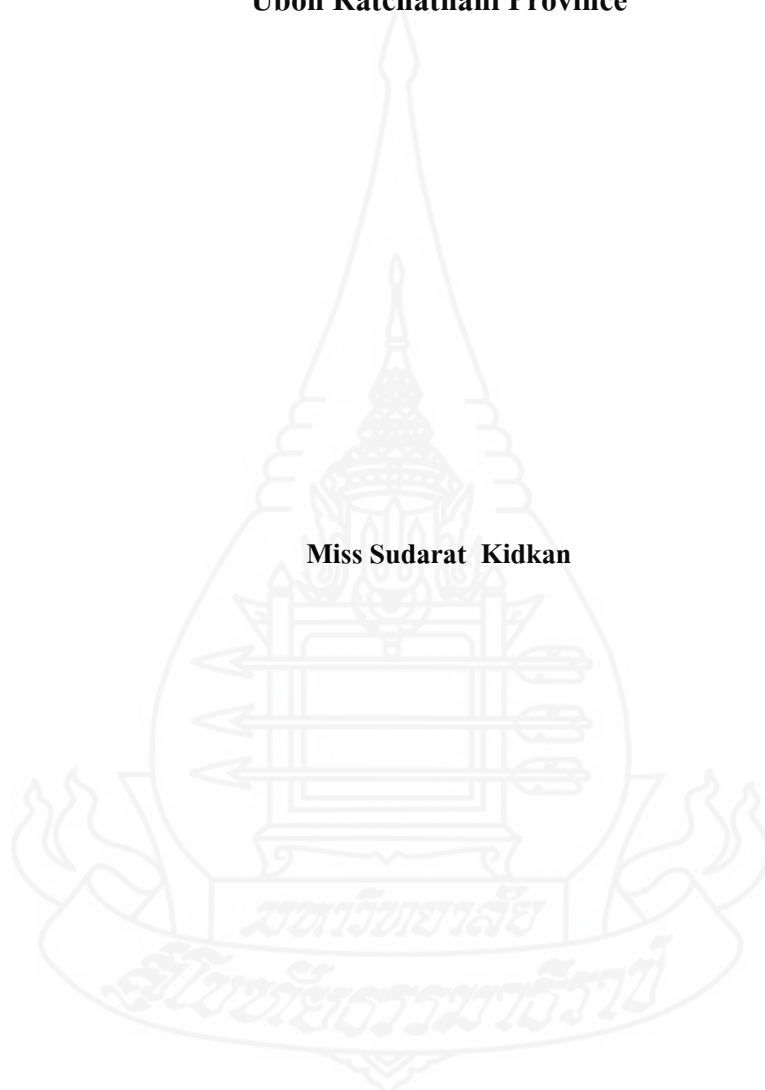

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Guideline for Improving the Rice Pledging Scheme in Tan Sum District,
Ubun Ratchathani Province**

Miss Sudarat Kidkan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resources Management

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

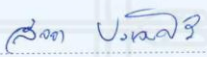
2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอดาลุสม
จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อและนามสกุล นางสาวสุดาวรัตน์ กัดกัน
แขนงวิชา การจัดการการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจา บรรจงศิริ
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์สมมาตร จงนิช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจา บรรจงศิริ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ให้โอกาสทางการศึกษา แก่ผู้วิจัยและขอ กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่กรุณาตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยด้วยความสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์สมมาตร จงวานิช ประธานกรรมการสอบที่กรุณาให้ ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ที่ให้ความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้นำชุมชนในการประสานงานในพื้นที่ เกษตรกรอำเภอตาลสุมผู้เข้าร่วม โครงการ รับจำนำข้าว ปี 2556/57 ทุกท่านที่ให้ข้อมูล เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส.ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ เจ้าหน้าที่ สหกรณ์การเกษตรตาลสุม จำกัด และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอตาลสุมที่ประสานงานในการเก็บข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัย ยังได้รับการสนับสนุนกำลังใจจากครอบครัว คุณพ่อ คุณแม่ที่คอยห่วงใย นับเป็นสิ่งที่มีความค่าอย่างยิ่งจนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อน นักศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ศุदारัตน์ กีดกัน

กรกฎาคม 2557

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอतालसुम จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย นางสาวสุภารัตน์ กิตกัณ รหัสนักศึกษา 2559003518

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจา บรรจงศิริ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอतालसुम จังหวัดอุบลราชธานี 2) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอतालसुม จังหวัดอุบลราชธานี 3) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอतालसुม จังหวัดอุบลราชธานี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำในอำเภอतालसुม จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2556/57 จำนวน 320 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในโครงการ จำนวน 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.90 อายุเฉลี่ย 47 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับประถมศึกษาร้อยละ 65.90 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 136,578 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 93,281 บาทพื้นที่ถือครองของเกษตรกรเฉลี่ย 27.9 ไร่ต่อครัวเรือน เป็นพื้นที่นา 23.4 ไร่ ปลูกข้าวหอมมะลิเฉลี่ย 20.4 ไร่ต่อครัวเรือน ผลผลิตเฉลี่ย 326 กิโลกรัมต่อไร่ 2) ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมาก ในประเด็นการประชาสัมพันธ์โครงการ การขึ้นทะเบียนเกษตรกร การขึ้นทะเบียนลูกค้าช.ก.ส.และการติดต่อขอกู้เงินจากช.ก.ส. ส่วนความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ในประเด็นการติดต่อหน่วยรับฝาก อคส. การนำข้าวเปลือกส่งมอบ อคส. การรับใบประทวนและการติดต่อรับเงินกู้จาก ช.ก.ส. 3) การเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ การขึ้นทะเบียน ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพข้าวและการประเมินราคาข้าว การออกใบประทวนล่าช้า การติดต่อหน่วยรับฝาก อคส. การติดต่อช.ก.ส.รับเงินและไถ่ถอน โดยมีแนวทางการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์และให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง การกำหนดกฎระเบียบในการขึ้นทะเบียนให้ชัดเจน การจัดทำมีระบบฐานข้อมูลเกษตรกรแบบออนไลน์ ด้านมาตรฐานในการตรวจสอบคุณภาพข้าวและการประเมินราคาข้าวที่เป็นธรรม จุดรับจำนำต้องมีตัวแทนภาครัฐและเกษตรกรร่วมด้วย การอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ การขยายระยะเวลาและเปิดจุดรับฝากข้าวกับ อคส. ให้มากขึ้น และออกใบประทวนให้เร็วขึ้น การตรวจสอบตักข้าวทุกสัปดาห์โดยส่วนที่เกี่ยวข้อง แผนการตลาดที่ดีในการแปรสภาพข้าวออกสู่ตลาด

คำสำคัญ โครงการรับจำนำข้าว เกษตรกรผู้ปลูกข้าว แนวทางการพัฒนา

Thesis Title: Guideline for Improving the Rice Pledging Scheme in
Tan Sum District, Ubon Ratchathani Province

Researcher: Miss Sudarat Kidkan; **ID:** 2559003518;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

Thesis advisor: (1) Dr. Sujja Banchongsiri, Associate Professor;

(2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The purposes of this research were to study 1) economic and social conditions of rice farmers in Tan Sum District, Ubon Ratchathani Province; 2) their satisfaction with participating in the rice subsidy project; and 3) problems and guidelines to improve the rice subsidy project's operations in Tan Sum District, Ubon Ratchathani.

The population studied was 320 rice farmers who participated in the subsidy project in Tan Sum District, Ubon Ratchathani in the year 2013/2014, and 15 officials involved in the project. Information was collected through interviews. Data were statistically analyzed using computer software to find percentage, mean, minimum, maximum and standard deviation.

Results showed that 1) the majority of rice farmers who participated in the project were female (55.90%) with an average age of 47, and 65.90% of participants had elementary school education as their highest education. The average number of family members was 5 people, with 3 farm laborers per family. The average income per household was 136,578 baht. The average expense per household was 93,281 baht. The average area of land owned by the farmers was 27.9 rai (4.46 ha) per household. Rice was grown on average on 23.4 rai (3.74 ha). Jasmine rice variety was grown on average on 20.4 rai (3.26 ha) per household. The average yield was 326 kg/rai. 2) The farmers' satisfaction with participation in the project was very good in the following areas: publicity, farmer registration, BAAC customer registration, and BAAC loan request. Farmers' satisfaction was moderate in the following areas: contacting and delivering paddy to the PWO's depository division and collecting money lent from BAAC. 3) Farmers had problems with public relations, registration, the quality assurance and price estimation processes, delayed receipts, contacting the PWO, contacting the BAAC and collecting money. Guidelines to improve the project included publicizing, offering more accurate and effective services, clarifying rules for registration and starting a farmer's online data base. For fair quality assurance and price estimation processes, representatives from the public sector and farmers should be present at collection points. Project staff should be educated. The time period for PWO collection should be expanded with more collection points, and receipts should be granted earlier. Rice stocks should be checked every week by personnel involved. Marketing and rice processing should be improved.

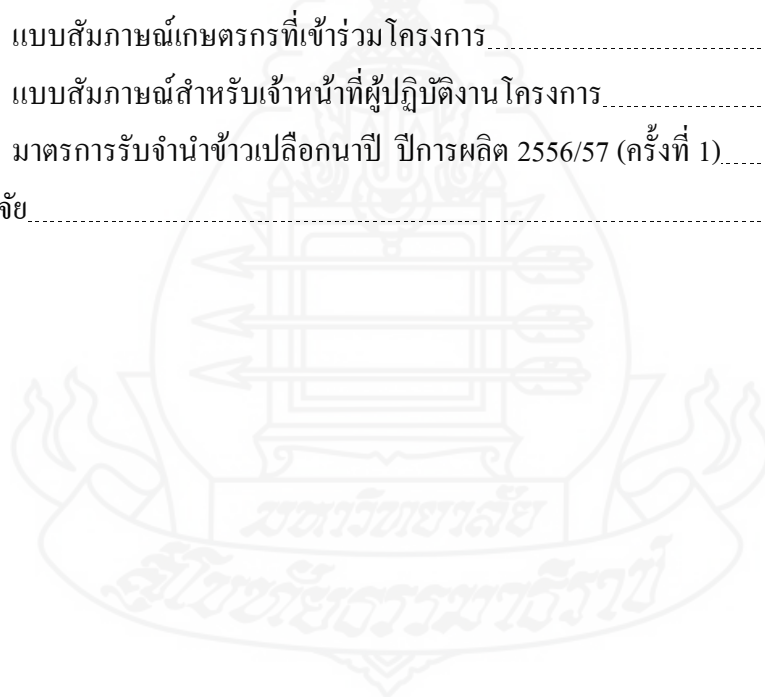
Keywords: Rice pledging scheme, Rice farmers, Improvement guidelines

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
สถานการณ์การผลิตข้าวโลก	7
การผลิตข้าวในอาเซียน	10
ระบบการผลิตและการค้าข้าวในประเทศไทย	12
สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรอำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี	20
โครงการรับจำนำข้าวเปลือกและวิธีการดำเนินโครงการ	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
ส่วนที่ 1 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	48
ส่วนที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน	65
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	72
สรุปการวิจัย	72
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม.....	85
ภาคผนวก.....	88
ก แบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ.....	89
ข แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ.....	97
ค มาตรการรับจำนำข้าวเปลือกกนาปี ปีการผลิต 2556/57 (ครั้งที่ 1).....	103
ประวัติผู้วิจัย.....	105

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ปริมาณและสัดส่วนการส่งออกข้าวสารของไทยไปตลาดอาเซียน.....	11
ตารางที่ 2.2 ปริมาณและสัดส่วนการส่งออกข้าวสารของอาเซียน.....	12
ตารางที่ 2.3 การใช้ที่ดินรายตำบล.....	21
ตารางที่ 2.4 ข้อมูลกลุ่มชุดดิน ในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี.....	23
ตารางที่ 2.5 จำนวนเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด (ข้าว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง) ปี 2555/56 – ปี 2556/57.....	25
ตารางที่ 2.6 จำนวนเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวปี 2555/56 และปี 2556/57.....	26
ตารางที่ 2.7 จำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกร.....	26
ตารางที่ 2.8 ชนิดราคาและราคารับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2556/57 ณ ความชื้นไม่เกิน 15%.....	28
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	44
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร.....	49
ตารางที่ 4.2 การรับรู้ข้าวสารของเกษตรกร.....	54
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละข้อมูลการผลิตของเกษตรกร.....	55
ตารางที่ 4.4 พันธุ์ข้าวและปริมาณผลผลิตของเกษตรกร.....	55
ตารางที่ 4.5 ต้นทุนการปลูกข้าวของเกษตรกร.....	56
ตารางที่ 4.6 รายได้จากการขายข้าวของเกษตรกร.....	59
ตารางที่ 4.7 ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์โครงการ.....	60
ตารางที่ 4.8 ความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว.....	60
ตารางที่ 4.9 ความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียนลูกค้า ธ.ก.ส.....	61
ตารางที่ 4.10 ความพึงพอใจในการติดต่อกับหน่วยรับฝาก อคส.....	61
ตารางที่ 4.11 ความพึงพอใจในการนำข้าวเปลือกไปส่งมอบ อคส.....	62
ตารางที่ 4.12 ความพึงพอใจในการรับใบประทวน.....	62
ตารางที่ 4.13 ความพึงพอใจในการติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส.....	63
ตารางที่ 4.14 ความพึงพอใจในการรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.....	63
ตารางที่ 4.15 สรุปความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ.....	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.16 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ.....	66
ตารางที่ 4.17 ข้อมูลพื้นฐานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่.....	67
ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานโครงการรับจำนำ.....	68
ตารางที่ 4.19 ปัญหาในการดำเนินงานโครงการรับจำนำ.....	70

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 2.1 ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกสำคัญของโลก ปี 2555 (ล้านตัน).....	9
ภาพที่ 2.2 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญของโลก ปี 2555 (ล้านตัน).....	10

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตข้าวรายใหญ่และเป็นสินค้าที่สร้างรายได้เข้าประเทศจำนวนมาก ประชากรในประเทศ 3.7 ล้านครัวเรือน ประกอบอาชีพทำนา มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 60 ล้านไร่ ได้ผลผลิตปีละ 28 – 30 ล้านตันข้าวเปลือก มูลค่าประมาณ 180,000 – 200,000 ล้านบาท ส่วนใหญ่ผลิตโดยอาศัยน้ำฝน เพาะปลูกในช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม เก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคมของปีถัดไป เกษตรกรเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งเกษตรกรไม่มีสถานที่จัดเก็บผลผลิต ส่งผลให้สินค้าออกสู่ตลาดในปริมาณที่มาก ราคาข้าวเปลือกที่ผู้รับซื้อกำหนดจึงต่ำลง เนื่องจากผู้รับซื้อที่มีต้นทุนในการเก็บรักษาเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงนำโครงการรับจำนำข้าวเปลือกมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งการจำนำข้าวเปลือกคือการกู้เงินโดยใช้ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรมาเห็นหลักประกัน โดยกำหนดระยะเวลาให้ถอนไว้ชัดเจน ซึ่งเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ สามารถนำเงินมาชำระหนี้ และให้ถอนผลิตผลจำนำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการชะลอผลผลิตของเกษตรกรไม่ให้ออกสู่ตลาดมากเกินไป เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม เป็นการช่วยเหลือให้เกษตรกรมีเงินไว้ใช้จ่ายในครัวเรือนตามความจำเป็น และเพื่อให้กระทรวงพาณิชย์และผู้ส่งออกข้าวมีเวลาในการหาตลาดต่างประเทศเพื่อให้มีตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรเพิ่มขึ้น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นผู้รับผิดชอบในการนำเอาโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ จะต้องใช้ข้าวเปลือกเป็นหลักประกันชำระหนี้เงินกู้จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรได้ระยะหนึ่ง เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถเก็บรักษาข้าวไว้ได้เป็นเวลานาน ประกอบกับเกษตรกรไม่มีสถานที่เก็บข้าวเปลือก โครงการจำนำข้าวเปลือกจึงกำหนดให้เกษตรกรฝากข้าวไว้กับคลังสินค้าขององค์การคลังสินค้า (อคส.) หรือองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) อคส.หรือ อ.ต.ก. จะออกเอกสารแสดงการรับฝากเรียกว่า “ใบประทวนสินค้า” ให้เกษตรกร เพื่อนำไปประกันหนี้เงินกู้กับ ธ.ก.ส. ในปี 2542 และปี 2543 เรียกโครงการนี้ว่าโครงการรับจำนำข้าวสาร ปี 2542/2543 และโครงการรับจำนำข้าวสาร ปี 2543/2544 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การสีแปรสภาพข้าวเปลือกจากเดิมให้สีแปรสภาพทันที โดยให้เก็บในรูปข้าวเปลือกก่อนระยะหนึ่งแล้วจึงแปรสภาพ ตามคำสั่งของคณะกรรมการพิจารณาระบายข้าว

เพื่อให้เกษตรกรสามารถไถ่ถอนเป็นข้าวเปลือกได้ ตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบัน เรียกโครงการนี้ว่า “โครงการรับจำนำข้าวเปลือก”

ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปีในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวข้าวคือ เกษตรกรผู้ที่ไม่มียุ้งฉางและผู้ที่มีความเดือดร้อนทางการเงินจะรีบขายข้าวเปลือก เมื่อเกษตรกรเหล่านั้นตัดสินใจขายข้าวเปลือกพร้อมๆ กัน ข้าวเปลือกจะออกสู่ตลาดมากทำให้ระดับราคาคต่ำ มาตรการหนึ่งที่รัฐบาลได้นำมาใช้เป็นระยะเวลา กว่า 30 ปี ในการแก้ไขปัญหาราคาคข้าวเปลือกตกต่ำคือ การรับจำนำข้าวเปลือก รัฐบาลได้นำมาตรการนี้มาใช้ตั้งแต่ปี 2523/2524 โดยการจัดทำเป็นโครงการในลักษณะปีต่อปี เรียกว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกซึ่งโครงการนี้มีเป้าหมายที่จะยกระดับราคาคข้าวในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ของการจำนำโครงการนี้ 4 ประการ ประการแรก เพื่อเป็นการชะลอผลผลิตของ เกษตรกรมิให้ออกสู่ตลาดมากเกินไป ประการที่สอง เพื่อให้เกษตรกรขายผลผลิตข้าวได้ในราคาที่เป็นธรรม ประการที่สาม เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้เกษตรกรมีเงินไว้ใช้จ่ายในครอบครัวตามความจำเป็นและประการสุดท้าย เพื่อให้กระทรวงพาณิชย์และผู้ส่งออกข้าวมีเวลาในการหาตลาดต่างประเทศเพิ่ม ทำให้มีตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น และมอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบในการนำเอาโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ จะต้องใช้ข้าวเปลือกเป็นหลักประกันการชำระหนี้เงินกู้นี้จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรได้ระยะหนึ่ง และจะช่วยลดให้ข้าวเปลือกออกสู่ตลาดในช่วงเก็บเกี่ยวน้อยลงซึ่งจะมีผลทำให้ระดับราคาคข้าวเปลือกในช่วงเก็บเกี่ยวไม่ตกต่ำมากนัก สำหรับเกษตรกรที่จำนำข้าวเปลือก เมื่อเก็บข้าวเปลือกไว้ขายในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวจะขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น รายได้มากขึ้นเพราะว่าลักษณะการเคลื่อนไหวของราคาในหลายๆ ปีที่ผ่านมาปรากฏว่าราคาคข้าวเปลือกหลังฤดูเก็บเกี่ยวจะสูงกว่าราคาคข้าวเปลือกในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของอำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 94,606 ไร่ มีผลผลิตออกสู่ตลาด ปริมาณ 31,223 ตัน มีเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจำนวน 4,607 ราย โดยพันธุ์ข้าวที่เพาะปลูกคือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 กข.15 และ กข.6 ผลผลิตข้าวเปลือกที่เก็บเกี่ยวในเขตอำเภอตาลชุมจะออกสู่ตลาดมากที่สุดในระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน – 15 ธันวาคม ของทุกปี จากนโยบายของรัฐบาลที่ที่ต้องการช่วยเหลือเกษตรกรด้วยการพยุงราคาคข้าว โดยการให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ซึ่งต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี และต้องมีหนังสือรับรองผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี เกษตรกรต้องเป็นเจ้าของผลผลิต และเป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งในปีการผลิต 2556/57 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการรับจำนำ จำนวน 1,609 ราย ปริมาณผลผลิต 11,158 ตัน คิดเป็นมูลค่าการช่วยเหลือ 178,036,590 บาท (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2557)

การวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาความพึงพอใจและปัญหาของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอतालसुम จังหวัดอุบลราชธานี ในด้านการประชาสัมพันธ์ การขึ้นทะเบียนปลูกข้าว การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. การติดต่อนัดหมายฝากข้าวเปลือกกับหน่วยรับฝากของ อคส. การนำข้าวเปลือกส่งมอบที่หน่วยรับฝาก อคส. การรับใบประทวน การติดต่อขอกู้เงินและรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส. และศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน โครงการรับจำนำ พร้อมทั้งปัญหาในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานการพัฒนาโครงการและพัฒนากุศลกรในการปฏิบัติงานปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการเพื่อให้เกษตรกรได้รับความสะดวกในการเข้าร่วมโครงการ และใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปีต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอतालसुम จังหวัดอุบลราชธานี
- 2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอतालसुม จังหวัดอุบลราชธานี
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอतालसुม จังหวัดอุบลราชธานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอतालसुม จังหวัดอุบลราชธานีเป็นการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความพึงพอใจของเกษตรกร สภาพการดำเนินงาน ปัญหาการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตพื้นที่อำเภอतालसुม จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

4.1 ประชากร การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการศึกษากับผู้มีส่วนได้เสียในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปี 2556/57 ในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

4.2 เนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

4.3 เวลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปี 2556/57 ระหว่างเดือน ธันวาคม 2556 – มีนาคม 2557

5. นิยามศัพท์

5.1 โครงการรับจำนำข้าว หมายถึง โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปี 2556/57 ในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

5.2 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

5.3 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปี 2556/57 หมายถึง เกษตรกรที่เป็นเจ้าของผลผลิตข้าวที่จะจำนำ และมีหนังสือรับรองเกษตรกรผู้ปลูกข้าว (รอบที่ 1) ปี 2556/57 จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต้องมี เกษตรอำเภอ หรือผู้รักษาราชการแทนเกษตรอำเภอลงนาม ในฐานะผู้ออกใบรับรองฯ ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ผู้ที่ได้รับมอบหมายลงนาม ในฐานะผู้รับรองข้อมูล และเกษตรกรลงนามในฐานะผู้รับรองผลผลิตของตนเอง

5.4 เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เช่น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลสุ่ม และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์การเกษตรตาลสุ่ม จำกัด

5.5 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แรงงานในครัวเรือน เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ลักษณะอาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ รายจ่ายครัวเรือน

5.6 **พื้นที่การผลิต** หมายถึง จำนวนพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี ปี 2556/57

5.7 **การผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว** หมายถึง พื้นที่ถือครองทั้งหมด ปริมาณผลผลิต/ไร่ ต้นทุนการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิต รายได้จากการจำหน่าย แหล่งจำหน่ายผลผลิต

5.8 **ปริมาณผลผลิต** หมายถึง จำนวนผลผลิตข้าว ปี 2556/57 ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปี 2556/57

5.9 **พันธุ์ข้าว** หมายถึง ชนิดของพันธุ์ข้าวที่ใช้เพาะปลูกในฤดูปลูก ปี 2556/57

5.10 **ความพึงพอใจ** หมายถึง ความรู้สึกของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปี 2556/57 ในด้านต่างๆ ดังนี้ การประชาสัมพันธ์โครงการ การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. การติดต่อนัดหมายฝากข้าวกับหน่วยรับฝากของ อคส. การนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับฝากของ อคส. การรับใบประทวน การติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. และการติดต่อขอรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.

5.11 **โรงสี** หมายถึง สถานที่ที่เกษตรกรนำข้าวไปเข้าจำนำในโครงการรับจำนำข้าว ปี 2556/57

5.12 **ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน** หมายถึง ขั้นตอนหรือลำดับขั้นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้โครงการรับจำนำข้าว ปี 2556/57 สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

5.13 **ปัญหาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าว** หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคหรือข้อขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการฯ ในด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. การติดต่อนัดหมายฝากข้าวกับหน่วยรับฝากของ อคส. การนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับฝากของ อคส. การรับใบประทวน การติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. และการติดต่อขอรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.

5.14 **แนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าว** หมายถึง วิธีการหรือมาตรการที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามกระบวนการของโครงการฯ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบบทบาทหน้าที่ในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

6.2 ทราบแนวทางในการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

6.3 เกษตรกรได้รับความสะดวกในการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

6.4 เป็นข้อมูลในการตัดสินใจการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปีต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

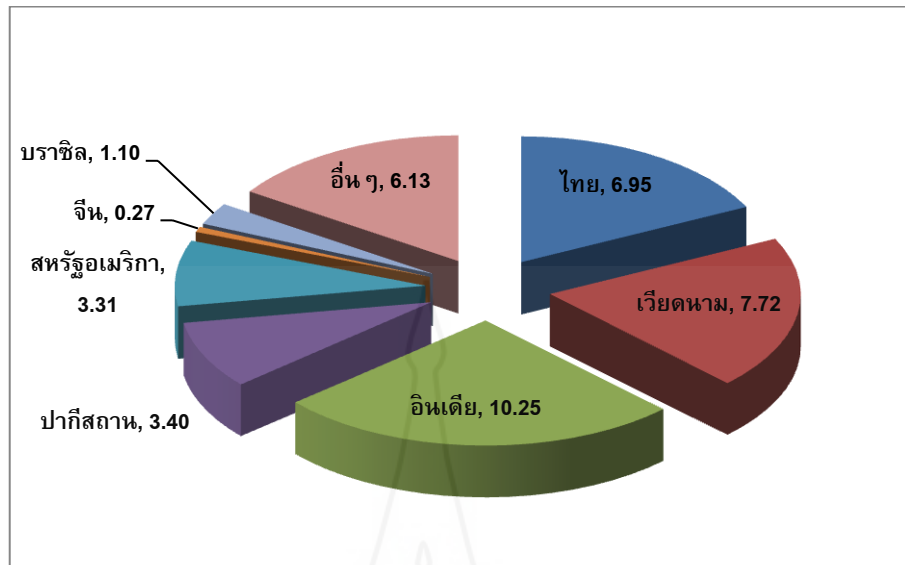
1. สถานการณ์การผลิตข้าวโลก
2. การผลิตข้าวในอาเซียน
3. ระบบการผลิตและการค้าข้าวในประเทศไทย
4. สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรอำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี
5. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกและวิธีการดำเนินโครงการ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สถานการณ์การผลิตข้าวโลก

ข้าวเป็นสินค้าอาหารที่มีการผลิตและการบริโภคในเอเชียเป็นสำคัญ จากปริมาณผลผลิตข้าวของโลกในปี 2555 จำนวน 465.62 ล้านตันข้าวสารนั้น ได้มีการใช้บริโภคในโลกประมาณ 459.71 ล้านตัน ข้าวสารในจำนวนนี้เป็นการบริโภคในเอเชียประมาณร้อยละ 86 ประเทศที่มีการผลิตข้าวมากไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ส่งออกข้าวมากเสมอไป เช่น ในกรณีของประเทศจีนที่มีการผลิตถึง 140.7 ล้านตัน แต่ผลผลิตส่วนใหญ่ได้ใช้บริโภคภายในประเทศ เช่นเดียวกันในกรณีของอินโดนีเซียและบังกลาเทศ แม้จะผลิตข้าวได้มากแต่ยังคงต้องเป็นผู้นำเข้าข้าว ทั้งนี้เนื่องจากประเทศดังกล่าวมีขนาดของประชากรใหญ่ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม การที่ข้าวเป็นพืชอาหารจานหลักของคนในเอเชีย ประกอบกับการเกิดภาวะวิกฤตข้าวแพงในปี 2551 เพราะเกิดความตระหนักในตลาดการค้าข้าวซึ่งมีผลให้ประเทศผู้ส่งออกข้าวบางประเทศจำกัดหรือหยุดการส่งออกอย่างกะทันหันจากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นผลให้ประเทศในเอเชียที่ผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการพึ่งพาตนเอง (self-sufficiency) และเร่งหาทางปรับปรุงการผลิตข้าวให้เพียงพอ หากยังมีการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศ จึงจะกำหนดให้มีการนำเข้า ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับประชากรภายในประเทศ

การค้าข้าวของโลกมีจำนวนน้อยประมาณร้อยละ 7-8 ของปริมาณผลผลิตข้าวโลก อย่างเช่นในปี 2554 มีปริมาณการค้าข้าวประมาณ 36.26 ล้านตัน และเพิ่มขึ้นเป็น 39.13 ล้านตัน ในปี 2555 ตลาดข้าวโลกจึงเป็นตลาดที่บาง (thin market) การเปลี่ยนแปลงผันผวนของราคาข้าวในตลาดโลกจึงเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านอุปทานผลผลิตข้าวของโลกเป็นสำคัญ ในขณะที่อุปสงค์ข้าวโลกนั้นมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างจำกัด ในขณะที่เดียวกันการบริโภคข้าวต่อประชากรของประเทศในเอเชียต่างก็มีแนวโน้มลดลงรวมทั้งการบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรไทยด้วย อุปทานข้าวโลกในปีใดปีหนึ่งนั้น นอกจากจะประกอบด้วยผลผลิตข้าวในปีนั้นๆ แล้ว ยังรวมจำนวนสต็อกข้าวปลายปีที่ผ่านมามาเข้าไว้ด้วย ส่วนอุปสงค์ข้าวโลกขึ้นอยู่กับจำนวนที่ใช้บริโภคและการใช้ในอุตสาหกรรมและรวมถึงปริมาณสต็อกที่ต้องการรวบรวมในปีนั้นๆ ทั้งนี้ กระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกา(USDA) ได้รายงานว่าเป็นปี 2555 โลกมีสต็อกข้าวอยู่จำนวน 104.84 ล้านตัน โดยปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปีที่ก่อนหน้านั้น 6.11 ล้านตัน ดังนั้นหากรวมปริมาณการผลิตข้าวของโลกเข้ากับจำนวนสต็อกข้าวปลายปีแล้ว ขนาดของอุปทานข้าวโลกจะมีสูงกว่าความต้องการบริโภคข้าวโลกอยู่มาก และสต็อกที่มีการสะสมจำนวนมากจากด้านอุปทานจะเป็นแรงกดดันราคาข้าวในตลาดโลกให้มีแนวโน้มลดต่ำลง

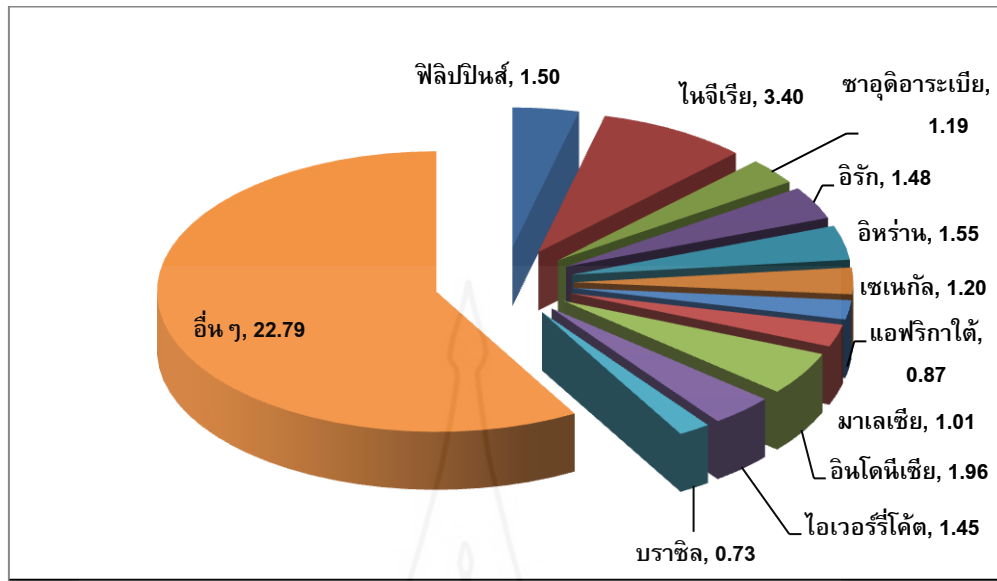
ในตลาดการค้าข้าวโลก ประเทศผู้ส่งออกสำคัญในปีที่ผ่านมาได้แก่ อินเดีย เวียดนาม และไทย ทั้งนี้ ในปี 2555 อินเดียเป็นผู้ส่งออกลำดับหนึ่งโดยมีปริมาณการส่งออก 10.25 ล้านตัน และเวียดนามเป็นผู้ส่งออกลำดับสองด้วยปริมาณการส่งออกจำนวน 7.72 ล้านตัน ส่วนการส่งออกของไทยจากที่เคยส่งออกเป็นลำดับหนึ่งมาโดยตลอด ได้ลดลงมาเป็นลำดับสามโดยมีปริมาณการส่งออกจำนวน 6.95 ล้านตัน นอกจากนี้ก็มีปากีสถาน สหรัฐอเมริกา บราซิล และจีน ก็เป็นกลุ่มของประเทศผู้ส่งออกในตลาดการค้าข้าวโลกด้วยเช่นกัน แต่มีสัดส่วนของปริมาณการส่งออกไม่มากนัก ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกสำคัญของโลก ปี 2555 (ล้านตัน)

ที่มา : ข้อมูลจาก USDA “Grain: World Markets and Trade, August 2013

ในด้านผู้นำเข้าข้าวของโลกมีการกระจายสัดส่วนไปยังประเทศต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลก ทั้งนี้ในปี 2555 มีปริมาณนำเข้าข้าวของประเทศต่างๆ โดยรวมจำนวน 39.13 ล้านตัน ในจำนวนนี้ประเทศที่นำเข้ามากที่สุด ได้แก่ ไนจีเรีย 3.4 ล้านตัน รองลงมา 3 ลำดับ ได้แก่ อินโดนีเซีย (1.96 ล้านตัน) อิหร่าน (1.55 ล้านตัน) และ ฟิลิปปินส์ (1.50 ล้านตัน) (ภาพที่ 2.2) อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่านอกจากผู้นำเข้า 10 ลำดับแรก มีการนำเข้าเพียงร้อยละ 40 เท่านั้น ส่วนอีกร้อยละ 60 เป็นการนำเข้าของรายเล็กรายน้อยที่กระจายตัวอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของโลกทั้งประเทศในแอฟริกา ประเทศในยุโรป และประเทศในตะวันออกกลาง การกระจายตัวของผู้ซื้อที่มีมากกว่าผู้ขาย ดังภาพที่ 2.2 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญของโลก ปี 2555

ภาพที่ 2.2 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญของโลก ปี 2555 (ล้านตัน)

ที่มา: ข้อมูลจาก USDA “Grain: World Markets and Trade, August 2013

2. การผลิตข้าวในอาเซียน

ในอดีตที่ผ่านมาไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวที่มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดในอาเซียน แต่ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2549 – 2554) เวียดนามมีการพัฒนาการผลิตและส่งออกข้าวอย่างจริงจัง และสามารถครองส่วนแบ่งตลาดข้าวส่วนใหญ่ในอาเซียนได้ สำหรับในอนาคตอันใกล้ นั่นคือหลังวันที่ 1 มกราคม 2558 อาเซียนจะเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างสมบูรณ์ (ASEAN Economic Community : AEC) ย่อมส่งผลทำให้การแข่งขันในการผลิตและส่งออกข้าวของประเทศในอาเซียนมีความเข้มข้นมากขึ้น

การส่งออกข้าวไทยไปตลาดอาเซียนระหว่างปี 2552 – 2556 โดยไทยเริ่มสูญเสียส่วนแบ่งตลาดให้อินโดนีเซีย ตั้งแต่ปี 2554 จาก 9,140 ตัน เหลือเพียง 8,700 ตัน ในปี 2556 ซึ่งลดลงถึง 82,768 ตัน หรือลดลงกว่า 90% และเมื่อเทียบกับปี 2556 กับปีก่อนหน้า ยังพบว่าไทยส่งออกไประหว่างอินโดนีเซีย ลดลงถึง 74.56% รองมาได้แก่ ลาว บรูไน และพม่า ปริมาณส่งออกข้าวสารของไทยไปในอาเซียน ลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2553-ปี 2555 โดยตลาดที่มีสัดส่วนส่งออกลดลงมากที่สุดคือ อินโดนีเซีย ลาว และบรูไน ตามลำดับ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ปริมาณและสัดส่วนการส่งออกข้าวสารของไทยไปตลาดอาเซียน

ประเทศ	ปริมาณการส่งออก (พันตัน)					ปี 2556
	2552	2553	2554	2555	2556	เทียบกับปี 2552
บรูไน	0.03	0.03	0.03	0.04	0.02	-33.33
กัมพูชา	42.67	22.15	14.24	9.71	7.41	-82.63
อินโดนีเซีย	219.64	277.31	914.92	342.92	87.24	-60.28
ลาว	25.22	23.69	13.03	1.03	0.32	-98.73
มาเลเซีย	162.44	183.68	330.83	69.69	155.23	-4.44
พม่า	0	0.44	1.09	1.07	0.50	0
ฟิลิปปินส์	156.03	510.94	186.40	3.38	68.61	-56.03
สิงคโปร์	187.86	156.01	229.48	149.86	130.19	-30.70
เวียดนาม	2.15	2.61	3.61	3.31	3.63	68.84
รวม	828.14	1203.19	1723.16	621.32	472.51	-42.94

ที่มา : World Market & Trade, USDA (2014) และ Global Trade Atlas ,2014.

สำหรับประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ในตลาดอาเซียน มีอยู่ 2 ราย คือ ไทย และเวียดนาม ซึ่งส่วนแบ่งตลาดในอาเซียนของทั้ง 2 ประเทศ ในช่วงปี 2552-2556 เวียดนามเป็นผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 จะเห็นว่าไทยได้สูญเสียตลาดข้าวในอาเซียนให้กับเวียดนามมาตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปี 2556 เมื่อย้อนไป 5 ที่ผ่านมา กัมพูชา และพม่า มีปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2556 กัมพูชา ส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี 2552 ประมาณเกือบ 3 หมื่นตัน ส่วนพม่าเพิ่มขึ้นถึง ประมาณ 6 หมื่นตัน หรือเพิ่มขึ้นกว่า 22 เท่า จากปี 2552 (อัทธิ, 2557) ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ปริมาณและสัดส่วนการส่งออกข้าวสารของอาเซียน

ประเทศ	ปริมาณการส่งออก (พันตัน)					ปี 2556 เทียบ
	2552	2553	2554	2555	2556	กับปี 2552
บรูไน	0.01	-	-	-	-	-
กัมพูชา	1.85	1.31	0.38	10.60	29.08	1471.89
อินโดนีเซีย	0.24	0.26	0.33	0.29	0.28	16.67
ลาว	-	0.01	-	0.03	-	-
มาเลเซีย	0.22	0.14	0.02	0.01	0.15	-31.82
พม่า	2.80	97.94	2.48	62.41	62.41	2128.93
ฟิลิปปินส์	-	-	-	-	-	-
สิงคโปร์	0.90	4.56	0.14	1.20	1.20	33.33
ไทย	828.14	1203.19	1723.16	472.51	472.51	-42.94
เวียดนาม	2199.16	2555.10	2858.10	2699.07	2699.07	22.73
รวม	3033.32	3862.51	4584.61	3264.69	3264.69	7.63

ที่มา : World Market & Trade, USDA (2014) และ Global Trade Atlas , 2014.

การส่งออกข้าวสารของไทยในตลาด อาเซียน มีคู่แข่งที่สำคัญคือเวียดนาม เนื่องจากเวียดนามเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวใน ปริมาณที่มาก และมีตลาดส่งออกที่สำคัญเช่นเดียวกับไทย รวมถึงเป็นผู้ครองตลาดส่งออกข้าว ในหลายๆ ประเทศ โดยเฉพาะ ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ดังนั้นเมื่อมีการปรับลดภาษีศุลกากร ข้าวภายใต้กรอบความตกลงการค้าเสรีอาเซียน จึงส่งผลให้เวียดนามได้รับประโยชน์ ค่อนข้างมาก และมากกว่าไทย ทั้งได้ด้านการผลิต การส่งออก และรายได้ของชาวนา ในขณะที่ ชาวนา และผู้ประกอบการโรงสีข้าวของไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการเปิด เสรีการค้า

3. ระบบการผลิตและการค้าข้าวในประเทศไทย

การที่สถานการณ์ระดับราคาข้าวในตลาดโลกได้ปรับตัวอย่างรวดเร็วในช่วงไม่นานมานี้ ทำให้เกิดความวิตกกังวลว่าโลกกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤตการณ์ด้านอาหาร สถานการณ์ดังกล่าวได้ถูกวิเคราะห์ว่าน่าจะส่งผลเป็นต่อเนื่องในระยะยาว สาเหตุหลักสืบเนื่องจากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้หลายประเทศมีนโยบายอุดหนุนพลังงานทดแทนและสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกพืชพลังงานต่างๆ อันนำมาซึ่งการปรับตัวของพื้นที่เพาะปลูกและโครงสร้างการเพาะปลูกพืชอาหารตามมา

ในปี 2556 ผลผลิตข้าวโลกเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ร้อยละ 0.7 ขณะที่ผลผลิตข้าวไทยมี 38.0 ล้านตัน ลดลงจาก ปี 2554 ร้อยละ 0.3 จากการลดพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังเนื่องจากภาวะแห้งแล้งในช่วงครึ่งปีแรก ส่วนการส่งออกข้าวไทยลดลงจากปีก่อนทั้งปริมาณและมูลค่า เนื่องจากราคาส่งออกข้าวไทยอยู่ในระดับสูงทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดโลกลดลง ซึ่งส่วนใหญ่ผลผลิตจะได้รับผลกระทบจากปัญหาค่าเงินบาทแข็งส่วนราคาเป็นผลจากทางการไทยเร่งระบายข้าวในสต็อกเพื่อจ่ายเงินให้กับเกษตรกรในโครงการรับจำนำ ในปีเพาะปลูก 2555 ผลผลิตข้าวของประเทศไทย มีปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกรวม 38.0 ล้านตันข้าวเปลือก (ประกอบด้วย ข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2555 และข้าวนาปรัง ปี 2556) ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.3 จากการลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังเนื่องจากปริมาณน้ำในเขื่อนขนาดใหญ่มีปริมาณน้อยกว่าปี 2555 กรมชลประทานจึงประกาศให้เกษตรกรงดการปลูกในบางพื้นที่ โดยส่งเสริมให้ปลูกพืชอื่นที่ใช้น้ำน้อยกว่าแทน เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และถั่วเหลือง เป็นต้น ขณะที่ผลผลิตข้าวนาปี มีปริมาณ 27.2 ล้านตันข้าวเปลือกเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 5.3 ผลจากโครงการรับจำนำข้าวที่ราคาสูงกว่าราคาตลาดจูงใจให้เกษตรกรปลูกข้าวนาปีที่ให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น

จากข้อมูลของกรมศุลกากร รวบรวมโดย สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่าปี 2556 ไทยส่งออกข้าวได้ทั้งสิ้น 6.6 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 133,842 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2555 ปริมาณและมูลค่าส่งออกลดลงร้อยละ 1.6 และ 6.4 ตามลำดับ เนื่องจากสถานการณ์การแข่งขันในตลาดโลกที่รุนแรง ขณะที่ราคาส่งออกข้าวไทยอยู่ในเกณฑ์สูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง เช่น อินเดีย และเวียดนามเฉลี่ยประมาณ 100 - 160 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน ประกอบกับประเทศผู้นำเข้าส่วนใหญ่มีผลผลิตข้าวเพิ่มสูงขึ้นและได้ลดการนำเข้าข้าว รวมทั้งไนจีเรียซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าข้าวหนึ่งมากที่สุดของโลกได้กำหนดอัตราภาษีนำเข้าและค่าธรรมเนียมข้าวเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 110 เพื่อลดการนำเข้าข้าวตามนโยบายของรัฐบาล โดยประเทศที่ไทยส่งออกได้แก่ เบนิน อีริก แอฟริกาใต้ สหรัฐอเมริกา จีน และไอเวอรีโคสต์ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

ประเทศไทยคือผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของโลก ดังนั้น การที่ระดับราคาข้าวเพิ่มขึ้นจึงเป็นโอกาสของการขยายตัวของเศรษฐกิจชนบท รวมไปถึงการเสริมสร้างฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น แต่การที่ระดับราคาข้าวสูงขึ้น ได้ส่งผลให้เกิดการปรับตัวของราคาปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ค่าปุ๋ยเคมี ค่าเช่าที่ดิน และ ค่าแรงงาน เป็นต้น ซึ่งหมายถึงต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่สูงขึ้น เพื่อปรับตัวให้ทันกับความเป็นพลวัตของสถานการณ์ทางการตลาดและภาวะวิกฤตอาหารของโลก และการสร้างความสมดุลทั้งเพื่อการเป็นสินค้าส่งออกและการเป็นพืชอาหารที่สำคัญของประเทศ (สมพร, 2555) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรไทยมีต้นทุนการผลิตต่อไร่และต่อกิโลกรัมสูงขึ้น อันเนื่องมาจากรูปแบบการผลิตที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นและใช้ปุ๋ยเคมีในกระบวนการผลิตเพิ่มขึ้น อีกทั้งโครงการสร้างประชากรแรงงานภาคเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคของผู้สูงอายุมากขึ้น รวมไปถึงค่าเช่าที่ดินเพื่อการเพาะปลูกข้าวมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นตามการปรับตัวสูงขึ้นของราคาข้าว สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แม้ว่าในปีการผลิต 2550/2551 ระดับราคาข้าวได้ปรับตัวสูงขึ้นจากปีการผลิต 2530/2531 ก็ตาม แต่ต้นทุนการผลิตมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาผลผลิต ทำให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิโดยเฉลี่ยลดลง การวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานผลผลิตข้าวพบว่า ราคาข้าวมีผลต่อการตอบสนองของผลผลิตมากกว่าปัจจัยด้านราคาพืชแข่งขันอื่นๆ ผลผลิตข้าวของไทยส่วนใหญ่เน้นเพื่อการส่งออกเป็นหลัก โดยเฉพาะข้าวคุณภาพสูง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2555)

กรมการค้าต่างประเทศ รายงานว่า การส่งออกข้าวตั้งแต่เดือนมกราคม - 16 ธันวาคม 2556 ไทยส่งออกข้าวแล้ว 6.403 ล้านตัน มูลค่า 4,208 ล้านดอลลาร์ (127,008 ล้านบาท) และราคาเฉลี่ยตันละ 657 เหรียญสหรัฐฯ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ปริมาณมูลค่าลดลงร้อยละ 3.7 และ 7.4 ตามลำดับ คาดว่าการส่งออกข้าวทั้งปี 2556 จะมีปริมาณ 6.68 ล้านตัน มูลค่า 4,389 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากปี 2555 ร้อยละ 3.9 และ 7.9 ตามลำดับ

ในอนาคตอันใกล้เป็นที่เชื่อกันว่า สถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าวของโลกจะได้รับแรงกดดันเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความต้องการของตลาด (อุปสงค์) และด้านการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด (อุปทาน) แรงกดดันด้านหนึ่งเกิดจากการที่ความต้องการข้าวในตลาดโลกจะหดตัวลงไปพร้อมๆ กับการที่ประเทศผู้นำเข้าข้าวจำนวนไม่น้อยได้หันไปใช้นโยบายของการพึ่งพาตนเองมากขึ้น และตั้งเป้าหมายของการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นจนเพียงพอและทดแทนการนำเข้า อันเป็นการสร้างความยั่งยืนและความมั่นคงทางอาหารให้กับประชากรของตน ผู้นำเข้าข้าวในเอเชีย อย่างเช่น ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ต่างก็ให้ความสำคัญกับนโยบายการพึ่งพาตนเองดังกล่าว พร้อมกับการจัดสรรงบประมาณทั้งในด้านการลงทุนวิจัยและการเสริมสร้างความรู้ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพ

การผลิตต่อหน่วยพื้นที่ให้เพิ่มสูงขึ้นตามแนวนโยบายของตน ในขณะที่อีกด้านหนึ่งเป็นแรงกดดันจากด้านอุปทานผลผลิตที่จะเพิ่มขยายตัวมากขึ้น อันเป็นผลจากการปรับเปลี่ยนนโยบายภายในประเทศจากการที่รัฐบาลเป็นผู้ผูกขาดในการรับซื้อข้าวในราคาต่ำไปสู่การค้าเสรีภายใต้การพัฒนาตลาด รวมถึงการสนับสนุนในด้านสิทธิการเข้าถึงและการครอบครองที่ดินทำกินของตนเอง การพัฒนาส่งเสริมในด้านการวิจัยเพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต โดยเฉพาะในประเทศอย่างเช่น เขมร ลาว และเมียนมาร์ ทำให้เกิดแรงจูงใจที่สำคัญต่อเกษตรกรในการขยายการผลิต การขยายตัวของผลผลิตของกลุ่มประเทศดังกล่าว ย่อมจะเป็นส่วนเกินของอุปทานที่เหลือจากการใช้บริโภคภายในประเทศและจัดส่งเป็นสินค้าออก ทำให้ปริมาณอุปทานเพิ่มขึ้น

การที่ประเทศไทยมีมาตรการรับจำนำข้าวในระดับราคาสูงกว่าราคาตลาด นับตั้งแต่ฤดูนาปี 2554/55 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่อชาวตลาดส่งออกพร้อมๆ กับการสูญเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับประเทศผู้ส่งออกรายอื่นๆ นับได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่ง เพราะสิ่งนี้จะนำมาซึ่งความสูญเสียต่ออุตสาหกรรมข้าวไทยทั้งระบบ นอกจากนี้ในขณะที่ประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้าในอาเซียนและในประเทศอื่น ๆ ในเอเชียได้ให้ความสำคัญกับงานวิจัยเพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตข้าวพร้อมๆ กับการสนับสนุนการพัฒนาชาวนาและการผลิตข้าวในประเทศของตนอย่างเต็มที่ ประเทศไทยกลับประสบปัญหาการขาดแคลนเงินทุนสนับสนุนการวิจัยด้านข้าวรวมทั้งประสิทธิภาพการผลิตข้าวลดต่ำลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการผลิตข้าวคุณภาพ เป็นผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดการค้าระหว่างประเทศถดถอยลง

สถานการณ์ดังกล่าว แม้จะยังไม่ได้รวมถึงการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ในปี 2558 และความเสี่ยงเนื่องจากความรุนแรงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกก็ตาม แต่ก็นับได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่ทั้งสร้างแรงกดดันและนำมาซึ่งผลกระทบต่อชาวนาไทย และรวมถึงต่อภาคการผลิตและภาคการค้าข้าวของไทย ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3.1 การผลิตข้าวในประเทศไทย การผลิตข้าวในประเทศไทย มีมาตรการวิธีแบ่งได้หลายชนิด ประกอบด้วย

3.1.1 แบ่งตามประเภทของเนื้อแป้งในเมล็ดข้าวสาร ได้แก่ ข้าวเจ้า และข้าวเหนียว

3.1.2 แบ่งตามสภาพพื้นที่เพาะปลูก ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวนาสวนหรือนาคำ และข้าวขึ้นน้ำหรือข้าวนาเมือง

3.1.3 แบ่งตามอายุการเก็บเกี่ยว ได้แก่ ข้าวเบา มีอายุการเก็บเกี่ยว 90-100 วัน ข้าวกลางมีอายุการเก็บเกี่ยว 100-120 วัน และข้าวหนักมีอายุการเก็บเกี่ยว 120 วันขึ้นไป

3.1.4 แบ่งตามลักษณะความไวต่อช่วงแสง ได้แก่ ข้าวที่ไวต่อช่วงแสง เป็นข้าวที่ต้องปลูกในฤดูนาปี (ฤดูฝน) และข้าวที่ไม่ไวต่อช่วงแสง สามารถปลูกได้ทุกฤดูกาล

3.1.5 แบ่งตามรูปร่างของเมล็ดข้าวสาร ได้แก่ ข้าวเมล็ดสั้น ความยาวของเมล็ดไม่เกิน 5.50 มิลลิเมตร ข้าวเมล็ดยาวปานกลาง ความยาวของเมล็ดตั้งแต่ 5.51-6.60 มิลลิเมตร ข้าวเมล็ดยาว ความยาวของเมล็ดตั้งแต่ 6.61-7.50 มิลลิเมตร และข้าวเมล็ดยาวมาก ความยาวของเมล็ดตั้งแต่ 7.51 มิลลิเมตรขึ้นไป

3.1.6 แบ่งตามฤดูปลูก ได้แก่ ข้าวนาปี หรือข้าวหน้าน้ำฝน เริ่มปลูกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – ตุลาคม และเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นไม่เกินเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดไป และข้าวนาปรังเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนมกราคม-เมษายน สำหรับการแบ่งชนิดของข้าวในประเทศไทยกรณีที่มีการรายงานพื้นที่หรือผลผลิตข้าวจะแบ่งตามฤดูปลูก

3.2 ระบบการค้าข้าวในประเทศไทย แบ่งเป็นช่วงตามรูปแบบของสินค้าได้ 2 ช่วง ดังนี้

3.2.1 ระบบการค้าข้าวภายในประเทศไทย แบ่งเป็นช่วงตามรูปแบบของสินค้าได้ 2 ช่วง

1) ช่วงที่ผลผลิตเป็นข้าวเปลือก เป็นช่วงระยะเวลาหลังจากการเก็บเกี่ยวจนถึงโรงสี เมื่อเกษตรกรผลิตข้าวเปลือกได้เรียบร้อยแล้วส่วนหนึ่งจะใช้บริโภคในครัวเรือนส่วนที่เหลือจะขายตรงแก่โรงสีหรือขายผ่านคนกลางหรือทั้งส่วนของรัฐและเอกชน ทั้งนี้รูปแบบการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรในภาคเหนือตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกษตรกรจะขายข้าวเปลือกให้แก่โรงสีหรือพ่อค้าข้าวเปลือกหรือผ่านตลาดกลางข้าวเปลือก ในส่วนของภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางที่เป็นแหล่งชลประทาน จะมีพ่อค้าข้าวเปลือกหรือตัวแทนโรงสีรับซื้อที่ทำข้าว เกษตรกรบางส่วนจะจำหน่ายข้าวเปลือกที่โรงสีโดยตรง โดยไม่มีการตกลงความชื้นข้าวเปลือกแต่อย่างใด ตัวกลางภาคเอกชนทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรแล้วรวบรวมไปจำหน่ายต่อยังโรงสี ประกอบด้วยพ่อค้า 2 ประเภท คือพ่อค้าข้าวเปลือกในหมู่บ้านและพ่อค้าข้าวเปลือกนอกหมู่บ้าน รูปแบบการเคลื่อนย้ายข้าวเปลือกจากชาวนาไปยังโรงสีส่วนมากใช้รถบรรทุกหรือรถกระบะในการขนส่งสำหรับในกรณีในตลาดกลางหรือทำข้าวรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร จะมีการเก็บข้าวไว้เพียงหนึ่งคืน ก่อนจะเร่งนำไปจำหน่ายให้กับโรงสี เนื่องจากข้าวเปลือกมีความชื้นสูง

2) ช่วงที่ผลผลิตเป็นข้าวสาร เป็นช่วงระยะเวลาหลังจากโรงสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารจนถึงมือผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ เมื่อโรงสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารแล้ว ข้าวส่วนหนึ่งจะส่งต่อไปจำหน่ายในท้องถิ่นใกล้เคียงส่วนที่เหลือจะจำหน่ายผู้ค้าส่งและผู้ส่งออกซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมและกระจายข้าวไปยังผู้บริโภค

ในจังหวัดต่างๆที่ผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค ส่วนโรงสีขนาดกลางแถบชานเมืองกรุงเทพ จะขายข้าวสารให้พ่อค้าขายส่ง พ่อค้าปลีก หรือขายตรงให้ผู้บริโภคขนาดใหญ่ สำหรับการขายข้าวให้ผู้ส่งออกในปริมาณมากและการซื้อขายระหว่างโรงสีขนาดใหญ่กับพ่อค้าส่งออกที่กรุงเทพฯ จะทำรายการค้าผ่านหยง ซึ่งเป็นคนกลางที่สำคัญในการสร้างการตลาดของข้าวสาร

การค้าข้าวผ่านตัวกลางหรือหยง จะเริ่มจากผู้ส่งออกแจ้งความต้องการสินค้าให้หยงทราบ โดยระบุชนิดและคุณภาพสินค้า ส่วนหยงมีหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยจะส่งคำสั่งซื้อไปยังโรงสี รวมถึงเป็นตัวกลางในการต่อรองเรื่องราคาและคุณภาพสินค้า หลังจากนั้นโรงสีมีหน้าที่จัดหาสินค้าและจัดส่งสินค้าตามที่หยงแจ้ง โดยโรงสีเป็นผู้จัดการขนส่งในส่วนการค้าข้าวตลาดในประเทศ ผู้ค้าส่งจะนำข้าวสารที่ซื้อจากโรงสีหรือหยง จากนั้นจะกระจายสินค้าไปในสองช่องทาง คือช่องทางการค้าแบบดั้งเดิม เช่น ยี่ปั่ว ซาปัว และโซห่วย จะจำหน่ายทั้งแบบกระสอบและบรรจุถุง ซึ่งโรงงานบรรจุถุงส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ และช่องทางการค้าแบบใหม่ตามห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์สโตร์ มีการจำหน่ายเฉพาะแบบบรรจุถุงเท่านั้น

3.2.2 ผู้ทำหน้าที่การตลาดในตลาดข้าวที่สำคัญ มีดังนี้

- 1) พ่อค้ารวบรวมข้าวท้องถิ่นหรือพ่อค้าผู้ฉวย เป็นผู้ทำการค้าข้าว โดยมีผู้ฉวยไว้สำหรับเก็บข้าวเปลือก พ่อค้าผู้ฉวยจะซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรเก็บไว้ช่วงต้นฤดู ซึ่งเป็นช่วงที่ข้าวมีราคาต่ำ แล้วขายข้าวออกในช่วงปลายฤดูหรือช่วงที่ราคาข้าวสูง
- 2) โรงสี เป็นผู้ทำหน้าที่แปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเพื่อขายไปยังตลาดต่างๆ รายได้ของโรงสีมาจากการรับจ้างสีข้าว และผลพลอยได้จากการสีข้าว เช่น รำข้าว
- 3) พ่อค้าตัวแทน หรือนายหน้า ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการจัดซื้อหรือขายข้าว แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในสินค้า และไม่มีส่วนได้เสียจากการเปลี่ยนแปลงราคาข้าว ผลตอบแทนที่นายหน้าได้รับจะคำนวณตามมูลค่าหรือปริมาณของการซื้อหรือขายข้าว พ่อค้าตัวแทน หรือนายหน้ามี 2 ระดับ คือ นายหน้าระดับท้องถิ่น ทำหน้าที่พ่อค้าคนกลางในการซื้อข้าวเปลือกจากพ่อค้าท้องถิ่นเพื่อส่งมอบให้กับโรงสี และนายหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างโรงสีกับผู้ส่งออกหรือผู้ค้าส่งภายในประเทศ ซึ่งเรียกกันว่า “หยง” หยงทำหน้าที่จัดหาข้าวสารจากโรงสีให้แก่พ่อค้าขายส่งตลอดจนดูแลให้มีการส่งมอบข้าวให้ครบถ้วนตามจำนวนที่ตกลงกัน และเป็นข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ไม่มีการปลอมปน หยงบางรายยังทำหน้าที่เป็นพ่อค้าส่งออกเองด้วย
- 4) พ่อค้าขายส่ง เป็นผู้ซื้อข้าวสารจากโรงสีหรือจากหยง เพื่อจำหน่ายต่อให้แก่ พ่อค้าขายปลีกและผู้ใช้ข้าว เช่น โรงงานอุตสาหกรรมที่ที่ใช้ข้าวเป็นวัตถุดิบ ในอดีตพ่อค้าส่งมีบทบาทต่อการกระจายข้าวให้แก่ผู้ค้าปลีกมาก แต่ในปัจจุบัน โรงสีได้เข้ามามีบทบาทในส่วนนี้

มากขึ้น ทำให้บทบาทพ่อค้าขายลดลง นอกจากนี้ พ่อค้าขายส่งส่วนใหญ่จะไม่ขายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ยกเว้น พ่อค้าขายส่งขนาดกลางหรือเล็กอาจขายให้ผู้บริโภครายใหญ่โดยตรง

5) พ่อค้าขายปลีก เป็นผู้ที่ขายข้าวให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ปัจจุบันโรงสีขนาดเล็กหรือโรงสีที่รับจ้างสีข้าวในชนบท มักดำเนินกิจการขายข้าวแบบค้าปลีกด้วยเพราะไม่มีกำลังการผลิตมากพอที่จะทำการสีข้าวเพื่อขายส่ง

6) พ่อค้าข้าวส่งออก เป็นผู้รวบรวมข้าวสาร เพื่อทำการส่งออกไปต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะซื้อฝากโรงสีผ่านนายหน้าข้าวหรือหยัง และบางส่วนมาจากโรงสีของผู้ส่งออกเอง ผู้ส่งออกจะทยอยซื้อข้าวเก็บสต็อกไว้ในขณะที่ข้าวมีราคาต่ำ ปริมาณซื้อจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคาดการณ์ภาวะส่งออกและคำสั่งซื้อที่พ่อค้าส่งออกแต่ละรายได้รับ การส่งออกข้าวของผู้ส่งออกเอกชนอาจจะส่งออกโดยขายให้ผู้ซื้อเอกชนในต่างประเทศ หรือขายให้รัฐบาลต่างประเทศหรือจัดหาข้าวให้รัฐบาลไทย เพื่อส่งมอบแก่รัฐบาลประเทศผู้ซื้อก็ได้ (ธัญญา, 2544)

3.3 สถานการณ์การผลิตข้าวในประเทศไทย

3.3.1 ข้าวนาปี ปี 2550/51-2554/55 เนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นจาก 57.39 ล้านไร่ ในปี 2550/51 เป็น 61.08 ล้านไร่ ในปี 2554/55 ส่วนผลผลิตลดลงเล็กน้อยจาก 23.31 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2550/51 เป็น 23.27 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2554/55 แต่โดยภาพรวมแล้วในช่วงดังกล่าว เนื้อที่เพาะปลูกและ ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.45 และ 0.99 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากภาครัฐดำเนินโครงการประกันรายได้และ โครงการรับจำนำ ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในเรื่องผลตอบแทนและรายได้ที่จะได้รับการขาย ข้าวเปลือก จึงใจให้ขยายเนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามผลผลิตขยายตัวเพิ่มขึ้น ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่เพาะปลูกเนื่องจากในปี 2553 เกิดการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และปัญหาภัยแล้ง ปี 2554 ประสบภัยน้ำท่วมรุนแรงในทั่วทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะภาคเหนือ ตอนล่างและภาคกลาง ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงจากไร่ละ 406 กิโลกรัม ในปี 2550/51 เป็นไร่ละ 381 กิโลกรัม ในปี 2554/55 หรือลดลงร้อยละ 1.41 ต่อปี

ในปี 2554/55 มีเนื้อที่เพาะปลูก 61.08 ล้านไร่ ผลผลิต 23.27 ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ 381 กิโลกรัม เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ลดลงจาก 64.57 ล้านไร่ ผลผลิต 25.74 ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ 399 กิโลกรัม ของปี 2553/54 ร้อยละ 5.42 9.62 และ 4.51 ตามลำดับ เนื่องจากเนื้อที่เพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่ประสบอุทกภัย ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง โดยเฉพาะลุ่มน้ำเจ้าพระยาในภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ ตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคม 2554 จากอิทธิพลมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ร่องความกดอากาศ และพายุ ทำให้ผลผลิตข้าวได้รับความเสียหาย

3.3.2 ข้าวนาปรัง ปี 2551 – 2555 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้น จาก 12.80 ล้านไร่ และ 8.79 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2551 เป็น 17.10 ล้านไร่ และ 11.33 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.76 และ 7.31 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากโครงการประกันรายได้และโครงการ รับจํานําในช่วงดังกล่าวจูงใจให้เกษตรกรขยายเนื้อที่เพาะปลูก ส่วนผลผลิตต่อไร่ มีแนวโน้มลดลงจากไร่ละ 687 กิโลกรัม ในปี 2551 เหลือไร่ละ 662 กิโลกรัม ในปี 2555 หรือลดลง ในอัตราร้อยละ 1.37 ต่อปี เนื่องจากปัญหาภัยแล้งและเกิดการระบาดของรุนแรงของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในปี 2553 ในปี 2555 มีเนื้อที่เพาะปลูก 17.10 ล้านไร่ ผลผลิต 11.33 ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ 662 กิโลกรัม ทั้งเนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นจาก 16.10 ล้านไร่ ผลผลิต 10.26 ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ 637 กิโลกรัม ของปี 2554 ร้อยละ 6.19 10.39 และ 3.92 ตามลำดับ เนื่องจากราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้อยู่ในเกณฑ์ดี จูงใจให้เกษตรกรปลูกมากขึ้น ประกอบกับ สภาพอากาศเอื้ออำนวยมีปริมาณน้ำเพียงพอ และภาครัฐมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ และปุ๋ย ให้เกษตรกรเพื่อการฟื้นฟูเยียวยาภายหลังจากประสบภัยน้ำท่วมในปี 2554 ทำให้ภาพรวมผลผลิต ทั้งประเทศเพิ่มขึ้น

3.4 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการส่งออกข้าวในปี 2556 นโยบายข้าวของประเทศผู้ส่งออก และนำเข้าข้าว ประเทศคู่แข่งและคู่ค้าข้าวไทยมีนโยบายข้าวที่อาจส่งผลกระทบต่อส่งออกข้าวไทย ได้ดังนี้

3.4.1 เวียดนาม มีนโยบายส่งเสริมการส่งออกจากการขายข้าวคุณภาพต่ำมาเป็น ข้าวคุณภาพสูงมากขึ้น

3.4.2 อินเดีย เน้นการระบายข้าวออกสู่ตลาดโลกอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปริมาณข้าวสำรองของอินเดียที่กำหนดไว้เป็นมูลกณฑ์กันชนและสำรองเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร ยังคงอยู่ในระดับสูง ประมาณ 3 เท่าของปริมาณสำรองข้าวขั้นต่ำ

3.4.3 จีน ใช้มาตรการรับซื้อข้าวในราคาต่ำ เพื่อควบคุมราคาในประเทศไม่ให้กระทบ ผู้บริโภค

3.4.4 พม่า กำหนดเป้าหมายการส่งออกจาก 1.5 ล้านตัน ในปี 2556 เป็น 3 ล้านตัน ในปี 2560 โดยจะกลับมาเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่อีกครั้งให้ได้ภายใน 5 ปี ด้วยการพัฒนา และปรับปรุงระบบ โครงสร้างพื้นฐาน และเพิ่มผลผลิตต่อไร่จากไร่ละประมาณ 240 กิโลกรัม เป็น ไร่ละ 640 กิโลกรัม

3.4.5 กัมพูชา กำหนดเป้าหมายส่งออกจากปีละประมาณ 0.7-0.8 ล้านตัน เป็น 1 ล้านตัน ในปี 2558 ด้วยการเพิ่มผลผลิตข้าว

3.4.6 อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ เน้นเพิ่มผลผลิตตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพึ่งพา ผลผลิตข้าวในประเทศ (rice self-sufficiency roadmap) เพื่อลดนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ

3.4.7 ในจิเรีย เพิ่มภานำเข้าข้าวและเพิ่มผลผลิตในประเทศให้มากขึ้น เพื่อลดการนำเข้า ข้าวจากต่างประเทศ

จากพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ สามารถแยกสัดส่วนพื้นที่ปลูกข้าวในภาพรวมตามภาคต่างๆ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 51 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด รองลงมาคือภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีพื้นที่ปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 23 22 และ 4 ตามลำดับ วิธีการปลูกข้าวนาปรังพบว่าส่วนใหญ่เป็นการทำนาหว่านน้ำตาม รองลงมาคือการทำนาค้ำ และหว่านสำรวตามลำดับ ซึ่งวิธีการปลูกดังกล่าวส่งผลให้เกิดความต้องการเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ในอัตราสูง โดยพบว่าร้อยละ 4 ของผลผลิตข้าวเปลือกที่ผลิตได้จะถูกเก็บไว้ทำพันธุ์ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

4. สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรอำเภอतालसुम จังหวัดอุบลราชธานี

4.1 ข้อมูลทางกายภาพ

4.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอतालसुमตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด ทางทิศตะวันออกของตัวจังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากตัวจังหวัด 34 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานคร 662 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอตระการพืชผลและอำเภอศรีเมืองใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอศรีเมืองใหม่และอำเภอतालसुम ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอतालसुม อำเภอสว่างวีระวงศ์ และอำเภอतालसुม ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอतालसुม

การแบ่งเขตการปกครอง การปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอतालसुมแบ่งเขตการปกครองย่อย ออกเป็น 6 ตำบล 59 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1) ตาลसुม จำนวน 15 หมู่บ้าน
- 2) ลำโรง จำนวน 8 หมู่บ้าน
- 3) จิกเทิง จำนวน 9 หมู่บ้าน
- 4) หนองกุง จำนวน 8 หมู่บ้าน
- 5) นาคาย จำนวน 13 หมู่บ้าน
- 6) คำหว้า จำนวน 6 หมู่บ้าน

4.1.2 สภาพภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปของอำเภอตาลสุ่ม มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูงด้านทิศเหนือ เหมาะแก่การทำปศุสัตว์ ซึ่งได้แก่พื้นที่ในเขตตำบลคำหว่า หนองกุง และตำบลนาคาย ส่วนพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของอำเภอจะเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมทุกปีซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตตำบลจิกเทิง (ทุ่งหมาหิว) และตำบลนาคายบางส่วน อำเภอตาลสุ่มมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมกระจายอยู่ทั่วไป ในเขตพื้นที่ของทุกตำบล

4.1.3 พื้นที่และการใช้พื้นที่

ตารางที่ 2.3 การใช้ที่ดินรายตำบล

ตำบล	พื้นที่ รวมตำบล (ไร่)	พื้นที่ชุมชน ในหมู่บ้าน (ไร่)	พื้นที่ เกษตรกรรม (ไร่)	พื้นที่ป่า/ สาธารณะ (ไร่)	พื้นที่อื่นๆ (ไร่)
ตาลสุ่ม	45,625	773	24,107	18,762	1,983
ลำโรง	35,255	2,429	18,527	12,935	1,364
จิกเทิง	27,500	2,214	12,804	11,073	1,409
คำหว่า	26,250	1,353	11,871	11,036	1,990
นาคาย	54,300	2,290	21,856	28,904	1,250
หนองกุง	26,695	541	16,841	8,161	1,152
รวม	215,625	9,600	106,006	90,871	9,148

ที่มา : แผนพัฒนาการเกษตร ปี 2556-2559 อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

4.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอตาลสุ่ม แบ่งออกได้ 3 ฤดู คือ ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนมกราคม เป็นเวลาประมาณ 3 เดือน โดยระยะเวลานี้ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นลมหนาวและแห้งพัดมาจากประเทศจีน ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ระยะเวลานี้จะมีพายุไซลอนร้อนจะสูงขึ้น ทำให้อากาศร้อนกว่าปกติและจะร้อนมากที่สุดในเดือนเมษายน ในระยะนี้จะมีพายุไซลอนร้อน

เกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้เนื่องจากอากาศเย็นจากประเทศจีนได้เคลื่อนตัวลงมาเป็นครั้งคราวทำให้เกิดปะทะอากาศร้อนของท้องถิ่น ทำให้เกิดพายุฝนฟ้าคะนองเกิดขึ้น ฉะนั้นในช่วงฤดูร้อนจึงมีฝนตกบ้าง ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม เป็นระยะเวลาประมาณ 6 เดือน ระยะเวลานี้เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนชื้นที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดียอำเภอตาลสุม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,909.41 มิลลิเมตรต่อปี ในช่วงเดือนพฤษภาคม เป็นเดือนแรกที่มีฝนตกมีปริมาณน้ำฝนบางส่วนจะเริ่มเข้าไปสะสมในดินที่แห้งมาแต่เดือนก่อนๆ เมื่อถึงเดือนมิถุนายน ดินจะอุ้มน้ำได้เต็มที่ไปจนถึงต้นเดือนตุลาคมในทุกปีจะเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ในเดือนกรกฎาคม ซึ่ง จะอยู่ในช่วงที่เกษตรกรปักดำนา ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในการปักดำในทุกตำบลของอำเภอ และเมื่อถึงเดือนสิงหาคม - กันยายน จะมีฝนตกหนักและอาจทำให้เกิดน้ำท่วม เป็นบางพื้นที่เช่นใน เขตทุ่งหมาหัว ตำบลจิกเทิง โดยปกติจะมีพื้นที่เสียหายจากอุทกภัย

4.1.5 แหล่งน้ำตามธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

1) แหล่งน้ำธรรมชาติ – แหล่งน้ำผิวดิน ในเขตอำเภอตาลสุม มีแม่น้ำและ ลำน้ำต่างๆ ที่สำคัญคือแม่น้ำมูล ลาเซบก ห้วยบารัง ห้วยเทวดา ห้วยอาพาม - แหล่งน้ำใต้ดิน อำเภอ ตาลสุมมีแหล่งน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลอยู่ทั่วไป แต่มีปริมาณ คุณภาพดินลึกแตกต่างกันไปตาม สภาพทางธรณีวิทยา และอุทกวิทยา

2) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น อำเภอตาลสุมมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นดังนี้

- (1) อ่างเก็บน้ำ จำนวน 3 แห่ง
- (2) ฝายน้ำล้น จำนวน 67 แห่ง
- (3) สระน้ำ จำนวน 81 แห่ง
- (4) หนองน้ำ จำนวน 23 แห่ง
- (5) สถานีสูบน้ำไฟฟ้า จำนวน 4 แห่ง
- (6) บ่อบาดาล จำนวน 52 แห่ง
- (7) บ่อดอก จำนวน 385 แห่ง

4.1.6 การคมนาคม

การคมนาคมขนส่งของอำเภอตาลสุมปัจจุบันนิยมใช้ทางบก ซึ่งสะดวก รวดเร็วกว่าทางน้ำที่เลิกใช้แล้ว แต่ก็ยังมีการใช้ทางน้ำสำหรับติดต่อไปมาหากันระหว่างหมู่บ้านฝั่ง อำเภอสว่างวีระวงศ์ อำเภอตาลสุม และอำเภอตาลสุมเท่านั้น ส่วนทางยกมีถนนสำคัญที่ใช้ ติดต่อกันภายในและภายนอกอำเภอ คือ

- 1) ถนนมาตรฐาน ทางหลวงแผ่นดิน เป็นผิวจราจรลาดยางสายอำเภอเมือง – บ้านสะพือ อำเภอตาลสุม ระยะทาง 16 กิโลเมตร

2) ถนนมาตรฐาน รพช.อบ.11047 เป็นผิวจราจรลาดยางสายบ้านม่วงโคน อำเภอดาตุ่ม – อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง 29 กิโลเมตร

3) ถนนมาตรฐาน รพช.สายบ้านนามน อำเภอดาตุ่ม – แก้งกอก อำเภอศรีเมืองใหม่ ระยะทาง 25 กิโลเมตร ถนนทั้งสามสายที่กล่าวมานั้นจะเป็นสายหลักในการติดต่อกับตัวจังหวัดอุบลราชธานีและอำเภอใกล้เคียง โดยจะมีถนนสายต่างๆ เช่น ถนน กสช.ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เชื่อมต่อเข้าสู่ตำบล หมู่บ้านต่างๆ ของอำเภอดาตุ่ม

4.1.7 ข้อมูลกลุ่มชุดดิน

ความเหมาะสมของดินและคุณภาพดิน เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินสีน้ำตาลอ่อน สีเหลืองหรือแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนน้ำหรือจากการสลายตัวของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ 2 - 20 % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ 20 - 35 % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 1 เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่า pH 4.5 - 5.5 ได้แก่ ชุดดินสันป่าตอง เขาพลอง ชุดดินหุบกระพง และชุดดินยางตลาด ชุมพาง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถั่ว บางแห่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะ หรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ตารางที่ 2.4 ข้อมูลกลุ่มชุดดิน ในเขตพื้นที่อำเภอดาตุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

ที่	กลุ่มชุดดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ที่	กลุ่มชุดดิน	เนื้อที่ (ไร่)
1	40b/56	47,128	13	56/33	2,289
2	40b/49	30,389	14	2	1,853
3	17	27,002	15	40	1,734
4	40/40b	17,944	16	49b	1,733
5	17/25	15,664	17	41d3b	1,262
6	49b/56	13,498	18	47d3c	1,154
7	40b	8,341	19	41	1,013
8	49/49b	8,216	20	56/56b	792
9	41/41b	5,487	21	56b	663

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ที่	กลุ่มชุดดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ที่	กลุ่มชุดดิน	เนื้อที่ (ไร่)
10	41b	4,440	22	49	326
11	21/38	3,355	23	40/56	39
12	4	2,372			
รวม		เนื้อที่ 196,694 ไร่			

ที่มา : สำนักสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน

4.1.8 ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน

เนื้อดินเป็นทรายจัด น้ำซึมผ่านชั้นดินได้เร็วมาก ดินอุ้มน้ำต่ำ ระดับน้ำใต้ดินต่ำมาก ดินมีการกัดกร่อนในบริเวณที่มีความลาดชันสูง ความอุดมสมบูรณ์ ของดินต่ำ

4.1.9 ข้อมูลชั้นความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืช

ชั้นของความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชในอำเภอตาลสุ่มพบว่าพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าวมีน้อยมาก พื้นที่ที่น่าจะปลูกข้าวได้คือตำบลจิกเทิง นอกจากนั้นก็กระจายไปตามตำบลต่างๆ เป็นจุดๆ แต่สำหรับชั้นของความเหมาะสมที่ปลูกยางพาราพบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอคือประมาณ 100,000 ไร่ เหมาะที่จะปลูกยางพารา ยกเว้นตำบลจิกเทิง

4.1.10 ข้อมูลสาธารณูปโภค (ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์)

อำเภอตาลสุ่มมีไฟฟ้าเข้าถึงให้บริการในอำเภอตาลสุ่ม จากจำนวนหลังคาเรือนทั้งอำเภอพบว่ามีการใช้ไฟฟ้าร้อยละ 75.67 อีกประมาณร้อยละ 24.33 เป็นบ้านที่ยังไม่ใช้ไฟฟ้าใช้ จำนวนหมู่บ้าน 48 หมู่บ้าน สำหรับการสื่อสารในอำเภอตาลสุ่ม มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจำนวน 1 แห่ง สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 4 แห่ง สหกรณ์การเกษตร 1 แห่ง

4.1.11 ภัยธรรมชาติ โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด

อำเภอตาลสุ่ม มีปัญหาด้านภัยธรรมชาติที่สำคัญ และเกิดขึ้นอยู่เสมอ ดังนี้คือ

1) *ฝนทิ้งช่วง* ห้วงระยะเวลาที่เกิด คือ เดือนกรกฎาคม - เดือนกันยายน จะเกิดผลกระทบต่อพืชทุกชนิด เช่น ข้าว พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก แปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์

2) อุทกภัย ตำบลตาลชุม ได้เกิดปัญหาในระดับไร่นา ทำให้เสียหายต่อผลผลิต ปัญหาเกิดจาก แม่น้ำมูล ลำน้ำเซ มีระดับน้ำสูงขึ้น ตำบลที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดได้แก่ ตำบลจิกเทิง นาคาย และตำบลตาลชุม

4.2 ข้อมูลชีวภาพ

4.2.1 การปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.2.2 การปลูกข้าว อำเภอตาลชุม สามารถแบ่งพื้นที่การผลิตข้าวได้ 2 ฤดูกาล

1) *ข้าวนาปี* ปลูกทั้งข้าวเจ้า และข้าวเหนียว

2) *ข้าวนาปรัง* ส่วนใหญ่ปลูกปลูกข้าวเหนียวเพื่อใช้ในการบริโภค จะมี การปลูกข้าวเจ้าประมาณ 20-30 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่การปลูกข้าวเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้ม การปลูกข้าวเจ้าจะเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากการผลิตข้าวเหนียวเพื่อการบริโภคจะใช้พื้นที่ลดลง เพราะ ผลผลิตเพิ่มขึ้นและราคาข้าวเจ้าจะดีกว่าข้าวเหนียวปัญหาที่พบในการทำนาของเกษตรกร ก็คือ การระบาดของโรคแมลง ประสมกับภาวะฝนทิ้งช่วง และการขาดแรงงานในครอบครัว

ตารางที่ 2.5 จำนวนเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด (ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง) ปี 2555/56 – ปี 2556/57

ที่	ตำบล	ปี 2555/56			ปี 2556/57		
		จำนวน ครัวเรือน	เนื้อที่ เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)	จำนวน ครัวเรือน	เนื้อที่ เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)
1	คำหว้า	486	11,053	3,609	402	8,564	2,822
2	จิกเทิง	1,125	26,810	9,210	926	17,119	5,616
3	ตาลชุม	938	17,630	6,035	795	14,945	5,045
4	นาคาย	1,225	30,880	10,270	1,018	23,026	7,575
5	ตำโรง	1,027	21,230	6,889	783	16,689	5,484
6	หนองกง	984	20,744	6,708	683	14,263	4,681
รวม		5,785	128,347	42,721	4,607	94,606	31,223

ที่มา : ข้อมูลระบบสารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร สืบค้นข้อมูล ณ วันที่ 20 พฤศจิกายน 2556

ตารางที่ 2.6 จำนวนเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวปี 2555/56 และปี 2556/57

ที่	ตำบล	ปี 2555/56		ปี 2556/57	
		ครัวเรือน	เข้าร่วมโครงการฯ	ครัวเรือน	เข้าร่วมโครงการฯ
1	คำหว่า	486	119	402	153
2	จิกเทิง	1,125	174	926	268
3	ตาลสุ่ม	938	150	795	352
4	นาคาย	1,225	456	1,018	350
5	สำโรง	1,027	193	783	183
6	หนองกุง	984	172	683	303
	รวม	5,785	1,564	4,607	1,609

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 2.7 จำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกร

ลำดับ	ตำบล	ครัวเรือน			ชาย	หญิง	รวม
		จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	เกษตรกร			
1	คำหว่า	6	875	804	1,934	1,873	3,807
2	จิกเทิง	9	1,331	1,197	2,713	2,631	5,344
3	ตาลสุ่ม	15	2,267	1,920	4,447	4,331	8,778
4	นาคาย	13	1,449	1,302	3,219	3,804	6,303
5	สำโรง	8	950	874	2,045	1,985	4,030
6	หนองกุง	9	1,035	952	2,128	2,006	4,134
	รวม	59	7,907	7,049	16,486	16,630	32,396

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี ข้อมูล ณ วันที่ 25 ธันวาคม 2556

5. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกและวิธีการดำเนินโครงการ

5.1 โครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี 2556/57

คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ มีมติในการประชุมครั้งที่ 7/2556 เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2556 (www.dit.go.th/uploadnew54/Singburi/rte/Main123.docx) มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1.1 เพื่อเพิ่มทางเลือกให้เกษตรกร ได้มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น สร้างอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือก

5.1.2 เพื่อยกระดับรายได้และลดช่องว่างรายได้ รวมทั้งเพิ่มการใช้จ่ายของเกษตรกร

5.1.3 เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการขยายตัวของการบริโภคภายใน รวมทั้งสร้างความแข็งแกร่งและความมีเสถียรภาพของเศรษฐกิจจากการบริโภคภายในประเทศ และการพึ่งพาตนเอง

5.1.4 เพื่อรักษาวินัยทางการเงินและการคลังของประเทศ

5.2 หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (www.dit.go.th/uploads/Rule56-57.pdf) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินโครงการ ดังนี้

5.2.1 หลักเกณฑ์การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

เพื่อให้การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2556/57 สอดคล้องกับสถานการณ์การค้าข้าวในตลาดโลก ต้นทุนของเกษตรกร วินัยทางการเงินการคลัง และการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและสร้างความเข้มแข็งจากระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยคำนึงถึงความสมดุลทั้ง 4 ด้าน คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ จึงได้อนุมัติกรอบเงินทุนหมุนเวียน ชนิด ราคา ปริมาณ ระยะเวลา หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และงบประมาณการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2556/57 ดังนี้

1) กรอบวงเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2556/57 จำนวน 270,000 ล้านบาท ซึ่งลดลงต่ำกว่าวงเงินที่ใช้สำหรับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปีการผลิต 2555/56 ถึง 75,000 ล้านบาท

2) ระยะเวลารับจำนำ 1 ตุลาคม 2556– 28 กุมภาพันธ์ 2557 (ภาคใต้ 1 ตุลาคม 2556 – 31 กรกฎาคม 2557) โดยราคารับจำนำข้าวเปลือกทุกชนิด ณ ความชื้น 15% ยังเป็นเช่นเดียวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2555/56 รวมถึงข้าวเปลือกเจ้า 100% ที่ราคาตันละ 15,000 บาท เกษตรกรทุกรายสามารถเข้าร่วมโครงการฯ ในวงเงินการรับจำนำข้าวเปลือกไม่เกินรายละ 350,000 บาท

- 3) เป้าหมายปริมาณรับจํานำ รวมจํานวน 16.5 ล้านตัน
- 4) คุณภาพข้าวที่รับจํานำ จะรับจํานำข้าวเปลือกคุณภาพดี โดยจะไม่รับจํานำข้าวเปลือกที่มีอายุน้อยกว่า 110 วัน ที่มีคุณภาพต่ำ จํานวน 18 พันธุ์ ตามที่กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดโดยจะไม่ให้เข้าร่วมโครงการรับจํานำข้าวเปลือก
- 5) วิธีการรับจํานำข้าวนาปี รับจํานำไปประทวนโดย อคส.และอ.ต.ก.ให้รับจํานำข้าวเปลือกหอมมะลิ ข้าวเปลือกหอมจังหวัด ข้าวเปลือกปทุมธานี 1 ข้าวเปลือกเจ้า และข้าวเปลือกเหนียวและรับจํานำยู้งนางเกษตรกร โดย ธ.ก.ส. รับจํานำข้าวเปลือกหอมมะลิและข้าวเปลือกเหนียว
- 6) ราคาและระยะเวลาโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ครั้งที่ 1 (นาปี) ระยะเวลารับจํานำระหว่าง 1 ตุลาคม 2556 – 28 กุมภาพันธ์ 2557 (ภาคใต้ 1 ตุลาคม 2556 – 31 กรกฎาคม 2557) ระยะเวลาไถ่ถอน 4 เดือน นับถัดจากเดือนที่รับจํานำ ระยะเวลาโครงการ 1 ตุลาคม 2556 – 30 พฤศจิกายน 2557 กำหนดชนิดและราคารับจํานำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2556/57 ณ ความชื้นไม่เกิน 15% ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.8 ชนิดราคาและราคารับจํานำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2556/57 ณ ความชื้นไม่เกิน 15%

ชนิดข้าว	ราคา (ตันละ)	หน่วย : บาท
ข้าวเปลือกหอมมะลิ (42 กรัม)	20,000	บาท
ข้าวเปลือกหอมจังหวัด (40 กรัม)	18,000	บาท
ข้าวเปลือกปทุมธานี 1 (42 กรัม)	16,000	บาท
ข้าวเปลือกเหนียว 10% เมล็ดยาว (42 กรัม)	16,000	บาท
ข้าวเปลือกเหนียว 10% เมล็ดสั้น (40 กรัม)	15,000	บาท
ข้าวเปลือกเจ้า 100%	15,000	บาท
ข้าวเปลือกเจ้า 5%	14,800	บาท
ข้าวเปลือกเจ้า 10%	14,600	บาท
ข้าวเปลือกเจ้า 15%	14,200	บาท
ข้าวเปลือกเจ้า 25%	13,800	บาท

ราคารับจํานำข้าวเปลือกหอมมะลิ ข้าวเปลือกหอมจังหวัด และข้าวเปลือกปทุมธานี 1 ให้ปรับเพิ่ม – ลดตามจํานวนกรัมในอัตราร้อยละ 200 บาท และราคารับจํานำข้าวเปลือกเหนียว

ให้ปรับเพิ่ม – ลดตามจำนวนกรัม โดยเมล็ดขาวในอัตรากรัมละ 160 บาท และเมล็ดสีในอัตรากรัมละ 150 บาท

5.2.2 วิธีการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

1) เกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำ เป็นไปตามมติที่คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติกำหนดโดยให้เฉพาะเกษตรกรเท่านั้นที่มีสิทธิในการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และจะต้องมีการดำเนินการดังนี้

(1) มีหนังสือรับรองเกษตรกรจากกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งผ่านกระบวนการตามขั้นตอน 1) การรับคำร้องขึ้นทะเบียนจากเกษตรกรที่เป็นผู้เพาะปลูกข้าวในฤดูการผลิตในปี 2556/57 ครั้งที่ 1 2) การประชุมโดยเกษตรกรต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อรับการตรวจสอบข้อมูลและแสดงตนด้วยตนเอง 3) ต้องผ่านการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบระดับตำบล ซึ่งประกอบด้วยปลัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้แทน ธ.ก.ส. ผู้แทน สภาเกษตรกร กำนัน/หรือผู้ใหญ่บ้าน เกษตรตำบล 4) เกษตรกรลงชื่อรับรองตนเองพร้อมทั้งเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหรือปลัดเทศบาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายลงชื่อรับรอง 5) มีข้อความระบุว่าข้าวเปลือกที่นำมาเข้าร่วมโครงการเป็นของเกษตรกรจริง กรณีนำข้าวเปลือกของบุคคลอื่นมา สวมสิทธิ์เข้าร่วมโครงการจะมีความผิดฐานฉ้อโกงมีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ และจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากทางรัฐบาลต่อไป กรณีข้ามเขตเกินกว่าระดับตำบลจะต้องได้รับอนุมัติ จากจังหวัดพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรก่อนนำข้าวเปลือกมาเข้าร่วมโครงการ 6) กำหนดระยะเวลาในการใช้ หนังสือรับรองเกษตรกร กรณีรับจำนำใบประทวนก่อนหรือหลัง 30 วัน และรับจำนำขังฉางเกษตรกรก่อนหรือ หลัง 60 วัน นับจากวันเก็บเกี่ยวที่ระบุในหนังสือรับรอง ทั้งก่อนและหลังที่ระบุในหนังสือรับรอง และ 7) ให้ระบุเลขที่เอกสารสิทธิ์ที่ราชการออกให้ เพื่อใช้ในการจำนำข้าว โดยให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้มงวดกวดขันในการตรวจสอบการขึ้นทะเบียนการเพาะปลูกข้าว

(2) เป็นข้าวเปลือกที่เกษตรกรเพาะปลูกเองในช่วงนาปีการผลิต 2556/57 ครั้งที่ 1 และเกษตรกรต้องนำมาจำนำด้วยตนเอง โดยกำหนดปริมาณรับจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรแต่ละราย คำนวณตามพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตเฉลี่ยรายจังหวัดที่ได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และผลผลิตรวมของเกษตรกรตาม หนังสือรับรองที่กรมส่งเสริมการเกษตรออกให้เกษตรกรเป็นข้อมูลประกอบ

(3) เป็นลูกค้ำของ ธ.ก.ส.

(4) ให้ใช้ เลขที่เอกสารสิทธิ์ ที่ราชการออกให้ เป็นข้อมูลหลักในการรับจำนำหรือตามที่คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ หรือคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำ

ข้าว มีมติตามความเหมาะสม

2) พื้นที่รับจํานำ เกษตรกรสามารถจํานำข้าวเปลือกได้ในพื้นที่จังหวัดของตนเองเท่านั้น ยกเว้นพื้นที่ ตำบลที่เป็นเขตติดต่อกันของเกษตรกรและจํารับจํานำ

(1) การจํานำข้ามเขตจังหวัดของเกษตรกร กรณีจําเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของ เกษตรกรจะจํานำข้ามเขตจังหวัดเกินกว่าระดับตำบลที่เป็นเขตติดต่อกันได้ โดยให้คณะกรรมการติดตามกำกับ ดูแลการรับจํานำระดับจังหวัดที่เป็นพื้นที่เพาะปลูกในจังหวัดนั้นของเกษตรกรพิจารณา ดังนี้

ก. คณะกรรมการระดับจังหวัด สามารถพิจารณาอนุมัติให้เกษตรกรจํานำข้ามเขตจังหวัด เกินกว่าระดับตำบลที่เป็นเขตติดต่อกันระดับอำเภอที่เป็นเขตติดต่อกันของเกษตรกร โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากจังหวัดเขตติดต่อก่อน และให้แจ้งประสานจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกัน และฝ่ายเลขานุการ กษช. ทราบต่อไป ทั้งนี้ จังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกันเมื่อได้รับแจ้งจากจังหวัดที่เป็นพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรจะต้องประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับจํานำข้าวเปลือกจากเกษตรกรทันที

ข. กรณีจังหวัดจะให้เกษตรกรจํานำข้ามเขตจังหวัดเกินกว่าระดับอำเภอที่เป็นเขตติดต่อกันให้เสนอเหตุผลความจําเป็นแจ้งฝ่ายเลขานุการ กษช. เพื่อเสนอให้คณะกรรมการกำกับดูแลการรับจํานำข้าว พิจารณาต่อไป

(2) การรับจํานำข้ามเขตของโรงสี คณะกรรมการระดับจังหวัด จะต้องสำรวจปริมาณผลผลิต ข้าวเปลือกที่ออกสู่ตลาดในแต่ละช่วงเวลาว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด เพื่อวิเคราะห์และประเมินว่าปริมาณข้าวที่ออกสู่ตลาดกับจำนวน โรงสีที่จะรองรับในแต่ละช่วงเวลาเพียงพอหรือไม่ เพื่อไม่ให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน และสามารถออกไปประทวนให้เกษตรกรได้ภายใน 3 วันทำการ หากพิจารณาเห็นว่ามีความจําเป็นในการเปิดจํารับ จํานำนอกพื้นที่ สามารถดำเนินการ ดังนี้

ก. กรณีจังหวัดสามารถจัดหาโรงสีที่อยู่ในจังหวัดเดียวกัน ไปเปิดจํารับจํานำนอกพื้นที่ภายในจังหวัดเดียวกันได้ ให้คณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาอนุมัติและเปิดจํารับจํานำนอกพื้นที่ของโรงสี ภายในจังหวัดเดียวกัน และแจ้งประสาน อคส. อ.ต.ก. ธ.ก.ส. ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ การออกไป ประทวน การจ่ายเงินให้แก่เกษตรกร และรายงานฝ่ายเลขานุการ กษช. ทราบ ต่อไป

ข. กรณีจังหวัดไม่มีโรงสีเข้าร่วมโครงการหรือเข้าร่วมโครงการรับจํานำน้อยไม่เพียงพอ และไม่สามารถจัดหาโรงสีในจังหวัดไปเปิดจํารับจํานำนอกพื้นที่ได้ ให้แจ้ง อคส./ อ.ต.ก. และฝ่ายเลขานุการ กษช. พร้อมทั้งให้เสนอความเห็น เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาของ

คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวในการ อนุมัติโรงสีที่จะมาเปิดจุดรับจำนำนอกพื้นที่ โดยจะพิจารณาจัดหาโรงสีในภาคเดียวกันเข้าดำเนินการก่อน หากไม่มี โรงสีในภาคเดียวกันจะพิจารณาจัดหาโรงสีในภาคอื่นเข้าดำเนินการเป็นลำดับ ถัดไป และฝ่ายเลขานุการแจ้งให้ จังหวัด อคส. อ.ต.ก. ธ.ก.ส. ดำเนินการต่อไป

ก. กรณีโรงสีที่ได้รับอนุมัติให้ไปเปิดจุดรับจำนำนอกพื้นที่ที่ไม่สามารถ ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน เพื่อแก้ไข ปัญหาดังกล่าว คณะอนุกรรมการกำกับดูแล การรับจำนำข้าวหรือคณะทำงาน จะพิจารณาคัดสรร โรงสีเข้าไปเปิดจุดรับจำนำนอกพื้นที่ตามความจำเป็นและ เหมาะสมและแจ้งให้จังหวัด อคส. อ.ต.ก. และ ธ.ก.ส. ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ในการเปิดจุด รับจำนำนอกพื้นที่ (ในเขตจังหวัดเดียวกันและนอกเขตจังหวัด) ให้สามารถเปิดจุดรับจำนำได้ไม่เกิน 30 วัน กรณีจะให้ เปิดจุดรับจำนำนอกพื้นที่เกินกว่าที่กำหนด ให้คณะอนุกรรมการระดับจังหวัดเสนอเหตุผลความจำเป็น แจ้งฝ่ายเลขานุการ กชช. เพื่อเสนอคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวพิจารณาต่อไป

ทั้งนี้ การคัดสรร โรงสีเข้าไปเปิดจุดนอกพื้นที่ให้พิจารณาจากหลักเกณฑ์ ดังนี้ (1) มีการเปิดจุดรับ จำนำในพื้นที่แล้ว (2) เคยเปิดจุดรับจำนำทั้งในและนอกพื้นที่ โดยสามารถ ดำเนินการรับจำนำทุกขั้นตอนด้วย ความเรียบร้อย จะพิจารณาเป็นลำดับแรก รวมทั้งระยะทางจาก โรงสีถึงจุดรับจำนำนอกพื้นที่ (3) ประวัติการเข้าร่วม โครงการที่ผ่านมาจะได้รับการจัดเกรดเป็น โรงสีเกรด A และ (4) ต้องมีศักยภาพในการสีแปรสภาพและส่งมอบข้าวตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งโรงสีต้องมีการวางค้ำประกันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3) การรับจำนำ

(1) การรับจำนำยุ่งฉาง ให้ ธ.ก.ส. เป็นหน่วยงานหลักในการรับจำนำที่ ยุ่งฉางเกษตรกร โดยได้รับคำบริหารและดำเนินการเช่นเดียวกับปี 2555/56 โดยให้มีการรับจำนำ เฉพาะในยุ่งฉางที่ได้มาตรฐานและมีการดูแลรักษาที่ดี ซึ่งในอดีตไม่เคยมีปัญหาสร้างความเสียหาย ให้กับภาครัฐ โดยรับจำนำในยุ่งฉางเกษตรกรเฉพาะข้าวเปลือกหอมมะลิและข้าวเปลือกเหนียวเท่านั้น ซึ่งเกษตรกรจะได้รับราคารับจำนำที่ยุ่งฉางตามที่กำหนดตามชนิดข้าว

(2) การรับจำนำใบประทวน ให้ อคส./อ.ต.ก. รับฝากและออกไปประทวน ให้โรงสีที่เข้าร่วม โครงการรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกร โดยให้โรงสีแปรสภาพข้าวเปลือก เป็นข้าวสารเก็บไว้ในโกดังกลาง/ไซโลที่เช่าจัดเก็บ โดย อคส./อ.ต.ก. และ/หรือส่งมอบให้ผู้ซื้อ โดยให้ อคส./อ.ต.ก. จัดทำใบประทวนสินค้าให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการรับจำนำข้าวเปลือก จากเกษตรกร โดยให้มีการระบุข้อมูล ชนิด ปริมาณข้าว การวัดความชื้น สิ่งเจือปน และการวัดกรัม ข้าว (เฉพาะ ข้าวเปลือกหอมมะลิ หอมจังหวัด ปทุมธานี 1 และข้าวเปลือกเหนียว) ตามที่ตรวจสอบ

ได้จริงก่อนนำข้อมูลที่ ได้มาคำนวณให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

4) การเข้าร่วมโครงการของโรงสี

(1) โรงสีทั่วไป ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- ก. ได้รับการจัดเกรดว่าให้ความร่วมมือทางราชการสูง
- ข. มีเครื่องมือและอุปกรณ์ครบถ้วน ดังนี้
 - เครื่องชั่งน้ำหนักรถบรรทุก โดยใช้ระบบดิจิทัล
 - เครื่องวัดความชื้นข้าวอย่างน้อย 2 เครื่อง
 - เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกที่เพียงพอต่อการใช้งาน
 - เครื่องอบลดความชื้นหรือลานตาก
 - มีการเพิ่มกล้องวงจรปิดที่มีระบบสูงมากขึ้น โดยจะต้องติดตั้ง

ไว้ในบริเวณที่สามารถบันทึกภาพกิจกรรมการดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรอย่างน้อย 3 จุด ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก การวัดความชื้นและสิ่งเจือปน รวมทั้งจุดที่เจ้าหน้าที่ประจำจุดปฏิบัติการด้วย จุดอื่นๆ ที่สามารถดำเนินการ ได้ในการตรวจสอบคุณภาพข้าว การจัดหาเอกสารหลักฐาน และสถานที่เก็บข้าวตามโครงการให้เห็นได้ชัดเจนและ สามารถใช้งานได้ตลอดระยะเวลาโครงการซึ่งโรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะสามารถ เชื่อมโยงภาพกิจกรรมให้ศูนย์ของฝ่ายเลขานุการ กษช. ได้ และสามารถใช้งานตลอดเวลา

- มีเครื่องคอมพิวเตอร์และระบบ Internet ความเร็วสูง เพื่อบันทึกและรายงานข้อมูล ผ่านระบบไปยังกรมการค้าภายใน ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการติดตามกำกับดูแลการรับจำนำระดับจังหวัด (สำนักงานการค้าภายในจังหวัด) และ อคส. หรือ อ.ต.ก. เป็นประจำทุกวัน โดยกรณีเป็นโรงสีขนาดใหญ่ จำนวน 2 ชุด และโรงสีขนาดกลาง จำนวน 1 ชุด หรือกรณี อคส./อ.ต.ก. มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือจะต้องให้ความร่วมมือ ในการติดตั้งตลอดเวลาการเข้าร่วมโครงการ

ค. มีสถานที่เก็บข้าวอยู่ในบริเวณเดียวกันกับโรงสี

ง. ไม่มีภาระค้างส่งมอบข้าวในโครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาลที่ผ่านๆ มา ยกเว้นกรณีที่มีการผ่อนผันจากคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติหรือคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว

(2) โรงสีสหกรณ์การเกษตร ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- ก. มีศักยภาพในการรับฝากอบลดความชื้นและสีแปรสภาพข้าวเปลือก
- ข. ได้รับการรับรองจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ว่าเป็นผู้มีความสามารถ

เข้าร่วมโครงการได้ โดยให้คณะกรรมการของสหกรณ์ทั้งคณะเป็นผู้ค้าประกันการเข้าร่วมโครงการ

5) ข้อที่ต้องปฏิบัติของโรงสีที่เข้าร่วมโครงการ

(1) โรงสีที่จะเข้าร่วมโครงการต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการระดับจังหวัดและแจ้ง อคส./อ.ต.ก. เป็นผู้พิจารณาอนุมัติและแจ้งให้ฝ่ายเลขานุการ กขช. ทราบ

(2) โรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะต้องอำนวยความสะดวกในการติดตั้งอุปกรณ์ระบบการออกไปประทวน ของ อคส./อ.ต.ก. โดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยจะต้องสามารถใช้งานได้ตลอดเวลาในการเข้าร่วมโครงการ

(3) โรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรได้ไม่เกิน 30 เท่าของกำลังการผลิต โดยให้รวมการรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกร กรณีได้รับอนุมัติเปิดจุดรับจำนำนอกพื้นที่ด้วย ยกเว้นกรณี ที่ได้รับการผ่อนผันจาก กขช. หรือคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว กำกับดูแลให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์โดยเคร่งครัด

(4) โรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะต้องดำเนินการรับมอบข้าวเปลือกจากเกษตรกร ดังนี้

ก. การชั่งน้ำหนักให้โรงสีปฏิบัติให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. มาตรการชั่งตวงวัดรวมทั้งให้โรงสีจัดเก็บ ข้อมูลเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนัก โดยให้พิมพ์เป็นเอกสารเก็บไว้เป็นหลักฐานเป็นประจำทุกวัน และสามารถให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา

ข. การวัดความชื้นของข้าวเปลือกด้วยเครื่องวัดความชื้นข้าวจากเกษตรกร โดยให้สุ่มตรวจสอบข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาเข้าร่วมโครงการเพื่อหาค่าเฉลี่ย จำนวน 3 ครั้ง ทั้งนี้ ให้โรงสีจัดหาเครื่องวัดความชื้นที่สามารถวัดค่ามาตรฐานข้าวเปลือกที่มีความชื้นเกินร้อยละ 30 ได้ และให้รับมอบข้าวเปลือก โดยให้มีการวัด ความชื้นข้าวเปลือกตามข้อเท็จจริง กรณีโรงสีที่เข้าร่วมโครงการวัดความชื้นข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาจำหน่ายได้ สูงกว่าร้อยละ 35 หรือไม่ สามารถวัดความชื้นได้ (เนื่องจากเกินขีดจำกัดของเครื่องวัดความชื้น) ให้ถือว่าข้าวเปลือกมีความชื้นร้อยละ 35 และให้หักลดความชื้นข้าวเปลือกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

ค. การตรวจสอบสิ่งเจือปนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับข้อเท็จจริง โดยข้าวเปลือกที่วัดสิ่งเจือปนได้ไม่เกินร้อยละ 2 ไม่ให้หักลดน้ำหนักกรณีข้าวเปลือกวัดสิ่งเจือปนได้เกินร้อยละ 2 สามารถหักลดน้ำหนักได้โดยให้นำร้อยละ 2 มาหักจากค่าที่วัดได้จริงก่อนหักลดน้ำหนักตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ง. การตรวจสอบคุณภาพกรัมข้าวเปลือกหอมมะลิ ข้าวเปลือกหอมจังหวัด ข้าวเปลือกปทุมธานี 1 และข้าวเปลือกเหนียว จะต้องมีการชั่งน้ำหนักข้าวเปลือกที่หักสิ่งเจือปนออกไปแล้วมาใช้ทดสอบ ให้ครบจำนวน 100 กรัม/200 กรัม ก่อนนำมาทดสอบหาค่ากรัมข้าว ทั้งนี้ ให้มีการปรับเพิ่มและลดราคาให้กับเกษตรกรตามที่ได้ ตรวจสอบจริงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จ. โรงสี/จูดรับจำหน่ายที่เข้าร่วมโครงการ กรณีมีการตรวจสอบพบว่า โรงสีมีส่วนร่วมในการสวมสิทธิ์ เกษตรกรจะถือว่าโรงสีมีส่วนเกี่ยวข้อง และจะถูกขึ้นบัญชีไม่สามารถเข้าร่วมโครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาลต่อไป

ฉ. โรงสี/จูดรับจำหน่ายที่เข้าร่วมโครงการต้องรับจำหน่ายข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาเข้าร่วมโครงการทุกชนิดตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรือเป็นไปตามมติคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำหน่ายข้าวจะพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ช. โรงสีจะต้องแจ้งสถานที่เก็บข้าวตามโครงการ ให้ อคส./อ.ต.ก. ทราบก่อนเข้าร่วมโครงการ โดย จะต้องแยกกองข้าวของโรงสีที่ดำเนินธุรกิจทางการค้าปกติจากกองข้าวที่รับจำหน่ายตามโครงการอย่างชัดเจน รวมทั้งจัดทำป้ายแสดงกองข้าวไว้ด้วยตลอดเวลา

ซ. ห้ามโรงสีรับฝากข้าวเปลือกจากเกษตรกรไว้ก่อน แล้วเจ้าหน้าที่ของ อคส./อ.ต.ก. ออกใบประทวน ให้ในภายหลัง หากมีการรับฝากข้าวเปลือกไว้ก่อนให้ถือว่าเป็นข้าวของโรงสีมิใช่ข้าวที่รับจำหน่ายของรัฐบาล โดยเกษตรกรจะต้องนำหนังสือรับรองเกษตรกรและข้าวเปลือกมาส่งมอบ ณ จูดรับจำหน่ายพร้อมกันด้วย

ด. ห้ามโรงสีที่เข้าร่วมโครงการนำข้าวที่ อคส./อ.ต.ก. ฝากเก็บไว้ไปเก็บในสถานที่อื่นนอก บริเวณโรงสีที่เป็นที่ตั้งตามทะเบียนที่ระบุในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

ด. โรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะต้องสีแปรสภาพข้าวเปลือกที่รับจำหน่ายเมื่อ อคส./อ.ต.ก. มีคำสั่งให้สีแปรสภาพเท่านั้น และส่งมอบข้าวสารภายในระยะเวลาตามที่กำหนด ห้ามโรงสีนำข้าวเปลือกที่รับจำหน่ายไปสีแปรสภาพหรือจำหน่ายทางการค้าปกติโดยเด็ดขาด

จ. โรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเก็บรักษาข้าวเปลือก/ข้าวสารที่รับจำหน่ายไว้ในโกดังของโรงสีที่เข้าร่วมโครงการและดูแลรักษา พร้อมทั้งรับผิดชอบคุณภาพข้าวเปลือกดังกล่าวเช่นเดียวกับผู้ประกอบการดูแล รักษาคุณภาพสินค้าในทางการค้าปกติของตนเอง โดยให้อคส./อ.ต.ก. หักลดน้ำหนักข้าวเปลือกหรือข้าวสาร เมื่อมีการส่งมอบในอัตราร้อยละ 0.5 ของปริมาณข้าวเปลือก/ข้าวสารที่จัดเก็บไม่เกิน 6 เดือน กรณีจัดเก็บเกิน 6 เดือน ให้หักลดน้ำหนักข้าวเปลือก/ข้าวสารในอัตราร้อยละ 1

ฉ. ห้ามโรงสีที่เข้าร่วมโครงการดำเนินการรับมอบข้าวเปลือกจากเกษตรกรนอกบริเวณ โรงสีที่เป็นจูดรับจำหน่าย รวมทั้งห้ามเจ้าหน้าที่ อคส./อ.ต.ก. ออกใบประทวน และส่งมอบใบประทวนให้เกษตรกรนอกจูดรับจำหน่ายโรงสี

ค. ห้ามโรงสีนำข้าวสารที่ไม่ได้แปรสภาพจากข้าวเปลือกที่จำหน่ายหรือข้าวสารของโรงสีอื่น มาส่งมอบ (เปาเกา) เข้าโกดัง/ไซโลของ อคส./อ.ต.ก. และ/หรือส่งมอบให้ผู้ซื้อโดยเด็ดขาด

๓. โรงสีที่เข้าร่วมโครงการจะต้องจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อ บันทึกข้อมูล รายงานข้อมูล การรับจำนำข้าวเปลือกผ่านระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์เป็นประจำทุกวัน

6) การตีแปรสภาพและการส่งมอบ

(1) การตีแปรสภาพ ให้โรงสีตีแปรสภาพข้าวเปลือกที่ฝากเก็บไว้ที่ โรงสี ดังนี้

ก. ข้าวเปลือกทุกชนิด ทุก 7 วัน ในอัตราร้อยละ 100 ของปริมาณ ข้าวเปลือกที่จำนำ ณ วันที่สั่งตีแปรสภาพ หรือ

ข. ให้ตีแปรสภาพตามมติ คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำ ข้าวที่จะพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ กรณี โรงสีที่ไม่ตีแปรสภาพ ตามกำหนดในครั้งแรก ให้ระงับการรับฝากข้าวเปลือกไว้ก่อนจนกว่าจะมีการส่งมอบข้าวให้ครบถ้วน

(2) การส่งมอบข้าวสาร โรงสีจะต้องนำส่งข้าวสารเข้าเก็บคลังกลาง/ไซโล ที่เข้าจัดเก็บ ที่ได้รับอนุมัติจาก อคส./อ.ต.ก. โดย อคส./อ.ต.ก. และ/หรือผู้ซื้อในอัตราที่กำหนดและ ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยให้กำหนดอัตราส่งมอบข้าวสารทุก 15 วัน ในการส่งมอบข้าวสารที่ได้จากการแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารตามโครงการให้ส่งมอบ

(3) ให้คณะอนุกรรมการระดับจังหวัดแต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ เข้มงวดกวดขันในการกำกับดูแลการ ตีแปรสภาพและส่งมอบข้าวของ โรงสีเข้าโกดังกลางให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์

(4) ให้ปรับปรุงระบบข้อมูลการสั่งตีแปรสภาพ การแปรสภาพ การส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลางของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อคส./อ.ต.ก. และกรมการค้าภายใน ให้สามารถเชื่อมโยงกันโดยระบบ IT ได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการติดตามและกำกับดูแลได้ตลอด ระยะเวลา

7) การเก็บรักษาข้าวสาร

(1) ให้เก็บรักษาข้าวสารที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกที่รับจำนำในคลัง กลาง/ไซโลที่เข้าจัดเก็บ โดย อคส. และ อ.ต.ก. โดย อคส./อ.ต.ก. จะต้องรับผิดชอบปริมาณ ชนิด และคุณภาพข้าวสาร จนกว่าจะได้ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ หากเกิดปัญหาข้อโต้แย้งเรื่องคุณภาพข้าวสาร ให้ อคส./อ.ต.ก. พิจารณาหาหน่วยงานที่มีความเป็นกลางเป็นผู้ตรวจสอบชี้ขาด หรือตามที่ คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวกำหนดให้เหมาะสม โดยให้คัดเลือกโกดังกลาง/ไซโล ที่ได้มาตรฐานไม่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย จำแนกเป็น เกรด A (ดีที่สุด) เกรด B (ดีมาก) และเกรด C (พอใช้) โกดังกลาง/ไซโลที่ได้รับการจัด อยู่ในเกรด A มาใช้เก็บข้าวสารก่อนเป็นลำดับแรก และ ให้พิจารณาคัดเลือกเกรด B และเกรด C ตามลำดับ

(2) ให้ อคส./อ.ต.ก. จัดหาโกดังกลาง/ไซโลและเปิดโกดังกลาง/ไซโลเพื่อรับมอบข้าวสารให้เพียงพอ รวมทั้งแจ้งฝ่ายเลขานุการ กชช.ทราบทันที เพื่อใช้ในการติดตามกำกับดูแลตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริต

(3) ให้ อคส./อ.ต.ก. รายงานผลการรับมอบข้าวสารให้ คณะอนุกรรมการฯ ระดับ จังหวัดและฝ่ายเลขานุการ กชช. ทราบเพื่อใช้ในการติดตามตรวจสอบเป็นประจำทุกสัปดาห์ จนกว่าจะมีการระบายและส่งมอบข้าว ดังกล่าวให้กับผู้ซื้อและผู้รับมอบ โดยให้ อคส./อ.ต.ก. และบริษัทผู้ตรวจสอบคุณภาพข้าว เป็นผู้จัดหาคุณภาพ สำหรับใช้ปิดเปิดประตู โกดังกลาง จำนวน 3 ชุดต่อประตู ทั้งนี้ กำหนดให้ผู้ทีคณะอนุกรรมการฯ ระดับจังหวัดมอบหมายที่มีหน้าที่ รับผิดชอบ อคส./อ.ต.ก. และบริษัทผู้ตรวจสอบคุณภาพข้าวเป็นผู้เก็บรักษาคุณภาพฝ่ายละหนึ่งชุดจนกว่าจะมีการ ส่งมอบข้าวให้กับผู้ซื้อหรือให้คณะอนุกรรมการฯ ระดับจังหวัดเป็นผู้พิจารณาแนวทางปฏิบัติ เปิดปิดโกดังกลาง

(4) ให้ อคส./อ.ต.ก. จัดหาบริษัทที่มีอาชีพดูแลรักษาคุณภาพข้าวในการรมยาที่ได้มาตรฐานและมีการ ประกอบธุรกิจต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยแยกต่างหากจากบริษัทผู้ตรวจสอบคุณภาพข้าว กรณี มีโกดังข้าวสารในบริเวณเดียวกันให้ร่วมกันบริหารจัดการจัดหาบริษัทที่มีอาชีพดูแลรักษาคุณภาพข้าวในการรมยา เป็นบริษัทเดียวกันหรือให้มีการรมยาในระยะเวลาเดียวกัน

(5) คณะอนุกรรมการระดับจังหวัด/อคส./อ.ต.ก. จะต้องจัดให้มีคลังกลาง/ไซโลจัดเก็บข้าวสารอย่างเพียงพอ มิให้เกิดปัญหาต้องเข้าคิวรอการส่งมอบข้าวสารข้ามวัน รวมทั้งให้เจ้าหน้าที่ประจำคลังกลาง/ ไซโลต้อง กำกับดูแลการรับมอบและการเก็บรักษาข้าวสารให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามหลักเกณฑ์ ทั้งนี้ ต้องจัดให้มี เซอร์เวเยอร์ที่ได้มาตรฐานและมีการประกอบธุรกิจต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 3 ปี ตามที่กรมการค้าต่างประเทศกำหนด เป็นผู้ทำการตรวจสอบคุณภาพข้าวสารก่อนเข้าเก็บและจะต้องติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิด บันทึกภาพบริเวณคลังกลาง อย่างน้อย 3 จุด คือ (1) จุดทำการส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลาง/ไซโล และการขนย้าย ข้าวสารออกจากโกดังกลาง (2) จุดภายใน โกดังกลางทั้งด้านหน้าและหลัง และ (3) กรณีโกดังกลางมีขนาดใหญ่ ให้มีการติดเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถมองเห็นภายใน ได้ชัดเจน เพื่อให้สามารถบันทึกภาพการเคลื่อนไหวของการขน ย้ายข้าวสารได้ชัดเจน

8) การระบายข้าว

คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าว ทำหน้าที่พิจารณาหลักเกณฑ์ ปริมาณ ราคา วิธีการ และเงื่อนไข ในการจำหน่ายข้าวสารในโกดังกลาง/ไซโล ที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล รวมทั้งข้าวเปลือกและข้าวสารอื่นๆ ที่คงเหลือของ

รัฐบาลกำกับดูแลแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการระบายข้าวดังกล่าว พิจารณากำหนดวิธีการระบายข้าวได้ตามความจำเป็น รวมทั้งการระบายจำหน่ายข้าวสาร ส่วนการระบายผ่านตลาดสินค้าเกษตรกรล่วงหน้า มอบคณะกรรมการระบายข้าวผ่านตลาดสินค้าเกษตรกรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยเป็นผู้พิจารณาและวางระบบการระบายข้าวที่ได้รับจัดสรรผ่านกลไกตลาดสินค้าเกษตรกรล่วงหน้า การจัดทำแผนการระบายข้าว ให้ระบายข้าวตามสภาพและ/หรือการระบายข้าวตามมาตรฐานกระทรวงพาณิชย์ เพราะในการรับมอบข้าวสาร เข้าโกดังกลางกำหนดให้โรงสีส่งมอบข้าวตามมาตรฐานกระทรวงพาณิชย์ โดยให้มีผู้ตรวจสอบคุณภาพข้าวรับผิดชอบ

9) การกำกับดูแล

(1) จุฬารับจํานำและเก็บรักษาข้าวเปลือก ให้คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด/อ.ต.ก. ในฐานะหน่วยปฏิบัติจัดให้มีจุฬารับจํานำให้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรและเข้มงวดกวดขัน รวมทั้ง วางระบบการตรวจสอบการรับจํานำเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรและให้สามารถป้องกันการรั่วไหลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้กำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่อย่างชัดเจน ทั้งนี้ จุฬารับจํานำจะต้องจัดให้มีผู้ช่วยปฏิบัติงาน ของ อ.ต.ก. จุฬละ 2 คน มีการแต่งตั้งจุฬารับจํานำวันละ 3 คน ข้าราชการที่จังหวัดแต่งตั้ง จุฬละ 1 คน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ จุฬละ 2 คน เพื่ออำนวยความสะดวกและให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาเข้าร่วมโครงการ พร้อมให้เจ้าหน้าที่ประจำจุฬารับจํานำต้องมาปฏิบัติงานเป็นประจำทุกวัน ไม่เว้นวันอาทิตย์ เพื่ออำนวยความสะดวกและให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาจํานำ โดยให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด และจะต้องมีส่วนรับผิดชอบในกรณีเกิดปัญหาในทาง ปฏิบัติตามระเบียบทางราชการ

(2) มอบหมายให้ผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งประเทศไทย สมาคมชวานาข้าวไทย สมาคมส่งเสริมชวานาไทย และสมาคมชวานาและเกษตรกรไทย ไปคัดเลือกตัวแทนเกษตรกรประจำจุฬารับจํานำและคณะกรรมการระดับจังหวัดเป็นผู้พิจารณาเจ้าหน้าที่ประจำจุดประกอบด้วย ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กำหนดไว้สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยปฏิบัติงานของ อ.ต.ก. ให้ อ.ต.ก. เป็นผู้คัดเลือกและแจ้ง คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัดทราบต่อไป เพื่อดูแลผลประโยชน์ของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง และเจ้าหน้าที่ประจำจุฬารับจํานำต้องสามารถแก้ไขปัญหาในการรับจํานำแก่เกษตรกรได้

(3) ส่วนภูมิภาค ให้คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด ร่วมกับ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการวางระบบการรับจํานำและประชาสัมพันธ์ ประชุมชี้แจงการดำเนิน โครงการรับจํานำ การออกหนังสือรับรองเกษตรกร การกำกับดูแลการรับรองโรงสี/โกดังกลาง การดำเนินการรับจํานำของโรงสี การจัดสรร

ใบประทวนให้แก่โรงสีที่เข้าร่วมโครงการในจังหวัด การตรวจสอบสต็อกโรงสีก่อนรับมอบข้าวเปลือกจํานำ การตรวจสอบโกดังกลางก่อนรับมอบข้าวสาร และ การตรวจสอบสต็อกข้าวของโรงสี การตรวจสอบสต็อกข้าวสารที่โกดังกลาง รวมถึงการระบายข้าวเปลือก/ข้าวสาร

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐพงศ์ คุรุทธา และคณะ (2544) ประเมินโครงการรับจํานำข้าวสารปี 2542/2543 ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการจํานวน 314 ราย และใช้ปัจจัยในการชี้วัดความพึงพอใจ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการบริการของพนักงานเจ้าหน้าที่ ด้านการตรวจสอบคุณภาพข้าว ด้านหลักเกณฑ์โครงการที่กำหนด และด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรรายที่ผลิตข้าวเพื่อขาย ให้ความสนใจและรับรู้ข่าวสารได้มากกว่าเกษตรกรรายเล็กที่ผลิตข้าวเพื่อบริโภค ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากได้รับผลกระทบจากราคาข้าวที่น้อย ระดับความพึงพอใจด้านการบริการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เกษตรกรรายเล็กมีความพึงพอใจต่ำกว่าเกษตรกรรายใหญ่และปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรรายใหญ่และปานกลางติดต่อธุรกรรมกับเจ้าหน้าที่บ่อยจึงทำให้เกิดความเข้าใจขั้นตอนการกู้เงินเป็นอย่างดี ระดับความพึงพอใจด้านการตรวจสอบคุณภาพข้าว เกษตรกรทุกระดับยังมีความพึงพอใจน้อย สาเหตุเนื่องจากการตรวจสอบคุณภาพข้าวยังไม่โปร่งใส การชั่งน้ำหนักโรงสียังใช้เทคนิคเอาเปรียบ การหักความชื้นกระทำแบบเหมารวม คือ หักในอัตราสูงสุดไว้ก่อน เครื่องตรวจวัดไม่น่าเชื่อถือ ระดับความพึงพอใจตัวหลักเกณฑ์ที่โครงการกำหนด เกษตรกรทุกระดับมีความพึงพอใจน้อย เนื่องจากผู้ที่ไม่พอใจจะไม่เข้าร่วมโครงการและระดับความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เกษตรกรทุกระดับมีความพึงพอใจน้อยเนื่องจากโดยกระบวนการแล้ว เกษตรกรมีโอกาเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย ตัวแทนเกษตรกรที่แต่งตั้งมาก็ไม่ค่อยมีบทบาท ยังมีความกลัวเกรงอยู่หลายประการไม่กล้าแสดงออก

นิธิกร วัฒนาเรืองโกวิท (2548) ได้ศึกษาสภาพปัญหาโครงการรับจํานำข้าวเปลือกของรัฐบาล ปี 2546 กรณีศึกษาอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยรวมและจําแนกตามรายได้ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาโครงการรับจํานำข้าวเปลือกของรัฐบาล ปี 2546 โดยรวม และแบ่งเป็น 3 ด้าน คือการจัดขึ้นทะเบียนเกษตรกร ด้านการจํานำข้าวที่ยุ่งฉาง และด้านการจํานำข้าวที่โรงสี โดยโครงการรับจํานำข้าวเปลือกของรัฐบาลเป็นนโยบายที่ดีที่ช่วยเหลือเกษตรกรในการพยุงราคาข้าวหน้าปี แต่การดำเนินการดังกล่าวดำเนินตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีระดับการศึกษา

และประสบการณ์ในการเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันก็ยังคงมีปัญหาบ้างในด้านการจัดขึ้นทะเบียนเกษตรกรและด้านการจำหน่ายข้าวที่ยั่งยืน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานในระดับต่างๆ ควรรับรู้และนำไปแก้ไข

ชัยวัฒน์ สหัสกุล (2550) ได้ศึกษาเรื่องโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี 2547/2548 และทางเลือกในการใช้กลไกตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ผลการศึกษาพบว่าในด้านความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดโลก โดยเปรียบเทียบกับประเทศผู้ส่งออกข้าว 4 อันดับของโลก พบว่า มีส่วนทำให้เวียดนามและสหรัฐอเมริกาสามารถแข่งขันได้ดีขึ้นทั้งในปี 2547 และ 2548 เนื่องจากรัฐบาลไทยได้กำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกไว้สูงกว่าราคาตลาดมาก ทำให้ชาวนาหันมาจำหน่ายข้าวเปลือกกับรัฐบาลมาก จึงทำให้ต้นทุนข้าวของไทยสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ส่งออกข้าวที่เป็นคู่แข่งของประเทศไทย และส่งผลให้ข้าวไทยในตลาดโลกในช่วงนั้นแข่งขันได้น้อยลง สำหรับทางเลือกด้านนโยบายของรัฐบาล การศึกษาได้เสนอให้รัฐบาลลดบทบาทของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่บิดเบือนกลไกตลาดและเพิ่มบทบาทของการประกันราคาขั้นต่ำของข้าวเปลือก โดยรัฐบาลประกันว่าชาวนาจะได้ราคาข้าวไม่ต่ำกว่าราคาขั้นต่ำ และราคาข้าวในท้องถิ่นต่ำกว่าราคาขั้นต่ำ รัฐบาลจะจ่ายส่วนต่างระหว่างราคาขั้นต่ำและราคาข้าวท้องถิ่นเป็นเงินสดให้กับชาวนา โดยที่รัฐบาลจะไม่รับซื้อข้าวเปลือก ซึ่งจะสร้างภาระในการเก็บและออกระบายข้าวในอนาคตในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุน รวมทั้งเป็นช่องทางในการทุจริตด้วย ทั้งนี้ในการประกันราคาขั้นต่ำให้กับชาวนาดังกล่าว รัฐบาลสามารถประกันราคาข้าวอีกทอดหนึ่งโดยการเข้าไปซื้อขายข้าวล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย

มนตรี คัมภีรานนท์ (2544) ประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2542/2543 โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อโครงการในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร นครราชสีมา ชัยนาท และสุพรรณบุรี จำนวน 300 ราย พบว่าเกษตรกรมีทัศนคติต่อโครงการในเชิงบวก กล่าวคือ ร้อยละ 93.3 เห็นว่าควรให้มีโครงการนี้ทุกปี ร้อยละ 79.7 เห็นว่าราคาข้าวเปลือกนาปีสูงขึ้น เพราะมีโครงการรับจำนำ ร้อยละ 99.3 เห็นว่าโครงการนี้ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการขายข้าวนาปีสูงขึ้น สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานนั้น ร้อยละ 85.7 เห็นว่า ขั้นตอนการรับจำนำไม่ยุ่งยาก ร้อยละ 59.7 ระยะเวลาได้ถอนภายใน 4 เดือนหลังจากการรับจำนำเหมาะสมแล้ว และร้อยละ 99.3 เห็นว่าพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เต็มใจให้บริการกับผู้เข้าร่วมโครงการดีมาก

กุสุมา เอมะศิริ และคณะ (2547) ประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี การผลิต 2545/2546 โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 193 ราย จาก 12 จังหวัด ได้แก่ พะเยา อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี นครราชสีมา มหาสารคาม ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สระบุรี ลพบุรี อ่างทอง และสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวร้อยละ 99.5 ได้รับ

ความสะดวกเพราะเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลไปรับขึ้นทะเบียนถึงหมู่บ้าน เกษตรกรร้อยละ 61.1 ทราบข่าวโครงการนี้จากพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำหรับระยะเวลาของการรับจำนำ ร้อยละ 99.4 เห็นว่าเหมาะสมแล้ว ร้อยละ 76.7 เห็นว่าระยะเวลาไถ่ถอนภายใน 3 เดือนเหมาะสมแล้ว กรณีเกษตรกรจำนำประทวนสินค้า ร้อยละ 82.8 เห็นว่าโรงสีและสถาบันเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีเพียงพอ ด้านการตรวจสอบคุณภาพข้าวร้อยละ 72.8 เห็นว่าเชื่อถือได้ กรณีเกษตรกรจำนำข้าวเปลือกที่ยังคงพบว่าร้อยละ 57.9 ได้รับการตรวจสอบปริมาณข้าวที่จำนำจากพนักงานธนาคาร และร้อยละ 90.2 จะเข้าร่วมโครงการนี้ในปีต่อไป

ดร.ณิ ชันโท (2544) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือก จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าการประเมินความพร้อมของโครงการปรากฏว่ามีประสิทธิภาพด้านเวลาและการใช้ทรัพยากร สามารถดำเนินงานได้ในระยะเวลาที่กำหนด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพและคุ้มค่า ส่วนด้านประสิทธิผล พิจารณาจากการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการซึ่งมี 3 ประการ โครงการบรรลุวัตถุประสงค์เพียงประการเดียว คือ การช่วยเหลือเกษตรกรให้มีเงินไว้ใช้จ่ายในครอบครัวตามความจำเป็น ส่วนอีก 2 ประการไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ การชะลอผลผลิตของเกษตรกรมิให้ออกสู่ตลาดมากเกินไป การช่วยให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม ด้านความพอใจ พิจารณาจากการเปรียบเทียบจำนวนผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้กับจำนวนความต้องการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรสรุปได้ว่ามีความพอใจ เนื่องจากผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนน้อยกว่าวงเงินที่จัดสรรให้กู้ ด้านความเสมอภาค พิจารณาจากสัดส่วนระดับความแตกต่างของรายได้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ สรุปได้ว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับความเสมอภาคในการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการฯ ทุกราย ด้านความเป็นธรรมพิจารณาจากอัตราส่วนของราคาตลาดเปรียบเทียบกับราคาประเมินข้าวที่เกษตรกรจำนำกับโครงการฯ สรุปได้ว่ามีความเป็นธรรมเนื่องจากข้าวเปลือกที่ทาง ธกส.ประเมินจะถูกตลาดนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการตีราคาข้าวเปลือกในท้องตลาด

ประสาน พูลเวช (2550) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ปี 2548 ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่พึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพึงพอใจมากที่สุดในช่วงขั้นตอนการติดต่อขอรับเงินกู้จาก ธกส. และพึงพอใจมากในช่วงขั้นตอนการขึ้นทะเบียนการเป็นลูกค้า ธกส. และขั้นตอนการขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าว พึงพอใจปานกลางในช่วงขั้นตอนการติดต่อนัดหมายฝากข้าวเปลือก ขั้นตอนการรับใบประทวนสินค้า ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์และขั้นตอนการนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับฝากของ ธกส.

สมบัติ สระแก้ว (2549) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรลูกค้าและเกษตรกรทั่วไป ต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2547/48 ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษาอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรลูกค้าและเกษตรกรทั่วไปเห็นด้วยกับการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับดีมาก ด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ ด้านคุณลักษณะและเงื่อนไขโครงการ ด้านขั้นตอนการดำเนินงาน และด้านมาตรการผ่อนคลายของรัฐบาล เกษตรกรมีความคิดเห็นแตกต่างกันเนื่องจากโครงการนี้มุ่งช่วยเหลือเฉพาะเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยในการศึกษาคั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรขยายระยะเวลาการชำระหนี้จาก 3 เดือน เป็น 5 เดือน และให้ดำเนินการประชาสัมพันธ์สำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับให้เข้าใจอย่างชัดเจน แต่ในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโครงการขอให้ดำเนินการอย่างถูกต้อง

สุพจน์ แสงชัย (2547) ได้ทำการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของจังหวัดร้อยเอ็ด ฤดูกาลผลิต ปี 2544/2545 ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการเรียนรู้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยใช้สื่อสองทางเป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งความรู้ เจ้าหน้าที่เป็นข้อมูลที่เกษตรกรให้ความเชื่อถือมากที่สุด ส่วนการรับรู้และการเรียนรู้ข้อมูลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้และเรียนรู้ข้อมูลจากสื่อความหมายของเจ้าหน้าที่มากที่สุด เพราะเจ้าหน้าที่จะต้องชี้แจงรายละเอียดการรับจำนำข้าวเปลือกให้เกษตรกรได้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปัจจัยภายในคือความต้องการของตนเองมากกว่าปัจจัยภายนอกแต่ปัจจัยภายนอกก็เป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งความรู้ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจที่สำคัญเช่นกัน ดังนั้น การศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการหรือไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรได้เกิดความคิดที่จะเรียนรู้ หรือสร้างองค์ความรู้ในการศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตระหนักในปัญหา คิดวิเคราะห์ปัญหา แสวงหาวิธีการหรือแนวทางในการตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหาการขายข้าวหรือการจำนำข้าวเปลือก ให้คุ้มกับการลงทุนทำนา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธัญญา รุ่งชาญชัย (2554) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร โดยได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินการ ปัญหาการดำเนินการ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน พร้อมทั้งการนำเสนอแนวทางการพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ตามแนวทางโครงการ ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการ (1) ด้านการดำเนินงานของโครงการด้านนโยบายควรกำหนดราคาในการรับจำนำให้เหมาะสมตามชนิดและคุณภาพข้าว และต้องกำหนดให้ราคาต่างกัน 500-1,000 บาท

ตามชั้นคุณภาพข้าว (2) ด้านคุณสมบัติผู้ฝากข้าวเปลือกควรจัดทำบัตรประจำตัวเกษตรกรเพื่อใช้แทนเอกสารที่มีจำนวนมาก เชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมาใช้ในโครงการ (3) การหลักเกณฑ์การดำเนินงานควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ หลักเกณฑ์ให้ถูกต้องก่อนเปิดจุดรับจำหน่าย (4) ด้านขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานควรตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก ทั้งความชื้น การหักสิ่งเจือปน การชั่งน้ำหนัก ควรเป็นไปด้วยความถูกต้องยุติธรรมกับเกษตรกร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอतालसुम จังหวัดอุบลราชธานี ได้กำหนดวิธีการวิจัยซึ่งประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอतालसुम จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1.1 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,609 ราย

1.1.2 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอतालसुม จำนวน 6 ราย เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาतालसुม ผู้ดูแลโครงการฯ จำนวน 8 ราย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์การเกษตรतालसुม จำกัด จำนวน 1 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,609 ราย โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Taro Yamane (1970 อ้างถึงใน สุวรรณฯ ธวัชโชติ 2544: 92) ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ไม่เกินร้อยละ 5 โดยใช้สูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อน (การวิจัยครั้งนี้กำหนดค่าความ

คลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5)

$$n = \frac{1,609}{1 + 1,609 (0.05)^2}$$

$$n = 320.35 \text{ ราย}$$

จากสูตรคำนวณขนาดตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็น 320 ราย เพื่อให้ข้อมูลมีความเชื่อถือมากขึ้นและสัดส่วนในการคำนวณลงตัวในการเก็บข้อมูลการศึกษาครั้งนี้จึงใช้ตัวอย่างจำนวน 320 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.88 ของประชากรทั้งหมด ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ที่	ตำบล	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	ตาลชุม	349	69
2	นาคาย	352	70
3	จิกเทิง	268	53
4	ลำโรง	183	36
5	หนองกุง	304	61
6	คำหว้า	153	31
รวม		1,609	320

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี

2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการคัดเลือกตัวอย่างระดับตำบลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในเขตอำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมด 6 ตำบล ตามสัดส่วน ร้อยละ 19.88 ของประชากรแต่ละตำบล

1.2.2 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องข้องในการปฏิบัติงาน จำนวน 15 ราย ศึกษาจากประชากรโดยการสัมภาษณ์จากประชากรทั้งหมด จำนวน 15 ราย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอตาลชุม จำนวน 6 ราย เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลชุม จำนวน 8 ราย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์การเกษตรตาลชุม จำกัด จำนวน 1 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

2.1 แบบสอบถามสำหรับเกษตรกร

ลักษณะของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะของคำถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ปลูกข้าว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา สมาชิกแรงงานในครัวเรือน การเป็นสมาชิกองค์กร อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้และรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตของเกษตรกรที่ปลูกข้าว ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูกข้าว พื้นที่ถือครอง ชนิดพันธุ์ข้าว ปริมาณผลผลิต ราคาขายผลผลิต แหล่งจำหน่ายผลผลิต การใช้ปัจจัยการผลิตในการเพาะปลูกข้าว ต้นทุนการผลิตข้าว

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ มีประเด็นดังต่อไปนี้ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โครงการ การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. การติดต่อนัดหมายฝากข้าวกับหน่วยรับฝากของ ธ.ก.ส. การนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับฝากของ ธ.ก.ส. การรับใบประทวน การติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. และการติดต่อขอรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส. เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

- 1 คะแนน = มีความพึงพอใจน้อยที่สุด
- 2 คะแนน = มีความพึงพอใจน้อย
- 3 คะแนน = มีความพึงพอใจปานกลาง
- 4 คะแนน = มีความพึงพอใจมาก
- 5 คะแนน = มีความพึงพอใจมากที่สุด

วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (Mean, \bar{x}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation, $S.D.$) นำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยาย สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย มีรายละเอียดดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด ความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งได้ค่ามาจากการคำนวณโดยใช้สมการทางคณิตศาสตร์ (ชัชวาล เรื่องประพันธ์ 2539: 15)

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการรับจำนำ ประโยชน์และเงื่อนไขของโครงการ จุดบริการรับจำนำ ผลตอบแทนของโครงการด้านราคาและความเป็นธรรม และข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอตาลสุม เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลสุม และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลสุม ลักษณะของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่มีลักษณะของคำถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ

ตอนที่ 2 ทักษะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

3.1.1 ได้รวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี 2555/57 ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีผู้เข้าร่วมโครงการฯ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี แล้วดำเนินโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญสำหรับแบบสอบถามเกษตรกร

3.1.2 การสอบถาม เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 ราย เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในโครงการ จำนวน 15 ราย

3.1.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือนมกราคม 2557 ถึง เดือนเมษายน 2557 ได้ดำเนินการสอบถามตามแบบสอบถาม

1) เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 320 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 320 ฉบับ คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

2) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการ จำนวน 15 ฉบับ และได้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 15 ฉบับ คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

3.2 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ คือ

3.2.1 **ข้อมูลปฐมภูมิ** ได้จาก เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องใน โครงการฯ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์

3.2.2 **ข้อมูลทุติยภูมิ** ได้จากการรวบรวม เอกสาร บทความ ตำรา ผลการศึกษาวิจัย ข้อมูลพื้นฐานการเกษตร แผนพัฒนาการเกษตร ปี 2556-59 สำนักงานเกษตรอำเภอतालसुम สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร สาขาतालसुम สหกรณ์การเกษตรतालसुमจำกัด โรงเรียนข้าว วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการค้นคว้าต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามครบตามจำนวน ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และลงรหัสเพื่อประมวลผล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่

- 4.1 ค่าร้อยละ (percentage)
- 4.2 ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean)
- 4.3 ค่าสูงสุด (maximum) และค่าต่ำสุด (minimum)
- 4.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลจากการศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 15 ราย ในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุมจังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ส่วนที่ 1 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตของเกษตรกรที่ปลูกข้าว

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

ส่วนที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ

ตอนที่ 2 ทศนคติของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการ

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

ส่วนที่ 1 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

n = 320		
สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	141	44.10
หญิง	179	55.90
อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	28	8.75
31-40 ปี	65	20.31
41-50 ปี	105	32.81
51-60 ปี	72	22.50
อายุ 60 ปีขึ้นไป	50	15.63
ต่ำสุด = 23 ปี	สูงสุด = 72 ปี	
$\bar{X} = 47.3$ ปี	S.D. = 0.772	
สถานภาพ		
โสด	29	9.10
สมรส	271	84.70
หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	20	6.20
การศึกษา		
ประถมศึกษา	211	65.90
มัธยมศึกษาตอนต้น	46	14.40
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	59	18.40
อนุปริญญา/ปวส.	3	0.90
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	1	0.30

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 320		
สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
น้อยกว่า 3 คน	8	2.50
3 - 4 คน	140	43.80
5 - 6 คน	143	44.70
7 - 8 คน	22	6.90
มากกว่า 8 คน	7	2.20
ต่ำสุด = 2 คน	สูงสุด = 13 คน	
\bar{X} = 4.80 คน	S.D. = 1.492	
จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
ไม่มีแรงงาน (จ้างแรงงาน)	30	9.40
มีแรงงาน 1 คน	1	0.30
มีแรงงาน 2 คน	96	30.00
มีแรงงาน 3 คน	87	27.20
มีแรงงาน 4 คน	71	8.10
มีแรงงานมากกว่า 4 คน	35	2.80
ต่ำสุด = 1 คน	สูงสุด = 6 คน	
\bar{X} = 2.90 คน	S.D. = 1.396	
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร		
สหกรณ์ภาคการเกษตร	220	68.80
กลุ่มเกษตรกร	150	46.90
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	37	1.60
สมาคม/สมาพันธ์	0	0.00
สหกรณ์นอกภาคเกษตร	16	2.20
กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	36	11.30
วิสาหกิจชุมชน	14	4.40

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 320		
สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
ประกอบอาชีพการเกษตร	282	88.10
รับเงินเดือนประจำ	15	5.90
รับจ้างทางการเกษตร	9	1.60
ประกอบธุรกิจการค้า	3	0.90
รับจ้างทั่วไป	11	3.40
อื่นๆ	0	0.00
อาชีพรอง		
ประกอบอาชีพการเกษตร	54	16.90
รับเงินเดือนประจำ	5	1.60
รับจ้างทางการเกษตร	87	27.20
ประกอบธุรกิจการค้า	10	3.10
รับจ้างทั่วไป	132	41.30
อื่นๆ	11	3.40
ไม่มีอาชีพรอง	21	10.60
รายได้ครัวเรือน		
น้อยกว่า 30,001 บาท	2	0.63
30,001 - 50,000 บาท	17	5.33
50,001 - 100,000 บาท	126	39.38
100,001 - 150,000 บาท	90	28.13
150,001 - 200,000 บาท	27	8.44
200,001 - 250,000 บาท	22	6.88
250,001 - 300,000 บาท	30	9.38
มากกว่า 300,000 บาท	6	1.88
ต่ำสุด = 30,000 บาท	สูงสุด = 600,000 บาท	
$\bar{X} = 136,578$	S.D. = 71,977.842	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 320		
สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รายจ่ายครัวเรือน		
น้อยกว่า 30,000 บาท	15	4.69
30,001 - 50,000 บาท	60	18.75
50,001 - 100,000 บาท	179	55.94
100,001 - 150,000 บาท	32	10.00
150,001 - 200,000 บาท	22	6.91
200,001 - 250,000 บาท	6	1.88
250,001 - 300,000 บาท	3	0.94
มากกว่า 300,000 บาท	3	0.94
ต่ำสุด = 10,000 บาท	สูงสุด = 500,000 บาท	
$\bar{X} = 94,003$	S.D. = 64,030.354	
การเข้าร่วมโครงการของรัฐบาล		
เคยเข้าร่วมโครงการ	250	78.10
ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ	70	21.90

เพศ ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.90 และ
เป็นเพศชายร้อยละ 44.10

อายุ ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่อายุน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.75
เกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.31 เกษตรกรอายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็น
ร้อยละ 32.81 เกษตรกรอายุระหว่าง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.50 และเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า
60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนร้อยละ 15.63 เกษตรกรที่มีอายุสูงสุด 72 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี อายุเฉลี่ย 47.3 ปี

สถานภาพ ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีสถานภาพโสดร้อยละ 9.10
สถานภาพสมรสร้อยละ 84.70 และสถานภาพหย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ร้อยละ 6.30

การศึกษา ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่การศึกษาสูงสุดในระดับ
ประถมศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 65.90 รองลงมาคือจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 18.40

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลจากการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 จำนวนสมาชิกครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 43.80 จำนวนสมาชิกครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 44.70 จำนวนสมาชิกครัวเรือน 7-8 คน ร้อยละ 6.90 และจำนวนสมาชิกครัวเรือนมากกว่า 9 คน ร้อยละ 2.20 โดยครัวเรือนที่มีสมาชิกมากที่สุดคือ 13 คน และครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อยที่สุดคือ 2 คน

จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่มีแรงงานในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.40 ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 ครัวเรือน เกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ครัวเรือน เกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 22.20 ครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 5 คน ร้อยละ 8.10 และครัวเรือนเกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80

การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกร ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรโดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์ในภาคการเกษตร รองลงมาคือเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

ลักษณะอาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกร ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรร้อยละ 88.20 รองลงมาคือรับเงินเดือนประจำร้อยละ 5.90 ส่วนอาชีพรองของเกษตรกรส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไปร้อยละ 41.30 รองลงมาคือรับจ้างทางการเกษตรร้อยละ 27.20

รายได้ครัวเรือน ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ในครัวเรือน 50,001 – 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.38 รองลงมาคือมีรายได้ 100,001 – 150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.13 รายได้มากกว่า 300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.88 รายได้ต่ำสุดคือ น้อยกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.63

รายจ่ายครัวเรือน ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายจ่ายในครัวเรือน 50,001 – 150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.94 รองลงมาคือมีรายได้ 30,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.75 รายจ่ายสูงสุดต่อครัวเรือนมากกว่า 300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.94 รายจ่ายต่ำสุดน้อยกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.94

การเข้าร่วมโครงการของรัฐบาล ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 78.10 เคยเข้าร่วมโครงการของรัฐบาล และไม่เคยเข้าร่วมโครงการของรัฐบาลร้อยละ 21.90

ตารางที่ 4.2 การรับรู้ข่าวสารของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
การรับรู้ข่าวสาร		
วิทยุ	110	34.40
โทรทัศน์	171	53.40
หนังสือพิมพ์	35	10.90
หอกระจายข่าว	152	47.50
ผู้นำชุมชน	234	73.10
พนักงาน ธกส.	169	52.80
เจ้าหน้าที่เกษตร	251	78.40
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	83	25.90
อื่นๆ	20	6.30

การรับรู้ข่าวสารของเกษตรกร ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับโครงการจากเจ้าหน้าที่เกษตรร้อยละ 78.40 รองลงมาคือจากผู้นำชุมชนร้อยละ 73.80

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร ได้แก่ พื้นที่ถือครอง พันธุ์ข้าวที่ปลูก ต้นทุนการปลูกข้าว และรายได้จากการจำหน่ายข้าว ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละข้อมูลการผลิตของเกษตรกร

n = 319		
ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง		
น้อยกว่า 10 ไร่	15	4.69
11-20 ไร่	115	35.94
21-30 ไร่	85	26.56
31-40 ไร่	54	16.88
41-50 ไร่	25	7.81
มากกว่า 51 ไร่ขึ้นไป	26	8.13
ต่ำสุด = 4 ไร่	สูงสุด = 77 ไร่	
$\bar{X} = 27.64$	S.D. = 14.512	

พื้นที่ถือครองทั้งหมด ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดของครัวเรือนจำนวน 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.94 รองลงมาคือจำนวน 21-30 ไร่ ร้อยละ 26.56 พื้นที่ถือครองสูงสุดคือ 77 ไร่ พื้นที่ถือครองต่ำสุดคือ 4 ไร่ และพื้นที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนคือ 27.64 ไร่

ตารางที่ 4.4 พันธุ์ข้าวและปริมาณผลผลิตของเกษตรกร

n = 320		
ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
พันธุ์ข้าว (ราย)		
ขาวดอกมะลิ 105	317	99.10
กข 15	40	12.50
กข 6	204	63.75

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 320		
ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
ผลผลิตรวม (ตัน)		
ชาวดอกมะลิ 105	2,176	75.71
กข 15	143	4.97
กข 6	555	19.31
ต่ำสุด = 1 ตัน	สูงสุด = 22 ตัน	
$\bar{X} = 4.390$	S.D. = 2.570	

หมายเหตุ : เกษตรกรปลูกข้าวมากกว่า 1 ชนิด

พันธุ์ข้าวและปริมาณผลผลิต ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูกข้าวชาวดอกมะลิ 105 จำนวน 317 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.10 ผลผลิตรวม 2,176 ตัน รองลงมาคือข้าวพันธุ์ กข 6 จำนวน 204 ราย ร้อยละ 63.67 ผลผลิต 55 ตัน และ ข้าวพันธุ์ กข 15 จำนวน 40 ราย ร้อยละ 12.50 ผลผลิต 143 ตัน

ตารางที่ 4.5 ต้นทุนการปลูกข้าวของเกษตรกร

n = 320		
ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ค่าเมล็ดพันธุ์		
น้อยกว่า 1,000 บาท	64	20.00
1,001 - 2,000 บาท	107	33.44
2,001 - 3,000 บาท	99	30.94
มากกว่า 3,000 บาท	5	15.62
ต่ำสุด = 500 บาท	สูงสุด = 10,000 บาท	
$\bar{X} = 2,275$	S.D. = 1,226.461	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 320		
ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ค่าเตรียมดิน		
น้อยกว่า 3,000 บาท	29	9.06
3,001 - 5,000 บาท	153	41.81
5,001 - 7,000 บาท	12	3.75
100,00 มากกว่า 7,000 บาท	126	39.37
ต่ำสุด = 1,000 บาท สูงสุด = 90,000 บาท		
$\bar{X} = 7,671$	S.D. = 8,578.521	
ค่าปุ๋ยเคมี		
น้อยกว่า 3,000 บาท	2	2.06
3,001 - 5,000 บาท	51	15.94
5,001 - 7,000 บาท	20	6.25
100,00 มากกว่า 7,000 บาท	247	77.19
ต่ำสุด = 2,000 บาท สูงสุด = 80,000 บาท		
$\bar{X} = 12,277$	S.D. = 9,090.585	
ค่าปุ๋ยอินทรีย์ (190 ราย)		
น้อยกว่า 3,000 บาท	98	30.63
3,001 - 5,000 บาท	80	25.00
5,001 - 7,000 บาท	2	0.63
100,00 มากกว่า 7,000 บาท	10	3.13
ต่ำสุด = 1,000 บาท สูงสุด = 30,000 บาท		
$\bar{X} = 3,290$	S.D. = 1,368	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 320		
ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ค่าจ้างแรงงาน (236 ราย)		
น้อยกว่า 3,000 บาท	20	6.25
3,001 - 5,000 บาท	100	31.25
5,001 - 7,00 บาท	9	2.81
100,00 มากกว่า 7,000 บาท	107	33.40
ต่ำสุด = 1,000 บาท สูงสุด = 40,000 บาท		
$\bar{X} = 8,211$	S.D. = 6,822.890	
ค่าวัสดุ สารเคมี (67 ราย)		
น้อยกว่า 1,000 บาท	20	6.25
1,001 - 3,000 บาท	20	6.25
3,001 - 5,000 บาท	9	2.81
100,00 มากกว่า 5,000 บาท	18	5.63
ต่ำสุด = 300 บาท สูงสุด = 30,000 บาท		
$\bar{X} = 4,943$	S.D. = 6,077.360	
ค่าอื่นๆ (162 ราย)		
น้อยกว่า 3,000 บาท	19	5.94
3,001 - 5,000 บาท	36	11.25
5,001 - 7,000 บาท	15	4.69
มากกว่า 7,000 บาท	92	28.75
ต่ำสุด = 600 บาท สูงสุด = 60,000 บาท		
$\bar{X} = 8,887$	S.D. = 6,507.547	

ต้นทุนการปลูกข้าวของเกษตรกร ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่
 ต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ 1,001 – 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.44 รองลงมา 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็น
 ร้อยละ 30.94 เฉลี่ย 2,275 บาท ต้นทุนค่าเตรียมดิน 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.81
 รองลงมาคือมากกว่า 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.37 เฉลี่ย 7,671 บาท ต้นทุนค่าน้ำยเคมีมากกว่า

7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 77.19 รองลงมาคือ 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.94 เหลือ 12,277 บาท ต้นทุนค่าปุ๋ยอินทรีย์ น้อยกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.63 รองลงมาคือ 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.00 เหลือ 3,290 บาท ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน มากกว่า 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.40 รองลงมาคือ 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.25 เหลือ 8,211 บาท ค่าวัสดุสารเคมี น้อยกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.25 รองลงมาคือมี 1,001 – 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.25 เหลือ 6,077 บาท

ตารางที่ 4.6 รายได้จากการขายข้าวของเกษตรกร

n = 320		
ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รายได้จากการขายข้าว		
น้อยกว่า 30,000 บาท	25	7.81
30,001 - 50,000 บาท	68	21.25
50,001 - 100,000 บาท	173	54.06
100,001 - 150,000 บาท	32	10.00
150,001 - 200,000 บาท	13	4.06
200,001 - 250,000 บาท	4	1.25
250,001 - 300,000 บาท	2	0.63
มากกว่า 300,000 บาท	3	0.93
ต่ำสุด = 10,000 บาท	สูงสุด = 340,000 บาท	
\bar{X} = 80,496	S.D. = 51,839.637	

รายได้จากการขายข้าวของเกษตรกร ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการขายข้าว 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 173 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.06 รองลงมาคือมีรายได้ 30,001 – 50,000 บาท จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.25 เหลือ 80,496 บาท

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ

ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าว ประกอบด้วย ความพึงพอใจของเกษตรกรในแต่ละขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการ ดังนี้ การประชาสัมพันธ์โครงการ การขึ้นทะเบียนเกษตรกร การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. การติดต่อนัดหมายฝากข้าวเปลือกกับ อคส. การนำข้าวเปลือกส่งมอบ การรับใบประทวน การติดต่อขอกู้เงินและติดต่อขอรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.

ตารางที่ 4.7 ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์โครงการ

n = 320			
ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การประชาสัมพันธ์โครงการ	3.44	0.829	มาก
สื่อที่รับทราบข้อมูลโครงการ	3.55	0.874	มาก
ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์	3.37	0.789	ปานกลาง
ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ	3.39	0.823	ปานกลาง

ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์โครงการ โดยภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในประเด็นของสื่อที่ได้รับทราบข้อมูลมีความพึงพอใจระดับมาก ส่วนประเด็นระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ และข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.8 ความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

n = 320			
ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การขึ้นทะเบียนเกษตรกร	3.59	0.827	มาก
การประชาสัมพันธ์การขึ้นทะเบียน	3.85	0.769	มาก
การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.76	0.757	มาก
สถานที่ติดต่อ	3.68	0.808	มาก
ระยะเวลาการขึ้นทะเบียน	3.42	0.834	มาก
ขั้นตอนการขึ้นทะเบียน	3.47	0.856	มาก
การประชาสัมพันธ์	3.53	0.759	มาก
การตรวจสอบพื้นที่	3.53	0.885	มาก
การออกไปรับรอง	3.49	0.947	มาก

ความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากทั้งประเด็นการประชาสัมพันธ์ และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ สถานที่ติดต่อ ระยะเวลา ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนการประชาคม การตรวจสอบพื้นที่ และการออกใบรับรอง

ตารางที่ 4.9 ความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียนลูกค้า ธ.ก.ส.

n = 320

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส.	3.47	0.790	มาก
การให้บริการของพนักงาน	3.51	0.896	มาก
วิธีสอบสวนการขึ้นทะเบียน	3.51	0.738	มาก
ระยะเวลาที่ใช้สอบสวนขึ้นทะเบียน	3.40	0.736	ปานกลาง

ความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียน ธ.ก.ส. ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียน ธ.ก.ส. ในระดับมากทั้งในประเด็นของการให้บริการของพนักงาน วิธีการสอบสวนการขึ้นทะเบียน ส่วนประเด็นระยะเวลาที่ใช้เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.10 ความพึงพอใจในการติดต่อกับหน่วยรับฝาก อคส.

n = 320

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การติดต่อหน่วยรับฝาก	3.29	0.832	ปานกลาง
การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.45	0.839	มาก
การนัดหมาย	3.19	0.785	ปานกลาง
ระยะเวลาที่นัดหมายส่งมอบข้าว	3.22	0.872	ปานกลาง

ความพึงพอใจในการติดต่อกับหน่วยรับฝาก อคส. ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจการติดต่อนัดหมายกับหน่วยรับฝาก อคส. ในระดับปานกลาง ยกเว้นประเด็นการให้บริการของพนักงานที่เกษตรกรมีความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 4.11 ความพึงพอใจในการนำข้าวเปลือกไปส่งมอบ อคส.

n = 320

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การนำข้าวเปลือกส่งมอบ	3.28	0.696	ปานกลาง
การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.35	0.797	ปานกลาง
การชั่งน้ำหนัก	3.29	0.754	ปานกลาง
การตรวจสอบคุณภาพ	3.27	0.914	ปานกลาง
การกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก	3.24	0.891	ปานกลาง
ช่วงเวลาที่เปิดรับฝากข้าวเปลือก	3.20	0.769	ปานกลาง
ความสะดวกในการส่งมอบข้าว	3.30	0.744	ปานกลาง

ความพึงพอใจในการนำข้าวเปลือกส่งมอบ อคส. ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจการนำข้าวเปลือกส่งมอบหน่วยรับฝาก อคส. ในระดับปานกลางทุกประเด็น

ตารางที่ 4.12 ความพึงพอใจในการรับใบประทวน

n = 320

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การรับใบประทวน	3.40	0.813	ปานกลาง
การให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.45	0.758	มาก
ความถูกต้องของใบประทวน	3.46	0.814	มาก
ระยะเวลาที่ได้รับใบประทวน	3.29	0.867	ปานกลาง

ความพึงพอใจในการรับใบประทวน ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจการนำรับใบประทวนในระดับมาก ยกเว้นประเด็นระยะเวลาที่ได้รับใบประทวน

ตารางที่ 4.13 ความพึงพอใจในการติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส.

n = 320

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การติดต่อกู้เงินจาก ธ.ก.ส.	3.42	0.850	มาก
การให้บริการของพนักงาน	3.47	0.822	มาก
การจัดทำหนังสือกู้เงิน	3.46	0.821	มาก
ระยะเวลาที่นัดหมายมารับเงินกู้	3.33	0.907	ปานกลาง

ความพึงพอใจในการติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจการติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ในระดับมาก ยกเว้นประเด็นระยะเวลานัดหมายรับเงินกู้

ตารางที่ 4.14 ความพึงพอใจในการรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.

n = 320

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การติดต่อรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.	3.24	0.848	ปานกลาง
การให้บริการของพนักงาน	3.47	0.881	มาก
ขั้นตอนการรับเงินกู้	3.40	0.785	ปานกลาง
ระยะเวลาในการรับเงินกู้	2.84	0.878	ปานกลาง

ความพึงพอใจในการมารับเงินกู้จาก ธ.ก.ส. จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจการรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส. ในระดับปานกลาง ยกเว้นประเด็นการให้บริการของพนักงานที่อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.15 สรุปความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ

n = 320

ประเด็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การเข้าร่วมโครงการ	3.39	0.811	ปานกลาง
การประชาสัมพันธ์โครงการ	3.44	0.829	มาก
การขึ้นทะเบียนเกษตรกร	3.59	0.827	มาก
การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส.	3.47	0.790	มาก
การติดต่อหน่วยรับฝาก	3.29	0.832	ปานกลาง
การนำข้าวเปลือกส่งมอบ	3.28	0.696	ปานกลาง
การรับใบประทวน	3.40	0.813	ปานกลาง
การติดต่อกู้เงินจาก ธ.ก.ส.	3.42	0.850	มาก
การติดต่อรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.	3.24	0.848	ปานกลาง

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากประเด็นการประชาสัมพันธ์โครงการ การขึ้นทะเบียนเกษตรกร การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. และการติดต่อกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ส่วนประเด็นการติดต่อหน่วยรับฝาก การนำข้าวเปลือกส่งมอบ การรับใบประทวน การติดต่อรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส. เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ตอนที่ 4 ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่นๆ และแนวทางการพัฒนาโครงการ ประโยชน์/เงื่อนไขของโครงการ

ปัญหา/อุปสรรค ปัญหาที่เกษตรกรพบส่วนใหญ่อยู่ที่หน่วยรับฝากของ อคส. ในขั้นตอนการตรวจวัดเปอร์เซ็นต์ดินข้าวและวัดปริมาณความชื้นที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ ถึงแม้จะมีคณะกรรมการจากหลายภาคส่วนเป็นคณะกรรมการเพื่ออำนวยความสะดวก สอดส่องดูแลให้เกษตรกรก็ตาม แต่ด้วยองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ยังน้อยกว่าเจ้าของโรงสี จึงไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งคณะกรรมการส่วนใหญ่ก็มักคล้อยตามความคิดเห็นของโรงสี เมื่อเกษตรกรได้ทักท้วงหรือมีข้อสงสัยถึงคุณภาพข้าวของตนเอง สุดท้ายคณะกรรมการก็ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้กับโรงสี ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเกษตรกรโดยแท้จริง

แนวทางข้อเสนอแนะ ควรปรับปรุงขั้นตอนหรือลดระยะเวลาการรับเงินของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ปัญหา/อุปสรรค ในกรณีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการที่ใช้เอกสาร ภพท.5(พื้นที่นอกเหนือเอกสารสิทธิ์) เกษตรกรสามารถยื่นขึ้นทะเบียนเข้าร่วม โครงการเฉพาะที่เคยขึ้นทะเบียนไว้ตั้งแต่ครั้งแรก หากเกษตรกรทำการเพาะปลูกข้าวเพิ่ม เกษตรกรไม่สามารถขึ้นทะเบียนเพิ่มเติมได้ผลผลิตที่เหลือจึงต้องขายนอกโครงการฯ

แนวทางข้อเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์กรณีเกษตรกรที่มีพื้นที่นอกเหนือเอกสารสิทธิ์ให้สามารถเข้าร่วมโครงการได้ตามพื้นที่ปลูกจริงหากมีการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ปัญหา/อุปสรรค ราคาขายผลผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการมีความแตกต่างจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการค่อนข้างมากในส่วนของการกู้เงิน โครงการของ ธ.ก.ส. จะให้เกษตรกรกู้เงิน โดยการใช้ใบประทวนค้ำประกัน และต้องเสียดอกเบี้ยพร้อมด้วยส่วนการตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกเกษตรกรมีความเห็นว่าไม่มีความยุติธรรม เลือกลงปฏิบัติหรือเห็นแก่พวกพ้อง

แนวทางข้อเสนอแนะ เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวต่อไปและควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆ

ส่วนที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน

แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ

ตอนที่ 2 ทักษะของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการ

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้ส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน

ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้ส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ในอำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี การวิเคราะห์ปรากฏผล ดังนี้

ตารางที่ 4.16 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ

N = 15

ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	5	33.30
หญิง	10	66.70
อายุ		
20-30ปี	3	20.00
31-40 ปี	7	46.70
41-50 ปี	3	20.00
อายุ 51 ปีขึ้นไป	2	13.33
ต่ำสุด = 20 ปี สูงสุด = 51 ปี		
$\bar{X} = 45.3$ ปี		
การศึกษา		
ปริญญาตรี	13	86.70
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	2	13.30

เพศ ผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ร้อยละ 66.70 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 33.30 เป็นเพศชาย

อายุ ผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 46.70 รองลงมาคืออายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.00 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.00 และเกษตกรที่มีอายุมากกว่า 51ปีขึ้นไปมีสัดส่วนร้อยละ 13.33

การศึกษา ผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ 86.70 รองลงมาคือจบระดับปริญญาโท ร้อยละ 13.30

ตารางที่ 4.17 ข้อมูลพื้นฐานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

N = 15

ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประสบการณ์การปฏิบัติงาน		
1 ปี	2	13.30
2 ปี	5	33.30
3 ปี	3	20.00
4 ปี	2	13.33
5 ปี	2	13.30
6 ปี	0	0.00
7 ปี	1	6.70
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 7 ปี \bar{X} = 3.1 ปี S.D. = 1.668		
การรับรู้อาจารย์		
โทรทัศน์	10	66.70
สำนักงานเกษตร	6	40.00
เอกสาร/โปสเตอร์	4	45.50
เว็บไซต์	4	26.70
ร.ก.ส.	11	73.30

ประสบการณ์การปฏิบัติงาน ผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 2 ปี ร้อยละ 33.30 รองลงมาคือมีประสบการณ์การปฏิบัติงานโครงการ 3 ปี ร้อยละ 20.00

การรับรู้อาจารย์ของเจ้าหน้าที่ ผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีรับรู้อาจารย์โครงการจ่านำเข้าจาก ร.ก.ส. ร้อยละ 73.30 รองลงมาคือจากโทรทัศน์ ร้อยละ 66.70

ตอนที่ 2 ทศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน

ผลจากการศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ปรากฏผล ดังนี้

ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน โครงการรับจำนำ

N = 15			
ประเด็นทัศนคติ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ประเด็นคำถาม	3.47	0.939	มาก
1. การขึ้นทะเบียนเกษตรกรเกิดประโยชน์ต่อโครงการฯ	4.60	0.632	มากที่สุด
2. ความเข้าใจระเบียบและวิธีการปฏิบัติของโครงการฯ	4.40	0.632	มากที่สุด
3. การประชาสัมพันธ์และสื่อต่างๆ	3.73	0.594	มาก
4. ความเหมาะสมของระยะเวลาจำนำ	4.27	1.033	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของราคาจำนำ	3.60	0.910	มาก
6. การควบคุมและมาตรการการตรวจสอบทุจริตโครงการของผู้เกี่ยวข้อง	2.27	1.033	น้อย
7. โครงการจำนำข้าวช่วยพยุงราคาข้าวในตลาด	3.80	1.320	มาก
8. ความเหมาะสมการกำหนดคุณสมบัติโรงสีที่เข้าร่วมโครงการ	3.47	0.834	มาก
9. ความเหมาะสมของการตรวจสอบคุณภาพและการประเมินราคาข้าว	2.60	1.056	น้อย
10. การตรวจสอบสต็อกข้าวจะทำให้เกิดความโปร่งใสต่อโครงการฯ	3.80	1.207	มาก
11. ผู้แทนเกษตรกรที่แต่งตั้งมีส่วนช่วยในการประเมินราคาและคุณภาพข้าว	2.73	1.286	ปานกลาง
12. ความเหมาะสมของช่วงเวลาไถ่ถอน 3 เดือน	3.53	0.990	มาก

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ประเด็นทัศนคติ	\bar{X}	S.D.	N = 15
			ระดับ ความคิดเห็น
13.ความเหมาะสมของขั้นตอนและเงื่อนไขในการ ไถ่ถอน	3.60	0.737	มาก
14.ความเหมาะสมของกระบวนการและขั้นตอน การรับจํานำ	3.27	0.844	ปานกลาง
15.ความพร้อมและการอำนวยความสะดวกของ เจ้าหน้าที่รัฐ	3.00	1.000	ปานกลาง
16.ความพร้อมและการอำนวยความสะดวกของ โรงสีที่เข้าร่วม โครงการ	2.81	0.834	ปานกลาง
17.ความรวดเร็วในการจ่ายเงินของ ธ.ก.ส. ให้แก่ เกษตรกร	3.87	1.125	มาก
18.ประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับจากโครงการ	4.27	0.884	มากที่สุด
19.ความพึงพอใจและยอมรับในโครงการฯ	3.40	0.828	มาก
20.ควรมีการดำเนินงานโครงการฯ ในปีต่อไป	3.13	1.125	ปานกลาง
21.ความเหมาะสมของปริมาณผลผลิตต่อไร่ของ ข้าวในโครงการฯ	2.67	0.816	ปานกลาง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานมีทัศนคติต่อโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.47) และเมื่อพิจารณาในประเด็นทัศนคติ ทั้ง 21 ประเด็น เรียงลำดับจากมากไปน้อยของค่าเฉลี่ย ได้แก่ 1)การขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.60) 2)ความเข้าใจระเบียบและวิธีการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 4.40) 3)ความเหมาะสมของระยะเวลาจํานำ (ค่าเฉลี่ย 4.27) 4)ประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับจากโครงการ (ค่าเฉลี่ย 4.27) 5)ความรวดเร็วในการจ่ายเงินของ ธ.ก.ส.(ค่าเฉลี่ย 3.87) 6)โครงการจํานำข้าวช่วยพยุงราคาข้าวในตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.80) 7)การตรวจสอบสต็อกข้าวจะทำให้เกิดความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 3.80) 8) การประชาสัมพันธ์และสื่อต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.73) 9) ความเหมาะสมของราคาจํานำ (ค่าเฉลี่ย 3.60) 10) ความเหมาะสมของขั้นตอนและเงื่อนไขในการไถ่ถอน (ค่าเฉลี่ย 3.60) 11)ความเหมาะสมของช่วงเวลาไถ่ถอน 3 เดือน (ค่าเฉลี่ย

3.53) 12)ความเหมาะสมการกำหนดคุณสมบัติโรงสี (ค่าเฉลี่ย 3.47) 13)ความพึงพอใจและยอมรับในโครงการ (เฉลี่ย 3.40) 14) ความเหมาะสมของกระบวนการและขั้นตอน (ค่าเฉลี่ย 3.27) 15) ควรมีการดำเนินโครงการในปีต่อไป (ค่าเฉลี่ย 3.13) 16)ความพร้อมและการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่รัฐ (เฉลี่ย 3.00) 17)ความพร้อมและการอำนวยความสะดวกของโรงสี (ค่าเฉลี่ย 2.81) 18) ผู้แทนเกษตรกรที่แต่งตั้งมีส่วนช่วยในการประเมินราคาและคุณภาพข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.73) 19)ความเหมาะสมของปริมาณผลผลิตต่อไร่ (ค่าเฉลี่ย 2.67) 20) ความเหมาะสมของการตรวจสอบคุณภาพและการประเมินราคาข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.60) 21)การควบคุมและมาตรการการตรวจสอบทุจริตของผู้เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 2.27)

ตอนที่ 3 ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาโครงการ

ปัญหาในการดำเนินโครงการรับจำนำ

ผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีปัญหาในประเด็นการขึ้นทะเบียนเกษตรกรในระดับมากที่สุด เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีระดับปัญหาในขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพและประเมินราคาข้าว และระยะเวลาดำเนินการในระดับมาก ส่วนประเด็นขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกรการรับเงิน และการไถ่ถอน เจ้าหน้าที่มีปัญหาในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.19 ปัญหาในการดำเนินงานโครงการรับจำนำ

N = 15			
ประเด็นปัญหา	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา/ อุปสรรค
ประเด็นคำถาม	3.55	0.801	มาก
1. การขึ้นทะเบียนเกษตรกร	4.37	1.000	มากที่สุด
2. การกำหนดวันและเวลาในการจำนำ	3.53	0.990	มาก
3. ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพข้าวและการประเมินราคาข้าว	3.60	0.632	มาก
4. ขั้นตอนการรับเงิน	3.13	0.640	ปานกลาง
5. ขั้นตอนการไถ่ถอน	3.13	0.743	ปานกลาง

แนวทางการพัฒนาโครงการ

1. **ขั้นตอนการขึ้นทะเบียน** ปรับปรุงขั้นตอนและระยะเวลาการขึ้นทะเบียนไม่ให้เร่งรีบจนเกินไป เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลของเกษตรกรที่แจ้งเข้าร่วมโครงการให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกษตรกรของรัฐให้มีความเชื่อมโยงกันกับข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง พร้อมนำระบบแผนที่ดาวเทียมเพื่อช่วยในการตรวจสอบพื้นที่ของเกษตรกร และตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูลหากพบความไม่สัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทำนา กับปริมาณข้าวที่นำมาเข้าร่วมโครงการ

2. **การกำหนดระยะเวลาโครงการ** ควรขยายเวลารับจำนำข้าวในใบรับรองของเกษตรกร เนื่องจากมีบางรายไม่สามารถนำผลผลิตมาจำนำได้ทัน

3. **ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ** พัฒนาระบบตรวจสอบคุณภาพข้าวให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันทุกโรงสี หรือว่าจ้างเอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพข้าวและประเมินราคา ควรมีการอบรมให้ความรู้กับคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของภาครัฐ และเกษตรกร ให้มีองค์ความรู้เรื่องการตรวจวัดคุณภาพข้าวเพื่อรู้เท่าทัน โรงสีข้าวที่บางครั้งอาจเอาใจเอาเปรียบเกษตรกรบนความไม่รู้

4. **ขั้นตอนการรับเงิน** ควรปรับปรุงการบริหารงบประมาณของโครงการเนื่องจากเกษตรกรได้รับเงินจากโครงการล่าช้ามาก ขั้นตอนหลังจากที่เกษตรกรนำข้าวไปจำนำนั้น ใบประทวนก็ไม่สามารถออกได้ทันทีบางรายอาจต้องรอเป็นสัปดาห์ หรือในขั้นตอนการทำสัญญากับ ธ.ก.ส. ก็ไม่สามารถทำได้ทั้งหมดภายใน 1 วัน เป็นผลมาจากจำนวนเกษตรกรที่มาขอรับบริการเป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน จึงเกิดการสะสมของเอกสารจนเกิดการล่าช้าไปทุกขั้นตอน ถึงแม้หากมีเงินในระบบเพียงพอเกษตรกรก็ยังได้รับเงินช้ากว่าที่ในโครงการกำหนด

5. **การไถ่ถอน** ควรจัดเก็บข้าวตามคุณภาพที่เกษตรกรนำไปจำนำเนื่องจากเมื่อเกษตรกรมีความประสงค์จะไถ่ถอนข้าวแล้วไม่ได้รับข้าวของตนเองกลับคืนเนื่องจากโรงสีได้เทข้าวรวมกันแล้วเกษตรกรจึงเลือกที่จะไม่ไถ่ถอนด้านราคาก็เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรไม่มาไถ่ถอนข้าวของตนเองเนื่องจากคารับจำนำสูงกว่าราคาตลาด

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอतालसุม จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์งานวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขต อำเภอतालसุม จังหวัดอุบลราชธานี

1.1.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอतालसุม จังหวัดอุบลราชธานี

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหา สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอतालसุม จังหวัดอุบลราชธานี

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

(1) เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอतालसุม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1,609 ราย

(2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปี 2556/57 จำนวน 15 ราย

2) กลุ่มตัวอย่าง

(1) เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวปี 2556/57 ในเขตพื้นที่ อำเภอतालसุม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1,609 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบพบโดยบังเอิญ (Accidental sampling) จำนวน 320 ราย

(2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในโครงการ จำนวน 15 ราย ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์จำนวน 15 ราย

1.2.2 เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งมีคำถามทั้งชนิดปลายปิด (closed questions) และปลายเปิด (open-ended questions) แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสำหรับเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ปลูกข้าว

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตของเกษตรกรที่ปลูกข้าว

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ

ตอนที่ 4 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง กับ โครงการรับจำนำข้าวเปลือก แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ตอนที่ 2 ทศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

1.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ปลูกข้าว ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.90 อายุเฉลี่ย 47 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับประถมศึกษาร้อยละ 65.90 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 136,578 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 93,281 บาท พื้นที่ถือครองของเกษตรกรเฉลี่ย 27.9 ไร่ต่อครัวเรือน เป็นพื้นที่นา 23.4 ไร่ ปลูกข้าวหอมมะลิเฉลี่ย 20.4 ไร่ต่อครัวเรือน ผลผลิตเฉลี่ย 326 กิโลกรัมต่อไร่ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในโครงการ ผลการศึกษาวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 66.70 เฉลี่ย 45.3ปี ระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาตรีร้อยละ 86.70 จำนวนประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโครงการรับจำนำเฉลี่ย 2 ปี

1.3.2 ความพึงพอใจของเกษตรกรและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการ

1) ความพึงพอใจของเกษตรกร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

(1) การประชาสัมพันธ์โครงการ ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากในประเด็นของสื่อที่ได้รับทราบข้อมูล ส่วนประเด็นระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ และข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

(2) การขึ้นทะเบียนเกษตรกร ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากทั้งประเด็นการประชาสัมพันธ์ และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ สถานที่ติดต่อ ระยะเวลา ขั้นตอนการขึ้นทะเบียน การประชาสัมพันธ์ และการออกไปรับรอง

(3) การขึ้นทะเบียนลูกค้า ธ.ก.ส. ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียน ธ.ก.ส. ในระดับมากทั้งในประเด็นของการให้บริการของพนักงาน วิธีการสอบสวนการขึ้นทะเบียน ส่วนประเด็นระยะเวลาที่ใช้สอบสวนขึ้นทะเบียนเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง

(4) การติดต่อกับหน่วยรับฝากกับหน่วย อคส. ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจการติดต่อนัดหมายกับหน่วยรับฝาก อคส. ในระดับปานกลาง ยกเว้นประเด็นการให้บริการของพนักงานที่เกษตรกรมีความพึงพอใจมาก

(5) การนำข้าวเปลือกส่งมอบ ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจการนำข้าวเปลือกส่งมอบหน่วยรับฝาก อคส. ในระดับปานกลางทุกประเด็น

(6) การรับใบประทวน ผลจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจการนำรับใบประทวนในระดับมาก ยกเว้นประเด็นระยะเวลาที่รับใบประทวนในระดับปานกลาง

(7) การติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจการติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ในระดับมาก ยกเว้นประเด็นระยะเวลานัดหมายรับเงินกู้ที่เกษตรกรมีความพอใจในระดับปานกลาง

(8) การติดต่อรับเงินจาก ธ.ก.ส. ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจการรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส. ในระดับปานกลาง ยกเว้นประเด็นการให้บริการของพนักงานที่อยู่ในระดับมาก

2) ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ต่อโครงการ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานมีทัศนคติต่อโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในประเด็นทัศนคติ ทั้ง 21 ประเด็นเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยของค่าเฉลี่ย ได้แก่ การขึ้นทะเบียนเกษตรกร ความเข้าใจระเบียบและวิธีการปฏิบัติงาน ความเหมาะสมของระยะเวลาจำนำ ประโยชน์

ของเกษตรกรที่ได้รับจากโครงการเป็นประเด็นที่เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ส่วนความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ที่มีต่อประเด็นความรวดเร็วในการจ่ายเงินของ ธ.ก.ส. โครงการช่วยพยุงราคาข้าวในตลาด การตรวจสอบสต็อกข้าวจะทำให้เกิดความโปร่งใส การประชาสัมพันธ์และสื่อต่างๆ ความเหมาะสมของราคาจำนำ ขึ้นตอนและเงื่อนไขในการไถ่ถอนในช่วงเวลาไถ่ถอน 3 เดือน การกำหนดคุณสมบัติโรงสี เจ้าหน้าที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ส่วนในประเด็น ความพึงพอใจและยอมรับในโครงการ กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินโครงการในปีต่อไป ความพร้อมและการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่รัฐ และโรงสี ผู้แทนเกษตรกรมีส่วนช่วยในการประเมินราคาและคุณภาพข้าว ปริมาณผลผลิตต่อไร่ในใบรับรอง พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ประเด็นที่เจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยคือ การตรวจสอบคุณภาพและการประเมินราคาข้าว การควบคุมและมาตรการการตรวจสอบทุจริตของผู้เกี่ยวข้อง

1.3.3 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของเกษตรกร

- (1) การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต้องมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ทั่วถึง โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกนอกเขตตำบล อำเภอ
- (2) เกษตรกรบางรายมีอายุมากได้รับข่าวสารโครงการไม่ทั่วถึงและบางรายไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมซึ่งอาจทำให้เสียสิทธิในโครงการได้
- (3) การนำเอกสารสิทธิ์มาประกอบการขึ้นทะเบียนเกษตรกรบางราย เอกสารสิทธิ์ติดจำนอง จำนำ กับสถาบันการเงิน
- (4) เกษตรกรบางรายโรงสีนัดมารับใบประทวนล่าช้าทำให้เกษตรกรเสียเวลาและโอกาสในการไปทำสัญญากับ ธกส. เนื่องจากยังไม่สามารถส่งมอบข้าวให้ออกส.ได้
- (5) เกษตรกรส่วนใหญ่จำนำข้าวเป็นข้าวเปลือกสดเนื่องจากเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยใช้เครื่องจักร (รถเกี่ยว) เกษตรกรดังกล่าวจะได้ราคาจำนำที่ต่ำลงเนื่องจากทางโรงสีมีการหักสิ่งเจือปนและเปอร์เซ็นต์ความชื้น ทำให้เกษตรกรเสียโอกาส
- (6) เกษตรกรต้องการให้มีการตรวจสอบวัดปริมาณข้าว พร้อมทั้งอธิบายขั้นตอนการดำเนินการให้ครบถ้วน
- (7) การประชาสัมพันธ์ควรเพิ่มช่องทางให้ทราบโดยทั่วถึงกันเพื่อให้เกษตรกรไม่เสียสิทธิเข้าร่วมโครงการ
- (8) การส่งมอบข้าวหน่วยรับฝาก ออกส. ต้องมีการกำกับดูแลการตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกอย่างจริงจังและควรเพิ่มจำนวนหน่วยรับฝากเพื่ออำนวยความสะดวกแก่เกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวต่อไป เนื่องจากราคาจำนำสูงกว่าราคาขายในท้องตลาด ส่วนราคารับจำนำกับราคาขายข้าวในตลาดของโครงการระบายข้าวไม่มีความสมเหตุสมผล (ซื้อมาขายถูก)

2) ปัญหา และแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่

ผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีระดับปัญหาในขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกรมากที่สุด ส่วนประเด็นการกำหนดวัน เวลาในการจำนำ ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพและประเมินราคา ขั้นตอนการรับเงิน และขั้นตอนการไถ่ถอน เจ้าหน้าที่มีระดับปัญหาในระดับปานกลาง แต่ควรมีการปรับปรุงระเบียบหรือขั้นตอนการรับจำนำให้มีความรวดเร็วและครอบคลุมเกษตรกรทุกครัวเรือน รวมทั้งมีการตรวจสอบและประเมินราคาผลผลิตข้าวเปลือกที่เป็นมาตรฐาน และควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆ โดยมีแนวทางพัฒนาพัฒนาปรับปรุงขั้นตอนการขึ้นทะเบียนและระยะเวลาขึ้นทะเบียน และปรับปรุงการตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกให้เป็นมาตรฐาน

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

2.1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

จากผลการวิจัยพบว่าวิถีชีวิตของเกษตรกรได้เปลี่ยนไป คือจากเดิมเกษตรกรเข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย เป็นผลมาจากวิถีการทำงานปัจจุบันเน้นใช้เครื่องจักรกล จากนาดำเป็นนาหว่านมากขึ้น และผู้ชายส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่บ้าน กล่าวคือเมื่อเสร็จสิ้นการทำงานก็จะไปใช้แรงงานก่อสร้าง จึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ที่จะต้องอยู่บ้าน เป็นผู้ติดต่อกับทางราชการไม่ว่าจะเป็นขึ้นทะเบียน นำข้าวเข้าร่วมโครงการ และทำสัญญากับ ธกส.

2.2 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการจำนำข้าวในประเด็นต่างๆ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นในส่วนประเด็นขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกรของสำนักงานเกษตรอำเภอ และการให้บริการของเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับดีมาก เนื่องจากการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวข้องกับโครงการจำนำข้าวของเกษตรกรรับรู้จากเจ้าหน้าที่เกษตรผู้ฝึกสอนตำบลผู้นำชุมชน และจากผลการวิจัยเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78.10 เคยเข้าร่วมโครงการจำนำข้าวของรัฐบาล เกษตรกรจึงมีความเข้าใจในขั้นตอนและห้วงระยะเวลา

การดำเนินงานของโครงการรับจำนำข้าว ส่วนประเด็นการให้บริการของเจ้าหน้าที่เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับโครงการอย่างต่อเนื่อง และมีความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นอย่างดี ในส่วนของทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในระเบียบการดำเนินงานโครงการ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาการจำนำ และราคาจำนำในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ต่อมาตรการการตรวจสอบทุจริตโครงการและความเหมาะสมของการตรวจสอบคุณภาพและการประเมินราคาข้าวมีระดับมากที่สุด ส่วนความเหมาะสมของกระบวนการและขั้นตอนการรับจำนำเจ้าหน้าที่มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย ส่วนประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับจากโครงการรวมทั้งความพึงพอใจโครงการของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในการดำเนินงานโครงการและต้องการให้มีการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวในปีถัดไปสอดคล้องกับงานวิจัยของวสันต์ อินวงศ์ (2555) เนื่องจากเกษตรกรสามารถขายผลผลิตข้าวได้ราคาสูงกว่าราคาตลาด แต่ควรมีการปรับปรุงระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงานโครงการให้มีความรวดเร็ว และเกษตรกรสามารถเข้าร่วมโครงการได้อย่างทั่วถึงครอบคลุม และในส่วนของ การตรวจสอบคุณภาพข้าวของโรงสี ควรมีการกำหนดมาตรฐานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เจ้าหน้าที่ดำเนินการกำกับดูแลอย่างจริงจัง เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยอมรับและมีความพึงพอใจต่อกระบวนการ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรที่จะได้รับ

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการรับจำนำ มีความเข้าใจในระเบียบขั้นตอนในการดำเนินงานโครงการ เนื่องจากเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานมาหลายปี แต่เจ้าหน้าที่ยังมีความคิดเห็นว่ามาตรฐานการกำหนดคุณภาพโรงสี และการประเมินราคาข้าวเปลือกยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกโรงสี เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องยังมีความคิดเห็นว่าโครงการรับจำนำเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในระดับปานกลาง เนื่องจากยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ยังไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ และการประเมินผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวที่เข้าร่วมโครงการยังไม่ตรงกับความเป็นจริงในบางพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้สรุปปัญหา และแนวทางการพัฒนาโครงการ 3 ประเด็นดังนี้

2.3.1 ประโยชน์เรื้อนใจของโครงการ

1) โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในโครงการ โดยให้เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำกับรัฐบาลเนื่องจากราคารับจำนำสูงกว่าราคาในท้องตลาดและส่วนใหญ่มีการจำนำข้าวอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะจำนำแบบใบประทวนและไม่มีการไถ่ถอนข้าวคืน หรือหากต้องการไถ่ถอนข้าวคืนก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากข้าวของเกษตรกรได้ถูกเทกองรวมกันแล้วตั้งแต่วันที่นำข้าวเข้าร่วมโครงการ ดังนั้นควรมีความจำเป็นที่จะต้องแยก

ข้าวตามชั้นคุณภาพที่ทำการวัดได้ ซึ่งไว้สำหรับเกษตรกรที่ต้องการได้ถอนข้าวคืน โดยระบุไว้ในใบประทวนว่าข้าวอยู่ในชั้นคุณภาพเท่าใด

2) การกำหนดราคารับจำนำโดยรัฐบาลยังคงดำเนินการด้วยนโยบายการจำนำข้าวที่ราคาสูงกว่าระดับราคาตลาด ขณะที่ในช่วงเวลาเวลาข้าวในตลาดโลกยกระดับสูงขึ้น เช่นในปี 2551 อันเนื่องมาจากวิกฤตอาหารและพลังงานโลก ทำให้เกษตรกรเรียกร้องให้มีการจำนำข้าวในระดับราคาตลาด ส่งผลให้ข้าวบางประเภทมีราคาจำนำเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 97.18 แต่เมื่อวิกฤติกลับสู่ภาวะปกติระดับราคาข้าวในตลาดได้ปรับลดลงกว่าราคาจำนำ นโยบายดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนการแทรกแซงการตลาดโดยรัฐบาล และทำให้รัฐบาลต้องรับภาระการขาดทุนจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อกลไกการตลาดข้าวเปลือก ตลาดส่งออก และตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า การรับจำนำข้าวในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดส่งผลกระทบต่อช่องทางการตลาดข้าวเปลือกจากเดิมที่เกษตรกรขายข้าวผ่านพ่อค้าในหมู่บ้านและตลาดกลาง เมื่อรัฐบาลกลับมาทำหน้าที่ผู้รับซื้อข้าวเปลือกรายใหญ่ในท้องตลาดจึงส่งผลกระทบต่อกิจกรรมของตลาดกลางข้าวเปลือกทำให้ต้องปิดตัวลงเป็นจำนวนมาก

2.3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1) การขึ้นทะเบียนเกษตรกร อำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี มีการเพาะปลูกข้าวตลอดทั้งปีมีพื้นที่เขตชลประทานสูบน้ำด้วยฟ้า จึงทำให้เกษตรกรเพาะปลูกข้าวได้สองรอบต่อปีทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวของเกษตรกรออกสู่ตลาดเป็นปริมาณมาก และเกษตรกรต้องขึ้นทะเบียนเพาะปลูกข้าวได้สองรอบ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวในปีสูงสุดในช่วง ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน - 30 พฤศจิกายน 2556 มีผลทำให้ปริมาณข้าวสันตลาดและเกษตรกรบางรายที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี จึงไม่ได้ใบรับรองผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2556/57 (ครั้งที่ 1) ซึ่งออกให้ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอที่มีที่ตั้งแปลงในเขตพื้นที่นั้นๆ จึงไม่มีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว ไม่มีลานตากข้าวและยุ่งยากเก็บรักษาจึงจำเป็นต้องขายข้าวหรือจำนำข้าวทันทีที่ข้าวมีปริมาณความชื้นสูง เมื่อนำข้าวไปจำนำ ณ จุดรับจำนำที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรจะได้ราคาค่อนข้างต่ำ เนื่องจากถูกหักความชื้นสูง และมีสิ่งเจือปนมาก ทำให้เกษตรกรเสียโอกาส ดังนั้น เพื่อให้การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นไปด้วยความถูกต้อง จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยให้ตัวแทนครัวเรือนละคนเป็นผู้ขึ้นทะเบียน และเกษตรกรต้องเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูก ชนิดพันธุ์ที่ปลูกตามความเป็นจริง เพื่อจะได้ทราบปริมาณผลผลิตข้าวที่แท้จริง การขึ้นทะเบียนนี้จะต้องได้รับการรับรองข้อมูลจากคณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่ระดับหมู่บ้าน พร้อมทั้งมีการสุ่มตรวจสอบพื้นที่เพาะปลูก เพื่อจะได้คำนวณปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อนำไปวางแผนการดำเนินงานโครงการและกำหนด

วงเงินที่จะต้องใช้ในโครงการ

(2) ระยะเวลาการขึ้นทะเบียนและรับรองข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เกษตรกรต้องมาขึ้นทะเบียนและให้ข้อมูลด้วยตนเองตามห้วงเวลาดังแต่เริ่มเพาะปลูก การเข้าร่วม ประชาคมเพื่อยืนยันข้อมูลของตนเอง หากดำเนินการหรือเกษตรกรแจ้งข้อมูลในช่วงที่จะเก็บเกี่ยว ผลผลิตข้าวอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือต่อเจตนาในทางทุจริต หากแจ้งข้อมูลที่เป็นเท็จ หรือ มีการสวมสิทธิ์เมื่อตรวจพบให้ตัดสิทธิ์จากการช่วยเหลือจากภาครัฐและดำเนินการตามกฎหมาย

(3) หลักฐานการการขึ้นทะเบียน และการรับรองข้อมูล เกษตรกรต้องนำ เอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนด นส.2 นส.3 นส.3ก สปก. หลักฐานการเช่าที่นา มาประกอบการขึ้นทะเบียน ป้องกันการสวมสิทธิ์ ส่วนเอกสารใบเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภบท.5) ซึ่งเกษตรกรได้ทำการเพาะปลูก จริงแต่ถือเป็นพื้นที่นอกเหนือเอกสารสิทธิ์จึงไม่มีสิทธิ์ในการขึ้นทะเบียน

(4) การปรับปรุงระบบการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ควรมีการเชื่อมต่อบริการ ข้อมูลระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และเพื่อ อำนวยความสะดวกในการติดต่อของเกษตรกร

(5) ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ ให้เกษตรกรตามห้วงระยะเวลาการดำเนินงานเพื่อให้เกษตรกรได้เตรียมความพร้อม เช่น การขึ้น ทะเบียน การประชาคม การตรวจสอบพื้นที่ การขอรับใบรับรอง การขึ้นทะเบียนลูกค้า ธ.ก.ส. การ นัดหมายฝากข้าวกับ อคส. การรับใบประทวน การติดต่อทำสัญญาเข้าร่วมโครงการกับ ธ.ก.ส. เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง

(6) ลดขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกร โดยการใช้ฐานข้อมูลเดิมแล้ว ให้เกษตรกรยืนยันข้อมูลเดิมของตนเอง

(7) ควรจำกัดพื้นที่การขึ้นทะเบียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ เพื่อนำให้เกษตรกร ผลิตข้าวให้ได้คุณภาพดี และได้มาตรฐานเพื่อการส่งออก

(8) ควรจำกัดการจำหน่ายข้าว โดยให้เฉพาะข้าวนาปี ปีละครั้ง และจำกัด วงเงินเพื่อให้เกิดความเสมอภาค และเป็นการรักษาปริมาณข้าวและราคาข้าวในตลาดด้วย

2) การตรวจสอบคุณภาพข้าว เนื่องจากโครงการรับจำนำข้าวได้กำหนดให้มีผู้แทนเกษตรกรเป็นคณะกรรมการประจำจุดรับจำนำ ซึ่งได้คัดเลือกจากตัวแทนข้าราชการ ตัวแทน ภาคเกษตรกรในการกำกับดูแลและอำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรเกษตรกรในการประเมินราคาข้าว และกำหนดราคารับจำนำตามคุณภาพข้าวเปลือกของเกษตรกร เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดจาก โครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล แต่จากการศึกษาวิจัยพบว่า หน่วยงานภาครัฐ จุดรับจำนำ และเกษตรกร

ที่ร่วมโครงการ ส่วนใหญ่มีความเห็นต่อการประเมินราคาและการกำหนดคุณภาพข้าวของจตุรรับจำนำ ไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง และเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรน้อยมาก ดังนั้นในขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพข้าว และการประเมินราคามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- (1) การแต่งตั้งเกษตรกรเป็นผู้แทนไปประจำจตุรรับจำนำ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมการตรวจสอบคุณภาพข้าว การประเมินราคาข้าวร่วมกับ โรงสี เพื่อป้องกันมิให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งโดยปกติแล้วทางโรงสีจะเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพและประเมินราคาข้าวเพียงฝ่ายเดียว
- (2) ควรขอความร่วมมือจากสหกรณ์การเกษตร โรงสีในเขตอำเภอตาลชุม และอำเภอใกล้เคียง ให้เข้าร่วมโครงการรับจำนำให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นทางเลือกแก่เกษตรกรและเกิดการแข่งขันในด้านการบริการต่างๆ และเป็นทางเลือกให้เกษตรกรสามารถนำผลผลิตไปจำหน่ายได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด ลดภาระค่าใช้จ่ายในการขนส่งข้าวเปลือกไปโรงสีที่เข้าร่วมโครงการแต่อยู่ห่างไกลข้ามเขตพื้นที่
- (3) ควรมีการตรวจสอบต็อกข้าว โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบปริมาณข้าวทุกสัปดาห์ เพื่อจะได้รับทราบปัญหาต่างๆ และนำเสนอคณะกรรมการเพื่ดำเนินการแก้ไข
- (4) ควรจัดจ้างบริษัทเอกชนเป็นผู้เก็บรักษาต็อกข้าว โดยทำเป็นสัญญาการเก็บรักษา ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้น บริษัทจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ จนกว่าจะมีการระบายหรือขายข้าวหมดสต็อก เนื่องจากการเก็บรักษาข้าวมีค่าใช้จ่ายสูงพอสมควร เช่น ในโกดังต้องมีการรมยามีการใช้สารเคมีต่างๆ เพื่อป้องกันศัตรูข้าว และในขณะเดียวกันการเก็บรักษาข้าวเป็นเวลานาน อาจทำให้ข้าวต้องผ่านการรมยาหลายครั้ง และอาจส่งผลให้ปริมาณสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐาน ทำให้สีและกลิ่นต่างๆ ที่เจือปนในข้าวก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค ท้ายที่สุดก็ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวเนื่องจากข้าวเสื่อมคุณภาพ
- (5) ควรมีแผนการที่ดีในการแปรสภาพข้าวสารออกสู่ตลาด และต้องมีการสำรวจตลาดและมีการวางแผนทางการตลาดที่ดี เพื่อให้ลดงบประมาณในการแปรสภาพและการเก็บรักษา

3) การนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับฝากองค์การคลังสินค้า (อคส.) เนื่องจากการส่งมอบข้าวไปที่หน่วยรับฝาก อคส. เป็นจุดที่ทำให้เกษตรกรเสียหายผลประโยชน์มากที่สุด ซึ่งจุดที่เกิดปัญหาได้แก่ การชั่งน้ำหนัก การตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก และการกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก ซึ่งทั้ง 3 จุดมีผลต่อจำนวนเงินของเกษตรกรที่จะได้รับ ซึ่งมักจะได้รับการร้องเรียนว่า

เครื่องชั่ง ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพข้าวควรตรวจด้วยเครื่องที่มีมาตรฐาน เดียวกันในทุกจุดที่มีการรับจำนำ มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางและอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ให้ปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อความเป็นธรรมแก่เกษตรกร

(2) กำหนดให้มีการสุ่มตรวจสอบเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในหน่วยรับฝาก เช่น เครื่องชั่ง เครื่องตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจากส่วนกลางหรือในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบการกระทำผิดต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(3) จัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ กรรมการ หรือตัวแทนเกษตรกร เพื่อร่วม ตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการทุกรายเพื่อสร้างความเป็นธรรม และ ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางเพื่อสุ่มตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ กรรมการ หรือ ตัวแทนเกษตรกรประจำจุดรับจำนำอย่างสม่ำเสมอ

4) การกำหนดระยะเวลาในการรับจำนำ เนื่องจากอำเภอตาคลี ในเขตตำบล จิกเทิง นาคาช ตาลชุม และสำโรง มีการเพาะปลูกข้าวตลอดทั้งปี ดังนั้นการกำหนดระยะเวลาการรับ จำนำข้าวในโครงการตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 - 28 กุมภาพันธ์ 2557 จึงยังไม่ครอบคลุมปริมาณ ผลผลิตข้าวเปลือกของเกษตรกร แต่ในพื้นที่อำเภอตาคลีนั้นมีสหกรณ์การเกษตรตาคลี จำกัด เป็นจุดรับจำนำข้าวเพื่อส่งต่อไปให้กับ โรงสีแหลมทองอุบล อำเภอวารินชำราบ ซึ่งเป็น โรงสีที่เข้าร่วม โครงการ และมีระยะเวลาการรับจำนำระหว่างวันที่ 15 พฤศจิกายน 2556 - 31 มกราคม 2557 เท่านั้น เพราะสหกรณ์การเกษตรตาคลีได้รับการจัดสรร โควตาในการรับผลผลิตเพียงแค่ 9,000 ตัน เท่านั้น

(1) การกำหนดช่วงระยะเวลาในการรับจำนำ ควรขยายระยะเวลาให้เป็นไป ตามกรอบของ โครงการ ให้ครอบคลุมปริมาณผลผลิตของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์ สูงสุด นำเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัดให้มีการดำเนินการเปิดจุดรับจำนำข้าวตั้งแต่เดือน ตุลาคมของทุกปี เนื่องจากปัจจุบันนี้การเก็บเกี่ยวข้าวของเกษตรกรเร็วขึ้น และส่วนใหญ่ไม่มีลาน ตากข้าว ฝั้ฉาง หรือโรงเก็บข้าวเปลือก ทำให้มีความจำเป็นต้องขายข้าวเปลือกทันทีหลังเสร็จสิ้น การเก็บเกี่ยวแม้จะได้ราคาอ่อนข้างต่ำ

(2) หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนควรให้การสนับสนุนเงินงบประมาณ เพื่อการก่อสร้างฝั้ฉาง และลานตากข้าวประจำหมู่บ้าน โดยสนับสนุนในรูปแบบของการรวมกลุ่ม กู้เงินดอกเบี้ยต่ำ ระยะยาว ผ่านทาง ธ.ก.ส. เพื่อจูงใจให้เกษตรกรสร้างฝั้ฉางเพื่อเก็บรักษาข้าวเปลือก

2.3.3 ขั้นตอนการรับเงิน

เนื่องจากการรับจำนำข้าวของรัฐบาลได้กำหนดให้เกษตรกรขึ้นทะเบียนเกษตรกรและออกไปรับรองเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อให้เกษตรกรได้นำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่โรงสีที่ร่วมโครงการรับจำนำ โดยโรงสีจะออกใบประทวนสินค้าตามคุณภาพและราคาปรับจำนำให้เกษตรกรนำไปเป็นหลักฐานในการทำสัญญากับ ธ.ก.ส. โดยมีใบประทวนสินค้าที่โรงสีออกให้เป็นหลักประกันเงินกู้ ซึ่งโดยปกติจะใช้เวลาประมาณ 7 วันทำการ เกษตรกรก็จะได้รับเงินจาก ธ.ก.ส. จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า บางวันไม่สามารถออกไปประทวนสินค้าให้แก่เกษตรกร เนื่องจากจำนำข้าวเต็มโควตาและยังไม่ได้ขยับผลผลิตไปยังโรงสีหลักที่เข้าร่วมโครงการ และยังไม่ได้รับการสั่งให้แปรสภาพข้าวเปลือกร้อยละ 40 ของปริมาณโควตาที่รับจำนำ เมื่อแปรสภาพข้าวแล้วแต่ยังไม่สามารถส่งมอบข้าวสารไปยังองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อตค.) หรือองค์การคลังสินค้า (อคส.) ซึ่งเป็นวงเก็บข้าวส่วนกลางของรัฐบาล จึงเป็นสาเหตุให้โรงสีไม่สามารถออกไปประทวนสินค้าแก่เกษตรกร จึงทำให้ไม่สามารถรับเงินจาก ธ.ก.ส. ได้ตามกำหนดเวลา จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรเร่งรัดให้โรงสีที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำ เมื่อเกษตรกรส่งมอบข้าวแล้วให้ดำเนินการออกไปประทวนสินค้าแก่เกษตรกรในวันที่รับจำนำ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำใบประทวนสินค้าไปใช้ในการทำสัญญากับ ธ.ก.ส.
- 2) หน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานในโครงการรับจำนำข้าว ควรทบทวนและลดขั้นตอนการดำเนินการรับจำนำให้สะดวกแก่เกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการมากยิ่งขึ้น เช่น การเชื่อมโยงฐานข้อมูลเกษตรกร

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานีพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานีมีการทำนาเป็นอาชีพหลักจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐใน 2 ด้านได้แก่ 1) ปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ 2) ด้านวิชาการเช่นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่รวมทั้งนโยบายการช่วยเหลือจากรัฐบาล เช่น โครงการรับจำนำข้าวซึ่งต้องใช้งบประมาณในการขับเคลื่อนเป็นจำนวนมากครอบคลุมทั่วประเทศซึ่งในการดำเนินการจะต้องได้รับความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องทุกองค์กร ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบกิจการ โรงสี และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการและเกษตรกรจะต้องปฏิบัติภายใต้กฎระเบียบและหลักเกณฑ์การดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีผลสัมฤทธิ์ต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การกำหนดหลักเกณฑ์โครงการ โดยเฉพาะราคารับจํานำข้าวเปลือกไม่ควรกำหนดราคารับจํานำที่สูงกว่าราคาตลาด ควรพิจารณาจากต้นทุนการผลิตของเกษตรกร เนื่องจากโครงการรับจํานำมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรชะลอการขายข้าวเปลือกในช่วงที่ราคาผลผลิตตกต่ำ เพราะปริมาณข้าวเปลือกออกสู่ตลาดจำนวนมาก และเพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร การกำหนดราคารับจํานำที่สูงกว่าราคาตลาดมากจะส่งผลทำให้ข้าวเปลือกโครงการฯ เข้าสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด ก่อให้เกิดการทุจริตโดยการสวมสิทธิ์ทั้งตัวเกษตรกรและผู้ประกอบกิจการโรงสี ซึ่งรัฐบาลต้องชดเชยผลการขาดทุนเป็นจำนวนมาก

3.1.2 ราคารับจํานำและราคารับซื้อของโครงการระบายข้าว ไม่ควรสูงกว่าราคาตลาดมากเกินไปเนื่องจากจะทำให้รัฐบาลมีภาระค่าใช้จ่ายที่สูงมากและทำให้ไม่มีการแข่งขันรับซื้อข้าวในตลาดของกลุ่มพ่อค้าและโรงสี และราคาข้าวในตลาดจะไม่ปรับตัวสูงขึ้น และเกษตรกรบางส่วนที่ขายข้าวให้กับพ่อค้าในตลาดอาจถูกกดราคาให้ต่ำลงอีก นอกจากนี้ราคารับจํานำที่สูงทำให้ต้นทุนการส่งออกสูงขึ้นตาม จนทำให้ไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับคู่แข่งในตลาดส่งออกได้ โดยเฉพาะราคาข้าวในบางประเทศที่ถูกกว่าประเทศไทย

3.1.3 การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของโครงการ เป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ดังนั้นในส่วนของผู้ปฏิบัติงานในโครงการฯ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร อคส. และ ธ.ก.ส. ควรจัดให้มีการประชุมเพื่อวางกรอบการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธอันดี และดำเนินการตามขั้นตอนด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง อันจะเกิดประโยชน์แก่เกษตรกร

3.1.4 ก่อนเริ่มดำเนินโครงการฯ ทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน ควรมีการประชาสัมพันธ์ เช่น การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การขึ้นทะเบียนหน่วยรับฝาก การเปิดจุดรับจํานำ ขั้นตอนกระบวนการทำสัญญากับ ธ.ก.ส. เพื่อให้เกษตรกรได้เตรียมความพร้อมในส่วนของการเอกสารหลักฐาน ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้เกษตรกรได้ทันทีที่เริ่มดำเนินโครงการ

3.1.5 การให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรในส่วนของการชั่งน้ำหนัก การตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก การกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก ต้องทำอย่างจริงจังและเป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงพาณิชย์ เพื่อให้ประโยชน์ตกแก่เกษตรกรตามสิทธิที่ควรได้รับภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการระดับจังหวัด ตลอดจนให้มีการสุ่มตรวจการดำเนินงานของหน่วยรับฝากอย่างสม่ำเสมอ

3.1.6 รัฐบาลควรเร่งระบายข้าวสารตามโครงการฯ ออกสู่ตลาดต่างประเทศโดยเร็ว เพื่อลดการสูญเสียงบประมาณในการเก็บรักษาข้าวสารในสต็อก เนื่องจากการเก็บรักษาข้าวมีค่าใช้จ่าย

สูง เช่น โกดังต้องมีการมียา มีการใช้สารเคมีต่างๆ เพื่อป้องกันศัตรูข้าว และในขณะที่เดียวกันการเก็บรักษาข้าวเป็นเวลานาน อาจทำให้ข้าวต้องผ่านกรรมยาหลายครั้ง และส่งผลให้ปริมาณสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐาน ทำให้สีและกลิ่นต่างๆ ที่เจือปนในข้าวก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค ท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวเนื่องจากข้าวเสื่อมคุณภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการลดปริมาณข้าวในประเทศ อันจะส่งผลให้เกิดความสมดุลของปริมาณข้าวภายในประเทศจะทำให้ราคาข้าวเป็นไปตามกลไกตลาดมากขึ้น

3.1.7 เสนอแนวทางการพัฒนา และสนับสนุน โครงการช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆ เนื่องจากเกษตรกรในอำเภอตาลสุ่ม มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐใน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ 2) ด้านวิชาการเช่นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่

3.1.8 รัฐบาลควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการผลิตข้าวที่มีประสิทธิภาพแก่เกษตรกร เพื่อให้ข้าวมีคุณภาพที่ดีขึ้น เนื่องจากในโครงการรับจำนำข้าวจะมีการชั่งน้ำหนัก ตรวจสอบคุณภาพข้าว และการกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก ถ้าหากข้าวมีความชื้นสูง เมล็ดลีบ และสิ่งเจือปนในข้าวจากขั้นตอนการผลิตที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกษตรกรได้รับการประเมินราคาที่ต่ำลง เนื่องจากข้าวไม่มีคุณภาพตามที่กำหนด

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการแต่ละขั้นตอน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การตลาดทางการเกษตรและสภาพสังคมในปัจจุบัน

3.2.2 ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวตามนโยบายของรัฐบาล ควรจะศึกษาผลกระทบของโครงการที่มีต่อราคาผลิตผลทางการเกษตร เพื่อทราบผลการดำเนินโครงการซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีเพียงบางส่วนที่ได้รับประโยชน์ตามสิทธิในโครงการนี้

3.2.3 ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี ฉะนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2.4 ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะเกษตรกร และโรงสีที่เข้าร่วมโครงการเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ ฉะนั้นในอีกแง่หนึ่งควรทำการศึกษากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาและเหตุผลที่ไม่เข้าร่วมโครงการ เพื่อการปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการค้าภายใน (2556) หลักเกณฑ์การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2556/57
<http://www.dit.go.th/uploads/Rule56-57.pdf> ค้นคืนวันที่ 4 มกราคม 2557
- กรมการค้าภายใน (2556) โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2556/57
<http://www.dit.go.th/uploadnew54/Singburi/rte/Main123.docx> ค้นคืนวันที่ 4 มกราคม 2557
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2556) ระบบการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ
http://ecoplant.doae.go.th/report/form_03_report_process_daily54.php ค้นคืนวันที่ 20 พฤศจิกายน 2556
- กุสุมา เอมะศิริ (2547) รายงานการประเมินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปีการผลิต 2545/2546
 กรุงเทพมหานคร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- ัชชาวัลย์ เรื่องประพันธ์ (2539) สถิติพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา
- ชัยพัฒน์ สหสกุล (2550) “โครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี 2547-2548 และทางเลือกในการใช้กลไกตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า” กรุงเทพมหานคร สถาบันพระปกเกล้า
- ณัฐพงษ์ ครุฑททา (2544) “รายงานการวิจัยการประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวสาร ปี 2542/2543 ในเขตจังหวัดสุโขทัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ครุณี ชันโท (2544) “การประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือก จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ัญญา รุ่งชาญชัย (2544) “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (2556) สถานการณ์สินค้าเกษตรสำคัญ ปี 2556 แนวโน้ม ปี 2557
 ส่วนเศรษฐกิจภาค สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- นิธิกร วัฒนเรืองโกวิท (2548) “การศึกษาปัญหาโครงการรับจำนำข้าวเปลือกรัฐบาล ปี 2546 กรณีศึกษาอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- มนตรี คัมภีรานนท์ และคณะ (2544) รายงานการประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี
ปีการผลิต 2542/2543 กรุงเทพมหานคร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ประสาน พูลเวช (2550) “การศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำ
ข้าวเปลือกนาปีในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ปี 2548” ปัญหาพิเศษ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วสันต์ อินวงศ์ (2555) การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจ
ของเกษตรกรที่มีต่อนโยบายข้าวครั้งที่ 14 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2556 บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมบัติ สระแก้ว (2549) การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรลูกค้าและเกษตรกรทั่วไปต่อโครงการ
รับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปี การผลิต 2547/2548
ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท.
- สมพร อิศวิลานนท์ (2555) “โครงการรับจำนำข้าวเปลือกกับกลไกตลาดและอนาคตข้าวไทยใน
ตลาดส่งออก” จาก <http://www.bangkokbiznews.com> ค้นคืนวันที่ 18 สิงหาคม 2555
- สุพจน์ แสงชัย (2547) กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการและ
ไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของจังหวัดร้อยเอ็ด ฤดูกาลผลิตปี 2544/2545
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2555) สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2556
สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- อัทธ์ พิศาลวานิช (2557) “ข้าวไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” จัดโดย
ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ เอกสารประกอบการสัมมนาวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- Taro, Yamane. (1970). *Statistics : an Introductory Analysis*. Tokyo: Harper International.
อ้างถึงใน สุวรรณ ชูโชติ (2544) วิจัยวิจัยทางสหกรณ์ พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

กลุ่มสัมภาษณ์.....

เลขที่.....

วันที่.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับเกษตรกร)

แนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อต้องการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าว ปี 2556/57 ในเขตพื้นที่อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจ และสังคม
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร
 - ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ
 - ตอนที่ 4 ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการฯ
3. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นนำไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยเท่านั้น ซึ่งจะไม่มีผลกระทบหรือความเสียหายต่อหน่วยงาน หรือต่อผู้ให้ข้อมูลความคิดเห็นต่างๆ เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ผลในขอบเขตของทางวิชาการ และผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงโครงการรับจำนำข้าวต่อไป

ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านในความอนุเคราะห์ครั้งนี้เป็นอย่างสูง ข้อมูลจากท่านผู้วิจัยจะรวบรวมเป็นข้อเสนอเพื่อปรับปรุงโครงการรับจำนำข้าว จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ต้องการและเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. เพศ
 (....) ชาย (....) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ
 (....) โสด (....) สมรส (....) หม้าย / หย่าร้าง / แยกกันอยู่
4. ระดับการศึกษาสูงสุด
 (....) ประถมศึกษา (....) มัธยมศึกษาตอนต้น
 (....) มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.
 (....) อนุปริญญา / ปวส. (....) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน แรงงานในครัวเรือน.....คน
 อายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน.....คน
 อายุ มากกว่า 15 ปี จำนวน.....คน
6. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (....) สหกรณ์ภาคการเกษตร (....) สหกรณ์นอกภาคเกษตร
 (....) กลุ่มเกษตรกร (....) กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร
 (....) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (....) วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
 (....) สมาคม/สหพันธ์ (....) อื่นๆ.....
7. ลักษณะอาชีพหลัก / อาชีพรอง (ตอบได้เพียง 1 ข้อเท่านั้น)
 - 7.1 อาชีพหลัก
 (....) ด้านการเกษตร (....) รับเงินเดือนประจำ (....) รับจ้างทางการเกษตร
 (....) ประกอบธุรกิจการค้า (....) รับจ้างทั่วไป (....) อื่นๆ.....
 - 7.2 อาชีพรอง
 (....) ด้านการเกษตร (....) รับเงินเดือนประจำ (....) รับจ้างทางการเกษตร
 (....) ประกอบธุรกิจการค้า (....) รับจ้างทั่วไป (....) อื่นๆ.....
8. รายได้ครัวเรือน (ทั้งหมด) จำนวน.....บาท / ปี

9. รายจ่ายครัวเรือน(ทั้งหมด) จำนวน.....บาท / ปี
 - หนี้สินในระบบ.....บาท / ปี
 - หนี้สินนอกระบบ.....บาท / ปี
10. ก่อนหน้านี้ท่านเคยเข้าร่วม โครงการของรัฐบาลหรือไม่
 () เคย () ไม่เคย
11. ท่านรับทราบข่าวเรื่องโครงการรับจำนำข้าวจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (....) วิทยุ (....) โทรทัศน์ (....) หนังสือพิมพ์
 (....) หอกระจายข่าวหมู่บ้าน (....) ผู้นำชุมชน (....) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน
 (....) เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร (....) พนักงาน ธกส.
 (....) อื่นๆ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตของเกษตรกร

1. พื้นที่ถือครองทั้งหมด (....) จำนวน.....ไร่
 พื้นที่ทำนา แบ่งเป็น
 (....) พื้นที่นาของตนเอง จำนวน.....ไร่
 (....) พื้นที่นาเช่า จำนวน.....ไร่
2. พันธุ์ข้าวที่เพาะปลูก/ปริมาณผลผลิต (ตัน)
 (....) ข้าวขาวดอกมะลิ105 จำนวน.....ไร่ ปริมาณ.....ตัน
 (....) กข 15 จำนวน.....ไร่ ปริมาณ.....ตัน
 (....) กข 6 จำนวน.....ไร่ ปริมาณ.....ตัน
 (....) อื่นๆ.....ไร่ ปริมาณ.....ตัน
3. ต้นทุนการปลูกข้าว
 - ค่าเมล็ดพันธุ์..... บาท (เมล็ดพันธุ์ตนเองคิดมูลค่าด้วย)
 - ค่าไถเตรียมดิน..... บาท
 - ค่าปุ๋ยเคมี..... บาท
 - ค่าปุ๋ยอินทรีย์..... บาท
 - ค่าจ้างแรงงาน..... บาท
 - ค่าวัสดุ/อุปกรณ์/สารเคมี..... บาท
 - อื่นๆ(ระบุ)..... บาท
4. รายได้จากการจำหน่ายข้าว.....บาท / ปี

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ

5 ระดับ คือ มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2

และ น้อยที่สุด = 1

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ความพึงพอใจการประชาสัมพันธ์โครงการ						
1	สื่อที่รับทราบข้อมูลโครงการ					
2	ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์					
3	ข้อมูล ข่าวสารที่ได้รับ					
ความพึงพอใจในการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว						
1	การประชาสัมพันธ์ในการขึ้นทะเบียน					
2	การให้บริการของเจ้าหน้าที่เกษตร					
3	สถานที่ติดต่อขอขึ้นทะเบียนฯ					
4	ระยะเวลาการขึ้นทะเบียน					
5	ขั้นตอนการขึ้นทะเบียน					
6	การประชาสัมพันธ์					
7	การตรวจสอบพื้นที่					
8	การออกไปรับรอง					
การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธ.ก.ส.						
1	การให้บริการของพนักงาน ธ.ก.ส.					
2	วิธีการสอบสวนรับขึ้นทะเบียน					
3	ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบสวนรับขึ้นทะเบียน					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
การติดต่อนัดหมายฝากข้าวเปลือกกับหน่วยรับฝากของ อคส.						
1	การให้บริการของเจ้าหน้าที่/ลูกจ้าง					
2	การนัดหมาย					
3	ระยะเวลาที่นัดหมายให้นำข้าวเปลือกมาส่งมอบ					
การนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับฝากของ อคส.						
1	การให้บริการของเจ้าหน้าที่/ลูกจ้าง					
2	การชั่งน้ำหนัก					
3	การตรวจสอบคุณภาพ					
4	การกำหนดคุณภาพข้าวเปลือก					
5	ช่วงเวลาที่เปิดรับฝากข้าวเปลือก					
6	ความสะดวกในการส่งมอบข้าวเปลือกที่หน่วยรับฝาก					
การรับใบประทวน						
1	การให้บริการของเจ้าหน้าที่/ลูกจ้าง					
2	ความถูกต้องของใบประทวน					
3	ระยะเวลาที่ได้รับใบประทวน					
การติดต่อขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส.						
1	การให้บริการของพนักงาน					
2	การจัดทำหนังสือกู้เงิน					
3	ระยะเวลาที่นัดหมายให้มารับเงินกู้					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
การติดต่อรับเงินกู้จาก ธ.ก.ส.						
1	การให้บริการของพนักงาน					
2	ขั้นตอนการรับเงินกู้					
3	ระยะเวลาในการรับเงิน					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

ข้อ	ประเด็น	ปัญหา/อุปสรรค	แนวทาง/ข้อเสนอแนะ
1	ประโยชน์/ เงื่อนไข ของโครงการ
2	ขั้นตอนการ ดำเนินงาน

ข้อ	ประเด็น	ปัญหา/อุปสรรค	แนวทาง/ข้อเสนอแนะ
3	อื่นๆ	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

แนวทางการพัฒนาโครงการ

.....

.....

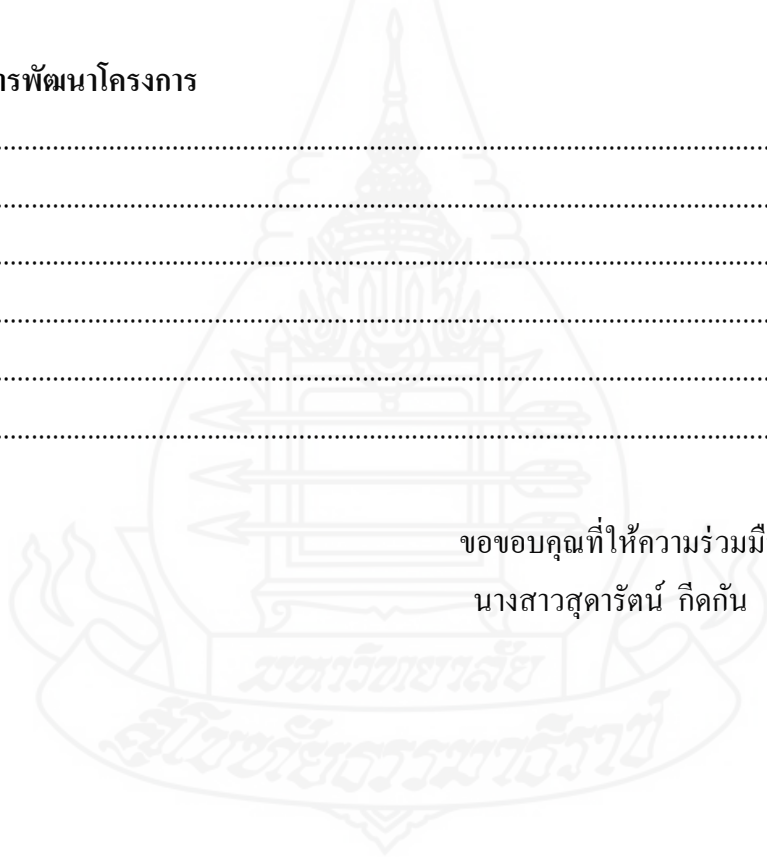
.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ
นางสาวสุดารัตน์ กีดกัน

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

กลุ่มสัมภาษณ์.....

เลขที่.....

วันที่.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
(สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน)

แนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....

ตำแหน่ง..... สังกัด.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อต้องการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรับจำนำข้าวในพื้นที่อำเภอตาลสุ่ม จังหวัดอุบลราชธานี
2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้ส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน
 - ตอนที่ 2 ทรรศนะของเจ้าหน้าที่ผู้ส่วนเกี่ยวข้องต่อโครงการ
 - ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ
3. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นนำไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยเท่านั้น ซึ่งจะไม่มีผลกระทบหรือความเสียหายต่อหน่วยงาน หรือต่อผู้ให้ข้อมูลความคิดเห็นต่างๆ เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ผลในขอบเขตของทางวิชาการ และผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงโครงการรับจำนำข้าวต่อไป

ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านในความอนุเคราะห์ครั้งนี้เป็นอย่างสูง ข้อมูลจากท่านผู้วิจัยจะรวบรวมเป็นข้อเสนอเพื่อปรับปรุงโครงการรับจำนำข้าว จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องข้องในการปฏิบัติงาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน (....) หน้าข้อความที่ต้องการและเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. เพศ (....) ชาย (....) หญิง
2. อายุ (....) 20 – 30 ปี (....) 31 – 40 ปี
(....) 41 – 50 ปี (....) 51 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
(....) ประถมศึกษา (....) มัธยมศึกษาตอนต้น
(....) มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. (....) อนุปริญญา / ปวส.
(....)ปริญญาตรี (....) ปริญญาโท หรือสูงกว่า
4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี
5. ท่านรับทราบโครงการรับจำนำข้าวจากแหล่งใด
(....) โทรทัศน์ (....) วิทยุ/หอกระจายข่าว
(....) สำนักงานเกษตรอำเภอ (....) เอกสาร/โปสเตอร์
(....) เว็บไซต์ (....) ธกส.
(....) สำนักงานการค้าภายใน/พาณิชย์จังหวัด (....) องค์กรตลาดเพื่อเกษตรกร

ตอนที่ 2 ทักษะคติของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องข้องในการปฏิบัติงาน

ระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ

มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 และ น้อยที่สุด = 1

ข้อ ที่	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	ท่านคิดว่าการขึ้นทะเบียนเกษตรกรเกิดประโยชน์ต่อโครงการรับจำนำข้าวมากน้อยเพียงใด					
2	ท่านมีความเข้าใจระเบียบและวิธีการปฏิบัติต่อโครงการรับจำนำข้าวมากน้อยเพียงใด					

ข้อ ที่	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
3	การประชาสัมพันธ์โครงการและสื่อต่างๆมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
4	ท่านคิดว่าระยะเวลาการรับจำนำ 1 พฤศจิกายน 2556 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2557 มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
5	ราคารับจำนำที่กำหนดไว้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
6	การควบคุมและมาตรการการตรวจสอบการทุจริตโครงการรับจำนำข้าวของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
7	ท่านคิดว่าโครงการรับจำนำมีส่วนช่วยให้ราคาข้าวเปลือกในท้องตลาดเพิ่มสูงขึ้นมากน้อยเพียงใด					
8	การกำหนดคุณสมบัติของโรงสีที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
9	การตรวจสอบคุณภาพข้าวและการประเมินราคาข้าวมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
10	ท่านคิดว่าการตรวจสอบสต็อกข้าวจะทำให้เกิดความโปร่งใสต่อโครงการรับจำนำมากน้อยเพียงใด					
11	ท่านคิดว่าผู้แทนเกษตรกรที่ทางราชการแต่งตั้งมีส่วนช่วยในการประเมินราคาข้าวและกำหนดคุณภาพข้าวมากน้อยเพียงใด					
12	ท่านคิดว่าการกำหนดช่วงเวลาการไถ่ถอนไว้ 3 เดือน มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
13	ท่านคิดว่าขั้นตอนและเงื่อนไขในการไถ่ถอนมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					

ข้อ ที่	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
14	ท่านคิดว่ากระบวนการและขั้นตอนการรับจํานำ ข้าวมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
15	ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความพร้อมที่จะ อำนวยความสะดวกและเอื้อประโยชน์แก่เกษตรกร ผู้เข้าร่วมโครงการมากน้อยเพียงใด					
16	ท่านคิดว่าโรงสีที่เข้าร่วมโครงการมีความพร้อม และอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรมากน้อย เพียงใด					
17	ท่านคิดว่าขั้นตอนการจ่ายเงินของ ธกส.ให้แก่ เกษตรกรมีความสะดวกและรวดเร็วมากน้อย เพียงใด					
18	ท่านคิดว่าเกษตรกรได้รับประโยชน์จากโครงการ รับจํานำข้าวมากน้อยเพียงใด					
19	ท่านมีความพึงพอใจและยอมรับในโครงการรับ จํานำข้าวมากน้อยเพียงใด					
20	ท่านคิดว่าควรมีการดำเนินโครงการรับจํานำข้าว ต่อเนื่องในปีต่อไปมากน้อยเพียงใด					
21	ท่านคิดว่าปริมาณผลผลิตต่อไร่ที่ออกในปีรับรอง โครงการรับจํานำข้าวมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาโครงการ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจระดับความคิดเห็นให้เหลือตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 และ น้อยที่สุด = 1

ข้อ ที่	ประเด็นคำถาม	ระดับปัญหา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	การขึ้นทะเบียนเกษตรกร					
2	การกำหนดวันและเวลาในการรับจํานำ					
3	การตรวจสอบคุณภาพข้าวและการประเมินราคา					
4	การรับเงิน					
5	การไถ่ถอน					

ท่านมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนิน โครงการรับจํานำข้าว ในประเด็นปัญหาตามตารางข้างต้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

แนวทางการพัฒนาโครงการรับจํานำข้าวเปลือก ปี 2556/57

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือด้วยดี
นางสาวสุดารัตน์ กิดกัน

ภาคผนวก ค

มาตรการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2556/57 (ครั้งที่ 1)

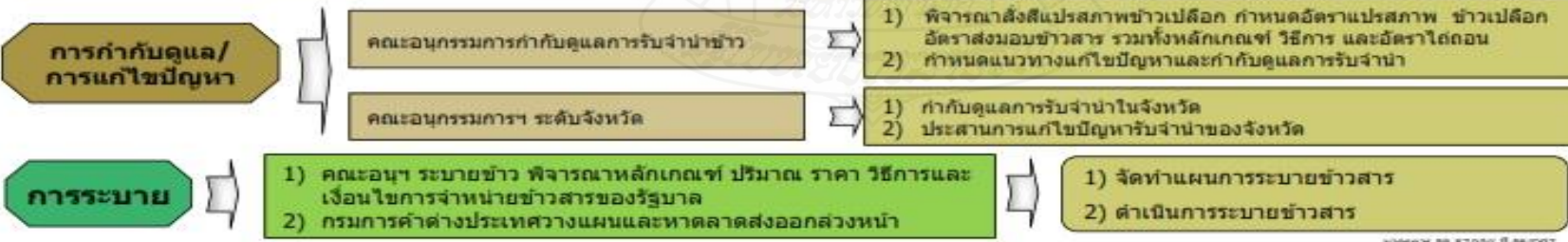

มาตรการรับจำหน่ายข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2556/57 (ครั้งที่ 1)

เป้าหมายรับจำหน่าย	ปริมาณรับจำหน่ายรวมทั้งปี จำนวน 16.5 ล้านตัน		
ระยะเวลา	จำหน่าย : 1 ต.ค.56 – 28 ก.พ.57 (ภาคใต้ 1 ต.ค.56 – 31 ก.ค.57)	ไถดง : 4 เดือนนับถัดจากเดือนที่รับจำหน่าย	โครงการ : 1 ต.ค.56 – 30 พ.ย.57
การรับจำหน่าย	จำหน่ายในประเทศ		จำหน่ายยังต่างประเทศ
ชนิดข้าว	ข้าวเปลือกหอมมะลิ ข้าวเปลือกหอมจังหวัด ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวเปลือกปทุมธานี 1 ข้าวเปลือกเหนียว		ข้าวเปลือกหอมมะลิ และข้าวเปลือกเหนียว
การดำเนินการ	อ.ค.ส./อ.ค.ก. : รับจำหน่ายในประเทศ		อ.ค.ส. : รับจำหน่ายยังต่างประเทศ

เงื่อนไข	กิจกรรม	กิจกรรม	กิจกรรม
<ol style="list-style-type: none"> ต้องมีหนังสือรับรองเกษตรกรจากกระทรวงเกษตรฯ มีผลผลิตข้าวเปลือกของตนเอง เป็นลูกค้า อ.ค.ส. จำหน่ายในพื้นที่จังหวัดของตนเองเท่านั้น ยกเว้นค้าลัดกัน กรณีเป็นระดับอำเภอที่ติดต่อกันให้คณะฯ จังหวัดพิจารณาอนุมัติ และกรณีเกินกว่าระดับอำเภอ ให้เสนอคณะฯ กำกับพิจารณา ปริมาณจำหน่ายของเกษตรกรตามหนังสือรับรองเกษตรกรที่กรมส่งเสริมการเกษตรออกให้และเข้าร่วมโครงการฯ ในวงเงินการรับจำหน่ายข้าวเปลือกไม่เกินรายละ 350,000 บาท 	<ol style="list-style-type: none"> สมัครเข้าร่วมโครงการกับ อ.ค.ส./อ.ค.ก. รับจำหน่ายข้าวเปลือกไม่เกิน 30 เท่าของกำลังการผลิต ห้ามจำหน่ายข้ามเขตและเปิดจุดรับจำหน่ายนอกพื้นที่ ยกเว้นกรณีจำเป็นให้จัดหาโรงสีในจังหวัดเดียวกันก่อน โดยให้คณะฯ จังหวัดพิจารณาอนุมัติ กรณีไม่มีโรงสีในจังหวัดให้เสนอคณะฯ กำกับพิจารณาจัดหาโรงสีมาเปิดจุดนอกพื้นที่ และเปิดจุดรับจำหน่ายนอกพื้นที่ได้ไม่เกิน 30 วัน วางหลักทรัพย์สินค้ำประกัน 50% หรือวาง 30% และมีโรงสีค้ำไซ 2 ราย รวม 20% ของมูลค่าข้าวที่เข้าร่วมโครงการ กรณีจำหน่ายข้ามเขตวางหลักทรัพย์สินค้ำประกัน 100% ตีแปะสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารส่งมอบเข้าคลังกลาง 	<ol style="list-style-type: none"> รับสมัครโรงสีเข้าร่วมโครงการ รับจำหน่ายข้าวเปลือกและออกใบประทวนให้เกษตรกรภายใน 3 วันทำการ จัดให้มีคลังสินค้ากลาง (โกดังกลาง/ไซโล) เก็บรักษาข้าวเปลือกและข้าวสารให้เพียงพอ โดยใช้ระบบฝากเก็บ กรณีเป็นคลังกลางของโรงสีซึ่งเป็นระบบฝากเก็บข้าวโรงสีต้องวางค้ำประกัน 100% 	<ol style="list-style-type: none"> รับจำหน่ายยังต่างประเทศของเกษตรกรเฉพาะข้าวเปลือกหอมมะลิและข้าวเปลือกเหนียว จัดทำสัญญาและจ่ายเงินภายใน 3 วันทำการ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสุดารัตน์ กิดกัน
วัน เดือน ปีเกิด	2 มิถุนายน 2524
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาพืชสวน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. 2546
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

